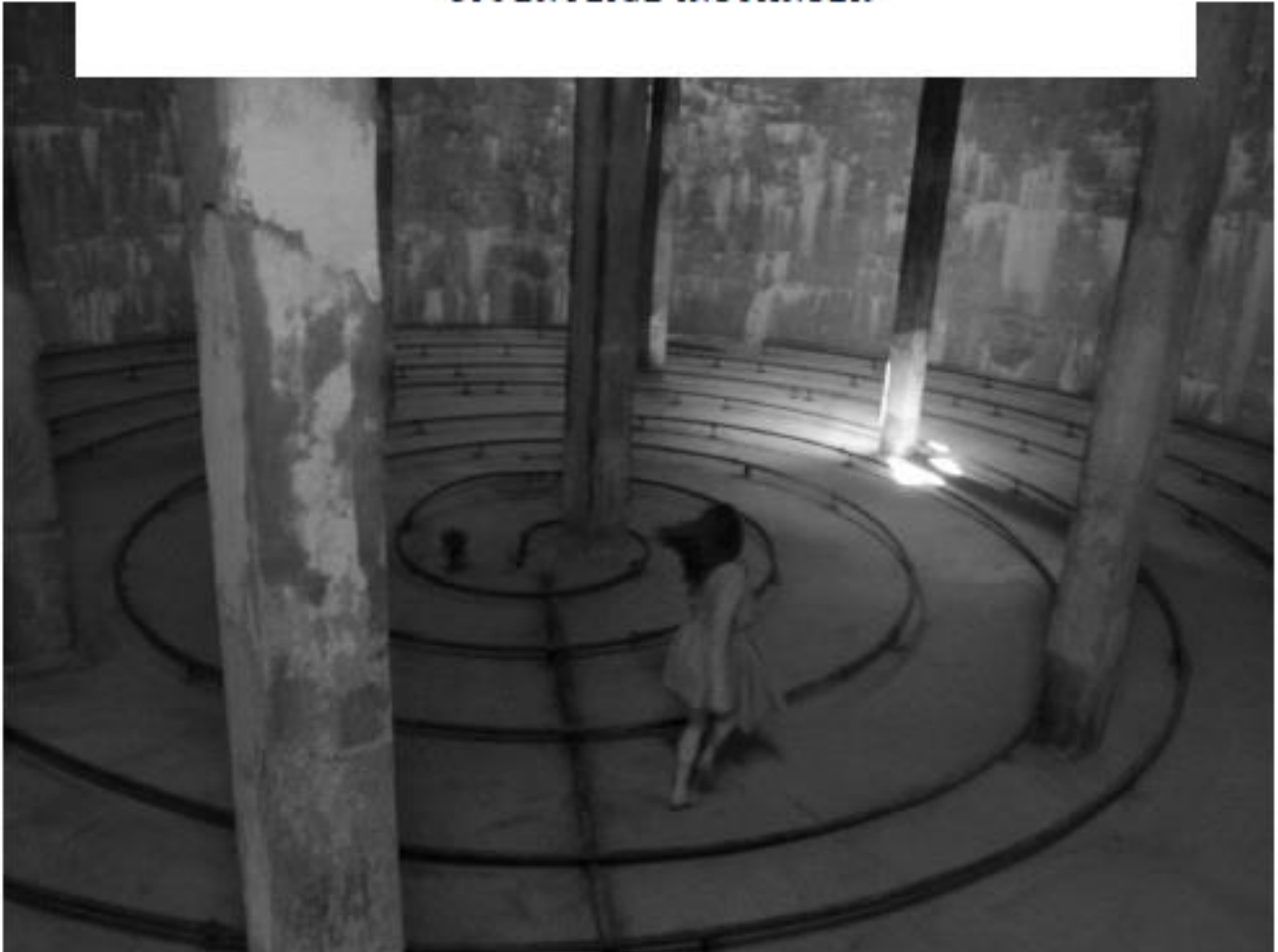

UD AF VOLDENS GREB?

VOLDSUDSATTE KVINDERS BERETNINGER OM MØDET MED
OFFENTLIGE INSTANSER

Navn: Julie Mørkeberg Dalum

April 2016

Vejleder: Inger Glavind Bo

Anslag: 238.205

Aalborg Universitet København

Kandidatuddannelsen i socialt arbejde

INDHOLD

1. INDLEDNING	7
----------------------------	----------

2. PROBLEMFELT	9
2.1 Vold mod kvinder	9
2.2 Vold som en kønsbaseret handling	10
2.3 Vold krænker menneskerettigheder	12
2.4 Ud af privatlivets skygge.....	13
2.5 Bagsiden af oplysningsprojektet.....	14
2.6 Indkredsning af problemfelt og problemformulering	16
2.7 Problemformulering	20
2.7.1 Relevans.....	20
2.7.2 Begrebsafklaring.....	21

3. METODE	23
3.1 Metodevalg.....	23
3.2 Udvælgelse af interviewpersoner.....	24
3.3 Kontakt til kvinderne	26
3.4 Interviewsituationen	27
3.5 Analysestrategi	29
3.6 Kritisk hermeneutisk perspektiv.....	32
3.7 Præsentation af kvinderne	35

4. TEORETISK RAMME – PARTNERVOLD OG KONSEKVENSER	37
4.1 Typer af partnervold.....	37
4.2 Partnervoldens dynamik – voldsspiralen.....	38
4.3 Vold handler om magt og dominans	39
4.4 Partnervoldens konsekvenser	39

4.5 Når hun forlader volden	41
<hr/>	
5. ANALYSE	43
5.1 Delanalyse 1 – Mødet med kommunen	43
5.1.1 Kvindernes selvforståelse	44
5.1.2 Kritisk commonsense-forståelse	48
5.1.3 Teoretisk forståelse – social kategorisering	49
5.1.4 Delkonklusion	56
5.2 Delanalyse 2 – Mødet med statsforvaltningen	57
5.2.1 Kvindernes selvforståelse	58
5.2.2 Kritisk commonsense-forståelse	63
5.2.3 Teoretisk forståelse del 1 – voldsudøveren definerer rammerne.....	64
5.2.4 Teoretisk forståelse del 2 - Ved vold er man ikke lige gode om det	72
5.2.5 Delkonklusion	75
5.3 Analysedel 3 – Manglende viden om vold.....	76
5.3.1 Kvindernes selvforståelse	77
5.3.2 Kritisk commonsense-forståelse	80
5.3.3 Teoretisk forståelse – fastholdelse i vold?	81
5.3.4 Delkonklusion	90
<hr/>	
6. METODEDISKUSSION	92
6.1 Danner – en særlig case?.....	92
6.2 Forskersubjektivitet som fejlkilde	94
<hr/>	
7. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERENDE ANBEFALINGER	97
7.1 Opsamling på delkonklusioner	97
7.2 Fremtrædende dilemmaer	99
7.3 Perspektiverende anbefalinger	100
<hr/>	
LITTERATURLISTE	102
Bilag 1. Interviewguide	107
Bilag 2. Invitation til deltagelse i interview	108
Bilag 3. Informantkontrakt	109

FORORD

Jeg vil først sende et stort og varmt tak til de kvinder, der lod sig interviewe til specialet, og som har bidraget med mere og dybere viden om voldsudsatte kvinders erfaringer med at samarbejde med offentlige instanser, når de ønsker at bryde med volden. Tak til Danner, der hjalp mig med at komme i kontakt med kvinderne. Også en tak til min vejleder og hendes tålmodighed, mine venner og min familie, der har støttet mig i processen. En særlig tak skal lyde til min søster, Emilie, for det indkapslende selvportræt på forsiden.

- Julie

ABSTRACT

33.000 women in Denmark are exposed to domestic gender-based every year. 2000 of these women seek safety and support at the 43 shelters around the country and many more are looking for a way out of the abusive relationship every year. Over the course of the last 40 years domestic violence has moved from the privacy of the family house to the public sphere and has therefore become a subject for social work. Leaving violence behind a rebuilding of a new life is a long and complex process where women depend on professional and public help systems along the way. Both when they decide to break out of the violence and in the aftermath because of domestic violence's wide psychological and social implications.

This thesis seeks deeper knowledge on the subject on women exposed to domestic violence and their experience with meeting and working with statutory agencies like the municipality and the State Administration in cases surrounding custody and residence of children when they wish to leave the violence and rebuild their lives. The analysis is based on eight qualitative interviews with women who have been exposed to domestic violence and who have all stayed at a shelter within the last five years.

The analysis shows that there are a different number of obstacles related to the process on leaving domestic violence and the collaboration with statutory agencies in this process. First of all the women meets personal in statutory agencies that lack knowledge and understanding about violence. Especially the more controlling and coercive form of violence like psychological violence is overlooked and neglected as well as the post separation violence. The fact that the welfare state uses predetermined categories which are built on stereotypes and myths about battered women prevents the women from seeking help, because they have difficulties relating to this category. In contrast the women's stories and research shows that battered women are a heterogeneous group with many different demographic features. The municipalities narrow categories for battered women therefore prevents them from seeking help and creates barriers in receiving the resources needed to rebuild their lives and escape the violence when they do contact the municipality. Delays in accessing counseling and inappropriate interventions that doesn't consider the violence leads to lengthy processes with ending the domestic violence and a prolonging of the violence.

Secondly the women feel that the State Administration fails to acknowledge the post separation violence after the formal break if they acknowledge the violence's existence at all. The women feel that their abusive ex-husbands succeed in manipulating the personal in the State Administration convincing them that the women are mentally ill or lying about the violence. Because of the State Administrations' standard on collaboration between parents after a divorce the women feel forced into a relationship with the abusive ex-husband where the post separation violence can continue. They therefore find themselves maintained in the abusive relationship entrapped by joined children.

All this lead to a feeling of their lives being constrained by structural barriers such as stereotypical understandings of victims of domestic violence and poor practices in regard to battered women that doesn't account for the violence's widening consequences. All this contributes to maintaining the women in the abusive relationship – both with the abusive ex-husband and now also with the statutory agencies.

As opposed to their experiences collaborating with statutory agencies the women talk about the shelter as an empowering environment that helps them leave the violence behind so they can start rebuilding themselves. The women characterize the difference between the shelter and statutory agencies as the difference between myths and knowledge about violence. The women's experience is that help from the shelter helps improve the responses from statutory agencies, because the shelter personal can help the woman communicate and bring knowledge about violence and its consequences to the attention of the statutory agency.

The thesis concludes that lack of knowledge in statutory agencies leads to a prolonging of the violence and a feeling of being in a new power relation with statutory agencies. Myths and misunderstandings about the women's situation still characterizes the field of social work in women exposed to domestic violence and more knowledge is needed in the work of emancipating women from violence.

1. INDLEDNING

33.000 kvinder

Det er ifølge Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK) antallet, der anslås at være udsat for fysisk partnervold hvert år i Danmark. Hver dag forsøger voldsudsatte kvinder at bryde med volden. Knap 2.000 voldsudsatte kvinder opholder sig hvert år på et af landets 43 kvindekrisecentre, og cirka 8.000 voldsudsatte kvinder kontaktede et krisecenter i 2014. 55 % af dem, der søgte et ophold, blev afvist på grund af manglende plads (Barlach & Stenager 2015:5ff,68). Selvom mange voldsudsatte kvinder i lang tid ønsker at bryde med volden, er det vanskeligt for dem: *"Da jeg kunne gå fra ham, ville jeg ikke. Da jeg ville gå fra ham, kunne jeg ikke"* (Debat-Avisen 2014¹). Både fordi en af voldens konsekvenser er, at kvinden fastholdes, men også fordi voldsudøveren sjældent accepterer bruddet og forsætter med volden (Johannesson 2010:20f). Flere undersøgelser understreger derfor det faktum, at voldsudsatte kvinder i processen omkring bruddet – der er lang og kompliceret – har brug for hjælp der er helhedsorienteret og specialiseret inden for partnervold (Kelly et al. 2014:131; Mandag Morgen 2011:54). Der skal således både være fokus på det opsporende arbejde såvel som på de mere langsigtede indsatser, der kan dreje sig om psykologiske forhold som traumer, posttraumatisk stressyndrom, ensomhed, samt mere praktiske ting i forhold til at bygge et liv op igen efter volden. Dette kan dreje sig om bolig, økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, forhold omkring børn osv. (Danner 2013:29).

Da volden griber ind i en kvindes liv på alle niveauer, og da krisecentrene ikke har kapacitet til at hjælpe alle de voldsudsatte kvinder, der ønsker det, er det med årene også blevet et ansvar for velfærdssamfundet at støtte og hjælpe voldsudsatte kvinder (Mandag Morgen 2011:20f). Staten og kommunerne spiller således også en afgørende rolle, når voldsudsatte kvinder ønsker at bryde med volden. Blandt andet er der afsat midler på finansloven til at sikre, at kvinder kan søge ophold på et krisecenter, samt at forebyggende arbejde kan finde sted (Regeringen 2014:27), mens kommunerne ofte er dem, der møder de voldsudsatte kvinder, når de eksempelvis henvender sig til socialforvaltningen eller bliver henvist dertil af andre offentlige aktører som politi, skadestue,

¹ <http://debat-avisen.dk/hvorfor-udsattes-kvinder-for-vold-fra-maend/>

sundhedsplejerske osv. Undersøgelser peger dog på, at offentlige instanser har svært ved at imødekomme voldsudsatte kvinders behov, når de henvender sig for at få hjælp til at bryde med volden. Den overordnede problematik bunder i, at der mangler viden om vold fra socialarbejdernes side. Derudover gør lange ventetider tilbuddene irrelevante, og kvinderne føler ikke, de bliver mødt med anerkendelse og forståelse (Christensen et al. 2010:62; Boligfondens Krisecenter 2005:12).

Jeg har igennem halvandet år arbejdet som henholdsvis praktikant og studentermedhjælper hos Danners afdeling for Kommunikation & Viden. Danner er et af de ældste krisecentre i Danmark, der udover krisecenterdriften fungerer som NGO med kampagne- og projektarbejde. Derudover arbejder de for at nedbryde tabuer om vold mod kvinder og sætte emnet på den politiske dagsorden (Danner 2016a²). Et oplysningsmøde i Danner tilbage i forsommeren 2015 satte fokus på voldsudsatte kvinders behov for at have kontakt med krisecentret efter udflytningen. Kvinderne fortalte på dette møde om forskelligartede problematikker ved at samarbejde med offentlige instanser, når de forsøger at bryde med volden, som dels afspejler ovenstående undersøgelsers fund, og som dels går ud over disse fund, fordi kvinderne her kunne uddybe disse erfaringer. De talte blandt andet om samarbejdet med voldsudøveren omkring fælles børn og oplevelsen af at blive udsat for 'systemvold'. Det gik op for mig, at viden, der er nærmest indforstået på krisecentret, ikke er repræsenteret fyldestgørende i forskning, der rejser en kritik af disse hjælpeinstanser og lader kvindernes stemmer træde i front. I Danmark ved vi altså meget lidt om, hvordan voldsudsatte kvinder oplever mødet og samarbejdet med offentlige instanser, når de forsøger at bryde med volden. Denne undersøgelse søger derfor mere dybdegående viden om dette emne. Hvad er det for en viden om vold, kvinderne efterspørger hos offentlige instanser, hvorfor er det vigtigt for dem, at denne viden er der, og hvilke konsekvenser oplever kvinderne, det har for deres forsøg på at bryde med volden, hvis og når denne viden ikke er der? Disse spørgsmål har dannet udgangspunkt for dette speciale, og de vil blive uddybet i problemfeltet nedenfor.

² <http://www.danner.dk/om-danner/>

2. PROBLEMFELT

I det følgende afsnit vil jeg indkredse specialets problemformulering. Først vil jeg definere feltet *vold mod kvinder* og efterfølgende gøre rede for den historiske udvikling, vold mod kvinder indskrives i. Dette er for at vise, hvordan vold mod kvinder er blevet et socialt problem, som også samfundet har et anliggende i at bekæmpe. Afslutningsvis vil jeg præsentere forskning på feltet, der endeligt leder frem til problemformuleringen og dertilhørende underspørgsmål.

2.1 Vold mod kvinder

“The term “violence against women” means any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.”

Sådan lyder definition af vold mod kvinder, som kan findes i FN's *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. Definitionen nævner fysisk, seksuel og psykisk vold, og i artikel tre er økonomisk vold også tilføjet (UN 1993:3). Vold mod kvinder kan altså ikke reduceres til fysiske overgreb alene, og jeg vil tillade mig også at inkludere materiel vold, som er en femte voldsform, der i Danmark anerkendes på lige fod med de andre. Voldens former defineres således:

- **Psykisk vold** – når man bliver truet med vold, kritiseret, kontrolleret, nedgjort, ydmyget, isoleret eller råbt ad. Trusler om selvskade hører også under her.
- **Fysisk vold** – når man bliver slået, sparket, smidt med, skubbet til eller udsat for fysisk smerte med våben.
- **Seksuel vold** – når man bliver tvunget til sex eller seksuelle handlinger, man ikke har lyst til.
- **Økonomisk vold** – når man tvinges eller snydes til at stifte gæld, ikke har råderet over egen økonomi, skal tigge om penge og fremvise dokumentation for forbrug.
- **Materiel vold** – når ens ting bliver ødelagt (Danner 2013:13).

Voldsformerne optræder i komplekse sammenhænge i forhold, hvor der er partnervold, og de bidrager alle til at begrænse kvindens frihed. Den mest udbredte voldsform er den psykiske vold (Barlach & Stenager 2015:16). Jeg bruger FN's brede og rummende definition, fordi den bidrager

til at nuancere forståelsen af feltet, og det gør det muligt at tage den voldsudsatte kvindes oplevelser og erfaringer med vold alvorligt.

Partnervold i Danmark har næsten altid en privat karakter, hvor både manden og kvinden skjuler den for sine omgivelser (Poole 2012:17), så jeg afgrænser mig i nærværende undersøgelse fra den type vold, der ofte finder sted i det offentlige rum (eksempelvis sexchikane eller mere 'tilfældige' overgreb), fordi jeg er interesseret i at tale med kvinder, der har været udsat for partnervold. Jeg vil benytte ordet 'partnervold', der henviser til vold begået af både nuværende og/eller tidligere partnere (Dialog mod Vold 2016³). Det betyder, at jeg afgrænser mig fra vold, der bliver udøvet af andre end kvindens partner; eksempelvis familiemedlemmer. Disse kvinder har også adgang til landets krisecentre, men her kan der være andre problemstillinger involveret, som denne undersøgelse må afgrænse sig fra at gå ind i (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:105;398ff).

2.2 Vold som en kønsbaseret handling

FN's definition rummer en strukturel voldsforståelse, fordi den nævner vold mod kvinder som en *kønsbaseret handling*. Den forudsætter således en ulighed mellem kvinder og mænd, hvor parternes kønnede identiteter bliver afgørende for at forstå volden. Kønsbaseret vold kan forstås som vold, der fortolkes gennem køn, og hvor de involverede parter trækker på forestillinger og stereotyper om køn, når de beskriver og forklarer volden. Hvis en mand ser det som sin ret at straffe eller begrænse den ulydige kvinde, fordi han ikke mener, kvinder skal færdes frit, så er der tale om kønsbaseret vold (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:29). Hvis man forstår vold mod kvinder som en kønsbaseret handling, så forstår man vold mod kvinder som et redskab til at opnå og opretholde magt og dominans. Dermed fremstår volden også kalkuleret og formålsnyttig, hvor voldsudøveren har et klart mål med at undertrykke og kontrollere den anden person. Det handler således ikke om, at mænd slår, fordi de ikke kan lade være, men fordi de kan, og fordi volden virker efter hensigten, som er at opnå en følelse af mandighed og kontrol (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:37).

³ <http://dialogmodvold.dk/fakta-om-vold/>

Jeg tilskriver mig den feministiske, strukturelle forståelse af vold mod kvinder, der siger, at den måde samfundet socialiserer drenge og piger på skaber muligheden for, at vold mod kvinder kan finde sted: "[...] *mannens posisjon som sosialt konstruert kjønn er karakterisert ved kontroll og dominans, mens kvinnens posisjon er katekterisert ved underordning og tilpasning til mannens dominante posisjon.*" (Råkill 2011:20). På den måde ser man også, at der i samfund, som er bygget op omkring patriarkalske værdier, findes mere vold mod kvinder end i samfund, der er mere ligestillede mellem kønnene (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:38). Argumentet er, at manglende ligestilling mellem kønnene og de herskende normer om mænd og kvinder på strukturelt niveau viser sig som vold mod kvinder på det individuelle niveau. Derfor skal vold mod kvinder ses som noget, der begrænser kvinders frihedspotentiale, fordi den er med til at 'banke hende på plads' som underlegne i forhold til manden. Forskning fra norden om mænds vold mod kvinder af eksempelvis Marius Råkill (2011), Per Isdal (2002), Eva Lundgren (2004) og Margareta Hydén (1995) tilskriver sig ligeledes dette argument. Jeg mener således ikke, man kan belyse voldsudsatte kvinders livsvilkår, hvis man ikke tager højde for den ulighed, volden er skabt af, og som den også stadfæster mellem den udøvende mand og den voldsudsatte kvinde.

Omfanget af vold mod kvinder understøtter ligeledes ovenstående pointe. På verdensplan har op mod én ud af tre kvinder oplevet vold (fysisk eller seksuel) i en nær relation, og på verdensplan er vold årsag til, at antallet af kvinder mellem 15-44, der bliver slået ihjel eller får varige mén, er det samme som antallet af kvinder mellem 15-44, der hvert år dør af kræft (WHO 2016⁴; UNFPA 2005:65). I Danmark estimeres det, at 33.000 kvinder udsættes for fysisk partnervold hvert år, og selvom også mænd udsættes for partnervold, så er der en kønsmæssig slagside: 8.000-10.000 mænd udsættes for partnervold i Danmark, men volden forekommer oftest i bi- og homoseksuelle forhold⁵ (Helweg-Larsen & Frederiksen 2008:8). Der er således langt flere mænd end kvinder, der udøver vold mod deres partner. Fordi jeg forstår vold mod kvinder som en handling, der bunder i den binære kønsforståelse (mand/kvinde), vil jeg afgrænse mig fra at tale med kvinder, der har levet i bi- eller homoseksuelle forhold. Det er således det heteroseksuelle forhold præget af partnervold, hvor manden er udøver af vold, og kvinden er udsat for vold, der danner

⁴ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

⁵ Teorier går på, at flere mænd end anslået udsættes for partnervold af kvinder, men at der er større tabu involveret i at være en mand, der udsættes for vold, da mænd gennem tiden har haft voldsmonopol og er blevet anset som fysisk overlegne og derfor ikke nødsaget til at blive udsat for vold (Plauborg & Helweg-Larsen 2012:9,66f)).

udgangspunkt for den forestående undersøgelse. Derudover bidrager kønsperspektivet også som en rammeforståelse for den forestående undersøgelse og den måde, hvorpå man kan forstå voldens dynamik mellem voldsudøveren og den voldsudsatte. Dette vil jeg uddybe i min teoretiske ramme.

2.3 Vold krænker menneskerettigheder

Vold mod kvinder er et stort problem, der har kævet et internationalt politisk fokus, og i 1993 udkom FN's *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. Et liv fri for vold er dermed anerkendt som en basal menneskerettighed, og på grund af omfanget ses vold mod kvinder som en af de største krænkelser af FN's menneskerettigheder (UN Women 2016a⁶). Generalsekretær for FN Ban Ki-moon har udtalt, at der kun gælder én sandhed omkring vold mod kvinder på tværs af alle kulturer og religioner, og det er, at det er uacceptabelt: *"The word is spreading: violence against women and girls has no place in any society, and impunity for perpetrators must no longer be tolerated."* (UNRIC 2016⁷). Det kan ikke tolereres eller argumenteres for, og det er noget, alle har et ansvar for at bekæmpe – fra individer til familier, til civilsamfund, medier, politikere, den private sektor osv. Dels på grund af de psykosociale konsekvenser, det kan have for den enkelte kvinde at være udsat for vold (se indledning). Dels på grund af de omkostninger det har for hele samfundet. I Danmark estimerer man eksempelvis, at vold mod kvinder koster samfundet en halv milliard kroner om året (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:30).

Det er relevant at se retten til et liv fri fra vold som en basal menneskerettighed, fordi det gør det til et statsligt ansvar. Det betyder, at staten skal sørge for at beskytte kvinder i samfundet (såvel som andre) mod vold begået af andre i samfundet, fordi vold mod kvinder som argumenteret for ovenfor skal ses som diskriminerende og hæmmende i forhold til kvinders adgang til samme muligheder og rettigheder som mænd. Derudover skal staten sørge for rådgivning til voldsudsatte kvinder samtidig med, at der på et politisk niveau arbejdes med lovgivning og rettigheder (Institut for Menneskerettigheder 2014:16, 21ff).

⁶ <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>

⁷ <https://www.unric.org/da/component/content/article/16-development/26282-vold-mod-kvinder>

2.4 Ud af privatlivets skygge

Vold mod kvinder har historisk set været defineret som et privat anliggende. At vold mod kvinder er blevet et statsligt ansvar skal ses i lyset af internationale kvindebevægelsers arbejde for at sætte problemet på den politiske dagsorden, og i slutningen af 70'erne fulgte danske kvindebevægelser efter de internationale og krævede, at problemet kom frem i lyset og ud af privatlivets skygge (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:28f). Til at starte med stod den umiddelbare beskyttelse af voldsudsatte kvinder i forgrunden. Især kvindekrisecentrenes tilblivelse og etableringen af rådgivninger udviklede sig hastigt. Dette foregik i en tid, hvor paradigmeskiftet stadig var undervejs, og meget af arbejdet blev derfor båret af frivillige kræfter, da få kommuner følte et ansvar. Krisecentrene, der tilbyder tryghed og stabilitet, er nok stadig de mest velkendte og formålsetablerede hjælpeorganer for voldsudsatte kvinder i Danmark. Deres arbejde kan begynde, når volden er opdaget. Dette sker enten ved, at kvinden selv henvender sig, eller ved at hun bliver henvist af offentlige instanser, venner, familie osv. (Danner 2013:77, Mandag Morgen 2011:40).

Langsomt har den offentlige sektor engageret sig mere og mere – først i form af økonomisk støtte til etableringen og driften af krisecentrene, sidenhen med medansvar for de voldsudsatte kvinder⁸ (Mandag Morgen 2011:19f). Der er ligeledes kommet et øget fokus på de psykosociale konsekvenser, volden medfører, og i 2004 fik voldsudsatte kvinder deres egen paragraf i Serviceloven, der i 2006 blev til § 109. Den sikrer kommunernes ansvar for at tilbyde voldsudsatte kvinder ophold på et krisecenter samt en koordinerende rådgivning i forhold til bolig, økonomi, arbejdsliv, skole, sundhedsvæsen osv. (Bekendtgørelse af lov om social service nr. 1053, § 109, stk. 1-8). Voldsudsatte kvinder er ofte i kontakt med mange forskellige offentlige instanser, fremover kaldet 'det offentlige', men hovedleverandøren af den offentlige service er kommunerne. Det er via politi, skole-, sundheds- og socialvæsen, at kommunerne har mulighed for at komme i berøring med voldsudsatte kvinder og iværksætte støtte og hjælp til dem. Derudover kan kvinderne selv henvende sig til kommunen og efterspørge hjælp (Mandag Morgen 2011:34). I og med at kommunerne sikrer og finansierer ophold på krisecentre, er de indirekte en stor del af hjælpen til at bryde med volden. De har dog også et mere direkte ansvar, fordi de spiller en stor rolle, når det

⁸I dag har kommunerne det primære ansvar for krisecentrene, og det er således f.eks. dem, der skal sørge for, at centrene lever op til beskrevne kvalitetsstandarder.

kommer til at opspore volden, og når voldsudsatte kvinder har brug for hjælp efter et endt krisecenterophold. Eksempelvis tilbydes der familierådgivning, hvis der er børn involveret, og kvinden kan få en kontaktperson, der hjælper hende med at blive etableret i en ny bolig (Mandag Morgen 2011:34). Kommunen udgør derfor en vigtig aktør for de voldsudsatte kvinder både før, under og efter krisecenteropholdet og dermed i hele processen med at bryde med volden.

For nogle voldsudsatte kvinder gælder det også at kontakten med Statsforvaltningen bliver en afgørende aktør, når de skal etablere et liv uden vold. Statsforvaltningen håndterer skilsmisssager, hvor der er uenighed om samvær, bopæl og forældremyndighed. Statsforvaltningen fungerer i udgangspunktet som en vejledende institution, der i særligt svære sager kan sende spørgsmålet videre i retten (Mandag Morgen 2011:30f). I Statsforvaltningen er der et ønske om at hjælpe forældrene med at samarbejde, selvom der er krise på grund af familiebruddet: *"Men det er vigtigt at prøve at samarbejde – både fordi det manglende samarbejde har store negative konsekvenser for barnet, og fordi konflikterne mellem forældrene tapper forældrenes ressourcer. Det betyder forringet livskvalitet for de voksne."* (Statsforvaltningen 2014:3). Statsforvaltningen vægter altså samarbejdet mellem forældrene meget højt og skriver også, at det i udgangspunktet er det vigtigste for, at både børn og voksne kan trives efter bruddet.

2.5 Bagsiden af oplysningsprojektet

På trods af at volden er blevet løftet ud af privatlivets skygge og gjort til et samfundsanliggende, og selvom antallet af voldsudsatte kvinder, der søger hjælp i forbindelse med partnervold, er stigende (Barlach & Stenager 2015:67), så er feltet præget af tabuer og myter, som bunder i manglende viden om voldens kompleksitet (Danner 2016b⁹). En almindelig misforståelse om vold mod kvinder er forestillingen om, at det ikke sker i 'almindelige' danske familier, men kun i familier, der i forvejen er udsatte og præget af misbrug eller økonomiske problemer. Forskning viser dog, at vold forekommer i alle sociale samfundslag uagtet alder, uddannelsesniveau og indkomst. Det er også bevist, at alkohol kan spille ind i partnervold, men det er ikke årsagen til det (Poole 2012:29). En anden sejlivet myte er den, der siger, at: *"Hun kan da bare forlade ham, den voldelige stodder!"* (Poole 2012:29). Dermed oplever kvinden at blive stillet til ansvar for volden,

⁹ <http://www.danner.dk/lad-os-bryde-tabu-vold-mod-kvinder-foregaar-ogsaa-i-danmark/>

fordi hun 'selv vælger at blive i den'. Forskning viser dog, at voldelige forhold altid starter med kærlighed, og volden udvikler sig langsomt med psykisk vold og kontrol som det første. Det kan gøre det svært for kvinden at opdage, at det sker. Hertil kommer, at voldens dynamik fastholder hende, fordi hun langsomt mister sit selvværd, bebrejder sig selv og hun kan til sidst ikke skelne mellem acceptabel og ikke-acceptabel adfærd. Hendes energi går til at undgå volden, og hun bliver efterhånden handlingslammet og ude af stand til at forlade det voldelige forhold. Samtidig længes hun efter den mand, hun forelskede sig i, så ofte ønsker voldsudsatte kvinder volden væk – ikke manden. Ingen kvinder ønsker derfor at leve i vold, heller ikke selvom hun bliver hos voldsudøveren, men der er flere ting, der gør det vanskeligt for hende at bryde med volden (Poole 2012:29ff). Jeg vil uddybe partnervoldens dynamik og konsekvenser i teorirammen.

Tabuet om vold afspejler sig i både de voldsudsatte kvinders adfærd (og resten af familien), men også i det offentlige måde at håndtere partnervold. Kvinder har mindre tilbøjelighed til at anmelde partnervold end ikke-partnervold, dels fordi de vurderer, at overfaldet ikke var alvorligt nok, og dels fordi de vurderer, at episoden skal klares inden for familien. Der er altså en tendens til, at kvinderne oplever de voldelige handlinger som ikke-kriminelle og som noget, myndighederne ikke skal blandes ind i (Balvig & Kyvsgaard 2006:50f). Dette kan eventuelt hænge sammen med, at kvinderne eksempelvis finder en politianmeldelse uforenelig med, at de gerne vil blive i parforholdet, eller ikke har overskuddet til at forlade det. Politiet rykker hertil ud til færre tilfælde af partnervold end andre tilfælde af personvold – muligvis på grund af manglende anmeldelse, men i nogle tilfælde også på grund af en bagatellisering af volden fra politiets side (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:30f).

Den svenske sociolog Margareta Hydén mener, at en utilsigtet konsekvens ved, at vold mod kvinder er blevet et offentligt, socialt problem er, at den voldsudsatte kvinde er en misforstået social kategori, der ofte bliver mødt med eksempelvis ovenstående fordomme af det offentlige (og resten af samfundet). Derved er der en 'bagside' af vigtigheden ved at få vold mod kvinder på den politiske dagsorden. Konsekvensen er, at voldsudsatte kvinder kan tøve med at søge hjælp, selvom de ønsker at forlade den voldelige mand, fordi de ikke føler sig mødt med en anerkendelse af deres oplevelse af volden og de problemer, den fører med sig (Hydén 2004:273; Poole 2012:31). Ligesom myter om vold stadig lever i samfundet, så spiller det store tabu om emnet også ind – det er noget, der er svært at tale om, fordi det omhandler noget følsomt og privat. Man vil nødigt

'træde nogen over tærne' ved at spørge til eller antage, at kvinden er udsat for vold. Hertil kommer, at det er et vanskeligt emne at tale om, som mange repræsentanter fra det offentlige mangler sproget til, fordi de har for lidt viden om vold. Det kan resultere i, at mange kommer til at tale ud fra eksempelvis ovenstående fordomme og misforståelser, og det giver ikke rum til, at kvinden selv kan sætte ord på sine oplevelser (Poole 2012:27). Antallet af voldsudsatte kvinder, der er i kontakt med det offentlige i processen omkring bruddet med volden, er uvist, men mange af dem vil have behov for et samarbejde, fordi voldens konsekvenser er omfattende på alle niveauer. Men hvad ved vi egentlig om dette samarbejde set fra kvindernes perspektiv?

2.6 Indkredsning af problemfelt og problemformulering

På trods af det øgede fokus på voldsudsatte kvinders situation og enigheden om det offentliges ansvar i forbindelse med at hjælpe og støtte kvinder, der ønsker at bryde med volden, findes der ikke meget konkret forskning på området i Danmark. En undersøgelse baseret på spørgeskemaer udarbejdet af Servicestyrelsen (nu Socialstyrelsen) fra 2009 kortlægger kommunernes særlige beredskab¹⁰ i forhold til partnervold. Undersøgelsen finder, at mellem en tredjedel og en fjerdedel af landets kommuner ikke har et særligt beredskab eller særligt uddannede fagpersoner til borgere, der henvender sig vedrørende partnervold (Servicestyrelsen 2009:4). Dette leder til en formodning om, at der arbejdes med voldsudsatte *"[...]som en integreret del af det øvrige arbejde med socialt udsatte grupper."* (Servicestyrelsen 2009:32). Det er derved ikke en specialiseret hjælp, der finder sted. En formodning som Mandag Morgen understøtter i deres debatindlæg fra 2011, hvor de på baggrund af interviews med fagpersoner konkluderer, at det er ud fra sagsbehandlerens skøn, det afgøres, i hvilken retning den enkelte sag skal gå. Hertil kommer, at kommunerne sjældent systematiserer henvendelser, der drejer sig om partnervold, hvilket resulterer i at de generelt ved meget lidt om antallet af voldsudsatte i deres kommune, samt hvor mange der benytter krisecentre (Mandag Morgen 2011:37). At kommunerne ikke har specialiserede fagpersoner, der ved noget om vold men i stedet baserer deres beslutninger på skøn, kan være problematisk, fordi

¹⁰ Begrebet 'beredskab' bliver ikke særligt defineret i undersøgelsen, men eksempelvis er der spurgt til, om kommunen har en særligt udformet skriftlig politik, der drejer sig om partnervold, hvilket kun tre kommuner har (Servicestyrelsen 2009:13).

forskning viser, at voldsudsatte kvinder netop har brug for hjælp, der tager højde for volden og ikke kun andre sociale problemer, volden kan skabe (se indledning).

Der findes ingen større forskningsrapporter, der kvalitativt undersøger voldsudsatte kvinders erfaringer med at samarbejde med offentlige instanser samt deres oplevede konsekvenser af dette samarbejde. Flere rapporter berører emnet overfladisk som led i større undersøgelser med andre hovedtemaer. Boligfondens Krisecenter erfarer eksempelvis i en undersøgelse om deres efterværnstilbud tilbage fra 2005 at *"Kvinderne vender tilbage til krisecentret for at få hjælp og støtte efter endt efterværn – det gælder også i de tilfælde, hvor andre professionelle instanser eller behandlere er blevet tilknyttet familie."* (Boligfondens Krisecenter 2005:12). Det vidner om, at kvinderne ikke oplever, at den hjælp, de kan få uden for krisecentret, er tilstrækkelig, og derfor vender de tilbage til de specialiserede fagpersoner, de kender fra krisecentret. Også en SFI-rapport om efterværn fra 2010 finder, at kvinderne oplever manglende anerkendelse og forståelse, når de møder offentlige instanser (Christensen et al. 2010:62). Undersøgelsen *'Når vold er hverdag'* udgivet af VFC Socialt Udsatte og LOKK i 2005 viser, at 84 % af kvinder på krisecentre har været i kontakt med kommunen inden for en periode på to år. En fjerdedel af de kvinder, der har modtaget støttetilbud fra socialforvaltningen, ikke har fundet støtten relevant. Den primære årsag til dette er, at der mangler voldsforståelse fra socialrådgiverens side, mens en anden årsag er lange ventetider. Ventetider og tilbud, der ikke er særligt tilrettelagt til personer, der lever i vold, og som ikke udføres af fagpersoner, der ved, hvad vold er, opleves således irrelevant for cirka halvdelen af de kvinder, der indgår i undersøgelsen (VFC Socialt Udsatte & LOKK 2005:73f). Hvor mange kvinder, der kontakter kommunen omkring partnervold vides ikke, fordi kommunerne ikke har et formelt register, hvor det registreres i. Hertil kommer, at undersøgelsen *'Når vold er hverdag'* viser, at en del af kvinderne har oplevet, at volden ikke tages alvorligt, og det resulterer i, at kommunen ikke vil henvise dem til og betale for et krisecenterophold (VFC Socialt Udsatte & LOKK 2005:75).

Det eneste litteratur på det danske område, jeg i min litteratursøgning er stødt på, der kvalitativt undersøger voldsudsatte kvinders erfaringer med at samarbejde med kommunen er bogen *Den rette hjælp – til voldsramte kvinder* af socialrådgiver Pia Rovsing Clemmensens (2005) samt et speciale fra 2012. Begge undersøgelser har mødet mellem den voldsudsatte kvinde og kommunen som genstandsfelt. Clemmensens har interviewet tre kvinder og deres sagsbehandlere for at finde

diskrepanser mellem den måde, kvinderne italesætter volden og den måde, sagsbehandlerne arbejder. Fokus er hovedsageligt på de organisatoriske rammer med øget arbejdspress, der gør det svært at fordybe sig i en sag, og så efterspørger sagsbehandlerne sparring med fagpersoner (Clemmensens 2005:114ff). Førnævnte speciale undersøger mødet mellem voldsudsatte kvinder og kommunen med særligt fokus på opspringsfasen, dvs. første gang nogen i kommunen bliver opmærksom på volden og har mulighed for at gribe ind og hjælpe kvinden med at bryde med den. Specialet konkluderer, at kvinderne alle har været i kontakt med kommunen i andre sammenhænge (eksempelvis omkring job og børn), uden at en opsporing har fundet sted, og igen fortæller sagsbehandlerne, at de mangler viden om vold og føler sig begrænsede af den kommunale organisering (Weissenbach 2012:87ff).

En engelsk undersøgelse '*Finding the Cost of Freedom*' har over en tre-årig periode fulgt kvinder og børn i deres forsøg på at bryde med volden. Undersøgelsens hovedpointer er, at det tager lang tid at genopbygge et liv efter vold, og at statslige tilbud mangler viden om vold, der resulterer i victim-blaming og forfejlede tilbud til voldsudsatte kvinder, der ikke tager højde for volden. Hertil kommer, at kvinderne oplever, at voldsudøveren lykkes med at manipulere offentlige aktører omkring familien, som resulterer i en underkendelse af volden (Kelly et al. 2014:5ff). Undersøgelsen har fungeret som inspiration for denne undersøgelse, fordi den på mange måder – omend mere uddybende – undersøger dele af det samme genstandsfelt men i et andet land med andre velfærdslogikker, som jeg dog ikke vil gå nærmere i dybden med her.

Omtalte undersøgelser viser alle, at der mangler viden om vold hos offentlige instanser. Jeg går derfor til feltet med en antagelse om, at også mine informanter vil have denne oplevelse. Fordi andre undersøgelser hovedsageligt har deres hovedfokus et andet sted, eksempelvis på sagsbehandlernes organisatoriske rammer eller krisecentrene som tilbud, mener jeg, der mangler viden om, hvordan voldsudsatte kvinder selv karakteriserer samarbejdet: hvordan opleves det for dem, og hvilke oplevede konsekvenser har det for deres forsøg på at bryde med volden? Min forståelse er derfor, at hvad der opleves som virkeligt for kvinderne i deres møde med det offentlige, får virkelig konsekvenser for deres liv, handlinger og selvforståelse. Denne antagelse udspringer af Thomas-teoremet, der siger, at: "*Hvis mennesket definerer situationer som virkelige, er de virkelige, hvad angår deres konsekvenser*" (Mik-Meyer & Villadsen 2007:44f). Med dette speciale er det mit ønske at lade voldsudsatte kvinders levede erfaringer og oplevelser med at

møde offentlige instanser være genstandsfeltet, og jeg afgrænser mig således fra at involvere sagsbehandlere og andre aktører fra offentlige instanser.

I foreliggende undersøgelse er det hovedsageligt oplevelser med at samarbejde med kommunen og statsforvaltningen, der er i fokus. Kommunen varetager opgaver i hele processen omkring bruddet med volden og har derfor en stor rolle. I kraft af dette er det interessant at undersøge, hvilke erfaringer og konsekvenser, kvinderne oplever ved dette møde på baggrund af, at forskning viser, at der mangler viden om vold hos kommunen samt særligt beredskab til voldsudsatte kvinder. Fordi manglende ligestilling mellem kønnene viser sig som vold, magt og dominans i et forhold med partnervold, så finder jeg det tilsvarende interessant at undersøge, hvordan kvinderne oplever samarbejdet med statsforvaltningen, som fordrer samarbejde mellem forældrene. Hvordan oplever de, at volden påvirker deres muligheder for at samarbejde med voldsudøveren og eksmanden, og hvordan oplever de statsforvaltningens rolle i dette samarbejde? Denne interesse udspringer ligeledes af den omtalte engelske undersøgelse, som viser, at kvinderne oplever, at voldsudøverne lykkes med at manipulere offentlige aktører, og at Mandag Morgen pointerer, at statsforvaltningens krav om samarbejde giver mulighed for, at den psykiske vold kan fortsætte (Mandag Morgen 2011:32). Mandag Morgens debatindlæg indeholder dog ikke erfaringer fra voldsudsatte kvinder men bygger på udsagn fra Voldsobservatoriet, der er en ekspertgruppe under Kvinderådet. Jeg vil yderligere være åben for, at kvinderne kan have erfaringer med andre dele af det offentlige, som derved kan bidrage til en større forståelse af deres samlede oplevelser med at samarbejde med det offentlige, når de ønsker at bryde med volden.

2.7 Problemformulering

Specialets problemformulering tager udgangspunkt i ovenstående præsentation af forskning på feltet og afgrænsning og lyder:

Hvordan oplever voldsudsatte kvinder mødet og samarbejdet med offentlige instanser, når de ønsker at bryde med volden, og hvilke oplevede konsekvenser har dette møde og samarbejde for kvinderne i deres forsøg på at bryde med volden?

Underspørgsmål

- Hvordan oplever kvinderne at blive mødt af kommunen, når de har kontakt til den for at få hjælp til at bryde med volden?
- Hvordan oplever kvinderne, at deres situation som voldsudsatte får betydning, når de skal samarbejde med statsforvaltningen og voldsudøveren omkring fælles børn?
- Hvilke oplevede konsekvenser har kvinderne i forbindelse med deres møde med det offentlige, og hvilken rolle tildeler de disse konsekvenser i forbindelse med deres ønske om at bryde med volden?

2.7.1 Relevans

Som skrevet er genstanden for denne undersøgelse voldsudsatte kvinders oplevelser med at møde det offentlige og særligt, hvilke konsekvenser kvinderne oplever, dette møde får i deres forsøg på at bryde med volden. Jeg undersøger derfor ikke feltet ud fra en mere klassisk tilgang i undersøgelser mellem klient og sagsbehandler, som ville betyde, at jeg skulle inddrage både kvinder, sagsbehandlere samt tage stilling til den kontekst, mødet foregår indenfor (kommunen, statsforvaltningen, politiet osv.). Selvom sådan et undersøgelsesdesign kan være yderst relevant, kan det også blive meget komplekst. Jeg mener således, at de mere institutionelle forhold er vigtige at holde sig for øje, men i nærværende speciale ønsker jeg at skrive de voldsudsatte kvinders oplevede erfaringer frem og give dem en stemme. Deres historier og fortællinger er vigtige og relevante for bedre at kunne forstå det sociale arbejde med voldsudsatte kvinder (Ejrnæs & Guldager 2010:17): *"En forståelse af betydninger og meninger er afgørende for vores evne til at forklare den sociale verden. For at forstå og forklare den sociale verden forsøger vi som*

samfundsforskere at fortolke og forstå, hvilken betydning handlinger og hændelser har for mennesker [...]” (Danermark m.fl. i Guldager 2010:29f). Målet er altså at forstå, hvilken mening og hvilke konsekvenser, de voldsudsatte kvinder finder og oplever i relation til deres møde med offentlige instanser, når de er på vej væk fra volden. Med afsæt i ovenstående problemfelt og præsentation af forskning på feltet mener jeg, at mit speciale kan indgå i en større helhed, hvor flere aspekter af den sociale virkelighed er analyseret og fremvist (Flyvbjerg 2010:471).

2.7.2 Begrebsafklaring

Voldsudsat, voldsramt, voldsoffer

Der bliver brugt mange betegnelser om kvinder, der har erfaringer med partnervold. I denne undersøgelse vil jeg bruge ordet voldsudsat, fordi ordet rummer et frigørende potentiale, som jeg ikke mener, hverken ordet voldsramt eller voldsoffer tilbyder. Derimod er de to begreber med til at fastholde kvinden i en identitet, der signalerer passivitet og magtesløshed. Med dette afviser jeg ikke, at kvinderne på et tidspunkt kan have tænkt set sig selv som volds ofre, og man skal da også have været et offer, for at kunne se sig selv som en overlever – noget der virker styrkende (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:42). Kvinderne i dette speciale er alle nogen, der har brudt med volden, så selvom det i perioder kan være eller har været frugtbart for dem at identificere sig som ofre eller ramte, så vil jeg altså benytte ordet voldsudsat på grund af ovenstående argument med, at det er med til at frigøre kvinden fra identiteten som passivt og magtesløst offer.

Offentlige instanser

Offentlige instanser dækker i dette speciale over alle tilbud, der er statslige eller kommunale. Det betyder, at NGO-tilbud ikke medregnes inden for dette begreb. Undersøgelsen har et særligt fokus på kommunen og statsforvaltningen, men alle fortællinger om mødet med en instans, der ligger inden for det statslige/kommunale, vil blive inkluderet i analysen, eksempelvis retsvæsen eller sundhedsplejerske. Repræsentanter, der arbejder for det offentlige – om end det er en meget mangfoldig gruppe fagpersoner – vil blive kaldt socialarbejdere, medmindre kvinderne eksplicit taler om politibetjente, sundhedsplejersker, dommere osv.

At bryde med volden

Dette skal forstås på to måder: dels handler det om at komme *ud* af parforholdet og væk fra mandens vold, kontrol og dominans. Dette kan være svært, både fordi det er vanskeligt at tage beslutningen om at afslutte forholdet, men også fordi manden sjældent vil acceptere bruddet (se indledning). Dels handler det i høj grad om det efterfølgende arbejde, hvor ensomhed, sårbarhed og konsekvenserne af volden er noget, kvinden skal bruge mange kræfter på at håndtere (Johannesson 2010:20f). At bryde med volden skal derfor forstås både konkret og mere symbolsk i denne undersøgelse, da begge dele udgør det samlede brud med volden. Jeg vil i teoriafsnittet komme nærmere ind på forholdene ved at bryde med partnervold.

Voldsudøveren

Fordi jeg har afgrænset mig til kun at fokusere på vold mod kvinder i heteroseksuelle forhold, så vil voldsudøveren i nogle tilfælde blive henvist til som 'manden' eller 'eksmanden'. Selvom ikke alle kvinderne har været gift med voldsudøveren, så vil jeg for læsevenlighedens skyld skære dem alle over en kam og kalde dem eksmænd, selvom de måske er ekskærester. I nogle tilfælde vil jeg bruge ordet voldsudøver. Jeg arbejder således ikke stringent med en betegnelse for den mand, der har udøvet partnervolden.

3. METODE

I det følgende vil jeg præsentere undersøgelsens empiriske grundlag, der tager afsæt i interviews med voldsudsatte kvinder, der alle har forladt den voldelige eksmand. I dette kapitel vil jeg begrunde dette valgt samt redegøre for omstændighederne omkring kontakt til kvinderne og selve interviewsituationen. Afslutningsvis præsenterer jeg analysestrategiske valg og det videnskabs-teoretiske ståsted for den foreliggende undersøgelse. Ethiske refleksioner vil løbende forekomme, når de er relevante for sammenhængen.

3.1 Metodevalg

For at besvare specialet problemformulering bedst muligt har jeg valgt at udføre kvalitative livsverdensinterviews, da jeg herigennem får indsigt i de voldsudsatte kvinders egne oplevelser, livsverdener og meningsdannelser. Jeg indtager i kraft af dette et *nedefra-perspektiv*, som giver mig mulighed for at undersøge feltet med afsæt i kvindernes erfaringer. Selvom jeg har visse fordomme om feltet og en forståelse af voldsudsatte kvinders situation, er det således kvinderne, der hovedsageligt afgør, hvad der er vigtigt at vide (Olsen 2003:70). Jeg er derfor interesseret i deres deskriptive fortællinger om de oplevede fænomener, der er centrale for undersøgelsen, og jeg har ledt efter mønstre på tværs af interviewene og fortolket den mening, der fremstod (Kvale & Brinkmann 2009:46). Ønsket om at opnå denne viden gør det kvalitative forskningsinterview særligt velegnet for min undersøgelse, idet jeg i det direkte møde med kvinderne får mulighed for at lytte til, spørge ind til og være nysgerrig på deres oplevelser med at møde det offentlige. For at opnå denne indsigt, benytter jeg Steiner Kvale og Svend Brinkmanns *semistrukturerede livsverdensinterview*, der "[...] søger at indhente beskrivelser af interviewpersonens livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener." (Kvale & Brinkmann 2009:45). Dette gøres gennem en semistruktureret tilgang, hvor der er afgrænsede temaer, vi sammen berører, uden at interviewet indtager en lukket form. På den måde efterlades der rum til, at en kvindes fortælling kan åbne op for, hvad der netop er vigtigt at spørge ind til ved denne, så jeg ikke bliver forblændet af for mange konkrete spørgsmål, der er nedskrevet på forhånd. Derved kan den viden, der frembringes gennem interviewsituationen forstås som produceret, relationel og samtalebaseret. Det betyder også, at den viden, jeg kan præsentere i dette speciale er betinget af

den kontekst, hvori den er indhentet, og den kan ikke nødvendigvis overføres direkte til andre situationer. Kvalitativ forskning er følsom overfor de kvalitative forskelle og kan ikke kvantificeres eller efterprøves på tværs af kontekster (Kvale & Brinkmann 2009:71ff). Det betyder, at jeg har fokuseret på at være ekstra omhyggelig med at beskrive konteksten for de rammer, undersøgelsen indgår i. Dette bidrager til undersøgelsens validitet og de analytiske generaliseringer.

Ud fra ovenstående valg og med afsæt i problemfeltet, problemformulering og underspørgsmål har jeg udformet min interviewguide, som ridser nøgleord op mere end konkrete spørgsmål (se bilag 1). Jeg har spurgt ind til, hvilke offentlige instanser, kvinderne har været i kontakt med, men hovedsageligt har jeg ladet kvinderne tale frit, for at det blev deres oplevelser og vægtning af, hvad der betød/betyder noget, der trådte i front. Interviewguiden er derfor ikke fulgt stringent men har derimod fungeret som mit værktøj til at undersøge, om jeg havde spurgt til alt, der var relevant i det enkelte interview¹¹. Fordi jeg selv 'repræsenterer' krisecenterverdenen, ligger det meste af min viden om arbejdet med voldsudsatte kvinder inden for dette felt. I mødet med kvinderne har jeg således gradvist fået udvidet mit kendskab til det offentliges måde at arbejde på, og det har gjort det muligt for mig at spørge ind til forhold, der førhen var ukendte for mig. Dette har gjort det muligt at gå ud over min egen forforståelse og åbne op for flere nuancer af feltet – dog uden at miste fokus på problemstillingen og kontinuiteten i interviewene (Kvale og Brinkmann 2009:133).

3.2 Udvalgelse af interviewpersoner

Voldsudsatte kvinder kan være en svær gruppe at komme i kontakt med, fordi mange ikke er klar over, de er voldsudsatte (se teori afsnit længere nede), de lever skjult med volden, og fordi eksempelvis politi¹² og kommuner (se indledning) ikke har et formelt registreringssystem i forhold til deres kontakt med voldsudsatte kvinder. Hertil kommer, at mange ønsker at være anonyme, når de eksempelvis benytter sig af rådgivninger, fordi volden er skamfuld og opleves som privat (Socialstyrelsen 2015:6; Helweg-Larsen 2012:43). Jeg har derfor valgt at tage udgangspunkt i

¹¹ Jeg spørger eksempelvis ikke ind til samarbejdet vedrørende børn, hvis kvinden ikke har børn med voldsmanden.

¹² Politiet registrerer antallet af anmeldelser om vold, men de deler ikke anmeldelserne op efter, hvem der er voldsudøver. Man kan derfor ikke sige noget om partnervold på baggrund af deres registreringer (Helweg-Larsen 2012:43).

voldsudsatte kvinder, der har boet på Danner, fordi jeg i kraft af min ansættelse i organisationen har indirekte adgang til kvinderne (mere om det nedenfor). Kvinderne skulle være udflyttet fra krisecentret, fordi jeg er interesseret i hele samarbejdsprocessen med det offentlige, når en kvinde vil bryde med volden. Desuden skulle kvinderne have brudt med manden og ikke være flyttet tilbage til ham efter krisecenteropholdet, for at de kunne indgå som informanter.

Nærværende speciales empiriske grundlag er således interviews med kvinder, der i en periode har opholdt sig på et krisecenter og dermed søgt væk fra volden. Disse kvinder har følt sig nødsaget til at søge tilflugt og har manglet alternative muligheder for at komme væk fra volden. Derudover er der en mulighed for, at den vold, de har oplevet, har fundet sted i større omfang end hos voldsudsatte kvinder, der ikke tager på krisecenter. Det viser eksempelvis en evaluering af LOKK's ambulante tilbud til kvinder, der ikke flytter på krisecenter (Socialstyrelsen 2015:14ff). Jeg har i kraft af dette en antagelse om, at kvinder, der har søgt ophold på krisecenter, har større berøring med det offentlige. Dels fordi behovet for mere og helhedsorienteret hjælp muligvis er til stede som konsekvens af mere og længerevarende vold. Dels fordi det skal meldes til tilhørskommunen, når en kvinde flytter på krisecenter, og der skal indsendes underretning fra krisecentret, hvis der er børn med. På den måde bliver kommunen bevidst om kvindens situation (Bekendtgørelse af lov om social service nr. 1053, § 109, stk. 5)¹³. Hertil kommer, at jeg har en antagelse om, at mine kontaktpersoner har udvalgt kvinder, der har befundet sig i særligt udfordrende situationer med det offentlige, og som derved har flere oplevelser at fortælle om (se nedenfor). Det er således ikke alle voldsudsatte kvinder, der oplever problemer og indgribende konsekvenser ved mødet med det offentlige. En undersøgelse viser eksempelvis, at 43 % af kvinder på krisecentre var tilfredse eller meget tilfredse med støtten fra socialforvaltningen, mens 31 % var utilfredse eller meget utilfredse (VFC Socialt Udsatte & LOKK 2005:71). Man kan derved sige, at min case har en *ekstrem* karakter, fordi det er kvinder med mange problemer og mange negative oplevelser med mødet med det offentlige, der fortæller om deres situation. Det giver mig mulighed for at dykke dybere ned i problemstillingen omkring voldsudsattes oplevelser og oplevede konsekvenser i forbindelse

¹³ En anden måde at anskue kvinder, der tager på krisecenter er, at de er bedre oplyste end kvinder, der ikke søger tilflugt på krisecenter. Denne antagelse er i nogle tilfælde korrekt, eksempelvis når det kommer til særligt udsatte etniske minoritetskvinder, der grundet kulturelle og sproglige barrierer ikke kender deres rettigheder i Danmark. Disse kvinder kan have behov for anderledes indsatser og oplysningsarbejde, som dette speciale afgrænser sig fra (Danneskiold-Samsøe et al 2011:397ff).

med at møde det offentlige. Dette bidrager til, at problemstillingen ikke holder sig på overfladen og derved negligerer nogle kvinders problemstillinger (Flyvbjerg 2010:473ff).

3.3 Kontakt til kvinderne

Hos Danner havde jeg to kontaktpersoner, eller *gatekeepers*, der gav mig lov til at interviewe kvinder, der har boet i Danner. De har således udvalgt mulige interviewpersoner, som jeg kunne kontakte (Kristiansen & Krogstrup 1999:139). De har fulgt mig tæt i processen omkring at skulle interviewe kvinderne, og vi havde flere indledende møder, hvor de forberedte mig på mødet og interviewsituationen, da voldsudsatte kvinder efter deres udlægning er en særlig gruppe at tale med. Jeg fik at vide, det var vigtigt, jeg var tydelig i mine spørgsmål og tog styringen, og at jeg ikke spurgte ind til selve volden, da det kan være retraumatiserende for kvinderne at tale om volden med en, der ikke har erfaring med det. De har derfor haft en stor indflydelse på empirigenereringen. Både fordi de har udvalgt kvinderne for mig, og fordi gatekeepers kan have en særlig interesse i at udvælge særlige informanter, som stiller organisationen i godt lys eller taler 'den rigtige sag' frem (Kristiansen & Krogstrup 1999:140). Men også fordi de indirekte har haft indflydelse på selve interviewsituationen i kraft af vores indledende samtaler omkring interviewet. Dette vil jeg uddybe i afsnittet nedenfor. Jeg vil i undersøgelsens diskuterende afsnit vurdere empiriens kvalitet ud fra mulige problemstillinger ved at bruge gatekeepers og det faktum, at kvinderne alle har boet på Danner, som både er krisecenter og politisk organisation med en dertilhørende politisk agenda (se indledning) (Kristiansen & Krogstrup 1999:139ff).

Jeg modtog fra mine kontaktpersoner en liste med 18 navne på kvinder, der alle var udflyttet fra Danner inden for de sidste fem år¹⁴. 16 kvinder modtog en mailinvitation (se bilag 2), og der er udført ni interviews, der alle har varet mellem halvanden og to en halv timer. Et interview er udeladt i analysen grundet etiske overvejelser. Kvinden havde for det første fortsat en relation med voldsudøveren af kærestelignende karakter, selvom hun ikke selv ønskede at kalde ham sin kæreste. Hun opfylder derfor ikke kriteriet med at have brudt med volden og for at være i gang med at genopbygge sit liv efter volden. For det andet stod det også hurtigt klart for mig, at hun var i en anderledes situation end de andre – både grundet det vedvarende forhold til voldsdudøveren,

¹⁴ Det er dog meget forskelligt, om udflytningen ligger flere år tilbage eller blot få måneder.

og fordi hun nævnte flere diagnoser og misbrug, som påvirkede hendes liv meget. Jeg stoppede derfor det formelle interview midtvejs, og prøvede i stedet på en sensitiv og empatisk måde at afrunde interviewet og finde ud af, om hun havde brug for, at jeg hjalp hende med at komme i kontakt med hendes kontaktperson fra krisecentret. Jeg vurderer derfor, at selvom kvinden havde oplevelser, der stemte overens med dem, de andre kvinder fortalte om, så kan hendes livsverden ikke sidestilles med de andres, fordi der var helt andre problematikker på spil for hende.

3.4 Interviewsituationen

Kvinderne blev tilbudt, at vi kunne mødes, hvor det passede dem, og alle sagde, at de gerne ville mødes på krisecentret, hvor der er trygge, vante omgivelser. Krisecentret symboliserer for mange af kvinderne tryghed, omsorg og genkendelighed, og det gav, efter min vurdering, dem en ro at komme ind i lokaler, de kendte, hvilket fik dem til hurtigt at åbne op omkring deres oplevelser. Jeg vurderer også, at min ansættelse i Danner og viden om vold har bidraget til at skabe en tryk interviewsituation, fordi de ikke har skullet 'forklare sig'. Grundet begrænsningen om ikke at tale om volden har jeg således med fordel kunne trække på min viden om vold og voldsudsatte kvinders livsvilkår i interviewsituationen og derved ladet 'tavs viden' ligge som en udtalt kommunikation mellem mig og kvinderne. Jeg er bevidst om, at der vil være nuancer i empirien, der er gået tabt på denne bekostning, men det er samtidig min oplevelse, at det har tjent til, at kvinderne har følt sig trygge og haft lyst til at åbne sig op overfor mig, idet de har mødt forståelse uden at skulle forklare sig. Ligeledes har specialets overordnede fokus om mødet med det offentlige kunne træde i forgrunden i interviewene (Jacobsen et al. 2005:251ff). Alle kvinderne har givet informeret samtykke til at deltage i undersøgelsen med viden om, hvad deres udtalelser bliver brugt til, og hvor specialet efterfølgende bliver offentliggjort (se bilag 3). Alle kvinder er blevet anonymiseret, også selvom ikke alle ønskede det (American Sociological Association 2008:11f).

Mit møde med kvinderne har efter min vurdering været præget af min kontakt til de to gatekeepers, hvor vores indledende samtaler i høj grad har handlet om, hvordan jeg skulle tale med kvinderne, og særligt at jeg skulle afholde mig fra at tale med dem om volden. De har fortalt mig, at kvinderne kan være sårbare og i fare for at blive retraumatiserede, hvis de skulle tale om

volden med en, der ikke har erfaring med at tale med voldsudsatte. Det har derfor været min opfattelse, at jeg skulle passe ekstra godt på dem og træde varsomt i forhold til mine spørgsmål. Dette har naturligvis haft en indflydelse på min interviewstil, idet jeg har været bekymret for at komme for tæt på volden. Det var derfor svært for mig at finde grænsen i interviewsituationen, og det fremgår også flere steder i empirien, hvor jeg efterfølgende kan se, at der er ting, jeg ikke får fuldt op på. Et eksempel ses nedenfor, hvor Pernille taler om, hvordan kontakten med hendes mand skaber konflikter, som hun har brug for hjælp fra krisecentret til at håndtere. Kontakten drejer sig om fælles børn, selvom det ikke fremgår tydeligt:

”Nogen gange bare at ringe herind [på krisecentret] for at fortælle, hvordan jeg har det, fordi jeg har haft en eller anden konflikt med min eksmand, hvor jeg lige bliver banket tilbage til start ikk. Så siger jeg også, ”jeg ringer bare fordi, jeg har brug for at ringe, og det er ikke noget, I skal gøre noget ved. Jeg søger ikke nogen løsning [græder]”.

Interviewer: Har du brug for, vi lige tager en pause?

Pernille: Nej, egentlig ikke.

Interviewer: Okay. Den her ti-fire-ordning, I får, nu vender jeg bare lidt tilbage, hvordan kommer den i stand?” – Pernille

Selvom Pernille afviser at have brug for en pause, vælger jeg alligevel at skifte emne og i stedet tale om fastsættelse af samvær. Det er altså tydeligt, at jeg her passer på Pernille – såvel som på mig selv og mit ansvar overfor Danner – og forsøger at undgå et emne, der gør hende ked af det. Jeg får således taget en beslutning på Pernilles vegne om, hvad vi skal undgå at tale om, fordi jeg bliver usikker på min egen rolle og grænsesætningen. Konsekvensen er, at det forhindrer mig i at komme i dybden med hendes oplevelser, fordi jeg holder mig på overfladen (Fog 2004:77). Der er derfor en sandsynlighed for, at jeg har bidraget til at føre samtalen ind på nye emner, uden at få spurgt dybdegående ind til det, de talte om. Jeg vil diskutere betydning af dette for empiriens kvalitet i undersøgelsens afsluttende diskussion.

At blive ramt som interviewer

Noget, der er svært at forberede sig på, når man undersøger udsatte menneskers livssituation og vilkår, er, hvordan man selv vil reagere i mødet med feltet, hvad antropologen Ruth Behar kalder en *'antropologi, der vil knuse dit hjerte'* (Jacobsen et al. 2005:236). I denne undersøgelse blev jeg meget følelsesmæssigt påvirket af kvindernes historier, og jeg måtte modtage supervision på krisecentret, da jeg var færdig med at interviewrækken. Formålet var at få redskaber til at håndtere det kommende, indgående arbejde med empirien uden at blive ramt på ny. Supervisionen gjorde en stor forskel, og coachen, som selv arbejder med voldsudsatte kvinder, hjalp mig til at forstå historierne som små gaver og indsigter ind i kvindernes liv, som jeg nu havde et ansvar overfor i forhold til at få det systematiseret, nedskrevet og analyseret.

3.5 Analysestrategi

Transskribering

Den første del af den analytiske bearbejdning af interviewmaterialet var transskriberingen. Interviewene er i udgangspunktet transskriberet ordret¹⁵, pauser og afbrydelser er markeret, ligesom særlige følelsesudbrud er det. Eksempelvis blev flere af informanterne kede af det eller rørte i interviewsituationen, hvilket førte til tåre, som er med til at understrege deres følelser om det emne, der tales om. Mine tilkendegivelser ('ja', 'nå' osv.) er ikke transskriberet, ligesom 'øhh' og lignende er udeladt. Enkelte historier, der falder uden for emnet, indgår ikke i de transskriberede udgaver af interviewene. Alle interviews er blevet anonymiserede gennem transskriberingen. Citater, der anvendes i undersøgelsen, er så vidt muligt gjort læsevenlige, og nogle citater er også sammenklippet fra to forskellige steder i interviewet. Det kan eksempelvis være, hvis kvinden afbryder sig selv for at indskyde en historie, hvor hun bagefter vender tilbage til det, hun oprindeligt talte om. Flere relevante citater er blevet fravalgt i analysen af hensyn til kvindernes anonymitet og sikkerhed, da jeg vurderede, der var en fare for at involverede parter – eksempelvis voldsudøveren – ville kunne genkende situationen, og at dette kunne få negative

¹⁵ Den lange introduktion til interviewet, der tog op til fem minutter er ikke transskriberet. Se interviewguide for et overblik over denne.

konsekvenser for kvinderne (Kvale & Brinkmann 2009:202ff; American Sociological Association 2008:11).

Kodning

For at overskueliggøre empirien, så den dermed også er lettere at analysere, har jeg efter transskriberingsarbejdet meningskodet den. Jeg har benyttet en datadrevet kodning, i modsætningen til en begrebsdrevet kodning, hvor temaer på forhånd er udvalgt med afsæt i teori. Jeg har ladet mig styre af empirien og dennes indhold, og det er herigennem der er dannet forskellige koder, som empirien er blevet systematiseret ud fra (Kvale & Brinkmann 2009:223ff). Selvom koderne er konstrueret med afsæt i empirien har jeg dog været inspireret af mine underspørgsmål og viden om voldsudsatte kvinder, hvilket heller ikke udgør et problem qua mit videnskabsteoretiske ståsted (se længere nede). Koderne, der er benyttet er: *mødet med kommunen, mødet med statsforvaltningen, krisecentrets rolle og manglende viden om vold*. De to første koder udgør deres egne analysedele, mens de to sidste indgår i et dialektisk forhold med hinanden i den sidste analysedel med hovedfokus på det offentlige og ikke krisecentret.

En præmis ved at kode empirien i denne undersøgelse er, at den bærer præg af forvirring hos kvinderne, som har svært ved at huske, hvor og hvornår forskellige møder og oplevelser har fundet sted. Det ses ved, at de ofte ikke ved, hvilke fagpersoner de har mødt og hvilke beføjelser, disse har. Selvom jeg i interviewsituationen har spurgt opklarende ind til det, har de ofte ikke kunnet svare, og det har gjort det udfordrende at organisere empirien. Det er generelt en udfordring, når man laver interviews, der tager udgangspunkt i et tilbageblik på folks liv, fordi man dels kan have glemt, hvad der præcist hændte, og fordi datidens oplevelser fortælles i lyset af nutiden – hvad, der muligvis var vigtigt dengang, er det ikke nødvendigvis mere. Det gør ikke fortællingerne mindre sande, fordi de netop optræder som en sandhed for personen nu og her (Järvinen 2004a:46ff). Der er dog en mulighed for, at det gør sig særligt gældende for kvinderne i denne undersøgelse grundet forskellige forhold. Kvinderne har for det første rigtig mange ting, de skal forholde sig til på en gang, når de bryder med volden – familieopbruddet, indflytning på krisecenter, at miste job, venner, overskud til at tage sig af børn, at have en eksmand, der muligvis stadig udøver vold og stalker osv. Hertil kommer mere psykologiske konsekvenser ved volden. Det

er kendetegnet ved voldsudsatte kvinder, at de kan have mistet deres tidssans og evnen til at fortælle sammenhængende historier (Danner 2013:66). Jeg mener ikke, dette skal ses som en svaghed ved empirien, men derimod som noget, der er med til at understøtte argumentet om, at voldsudsatte kvinder står i en særlig udfordrende situation, som gør, at de er afhængige af tydelige personer omkring dem, som ved, hvad vold drejer sig om.

Tre fortolkningskontekster

Kvales og Brinkmanns tre fortolkningskontekster, som de placerer inden for den hermeneutiske fortolkning, er valgt som analysemetode. Den første fortolkningskontekst omhandler informanternes *selvforståelse*. Her formuleres en forkortet udgave af, hvad jeg mener, kvinderne giver udtryk for i deres udsagn. Det er derfor kvindernes selvforståelse og egne synspunkter, der fremtræder i denne del af analysen (Kvale & Brinkmann 2009:237). Dette indebærer en nærhed til citaterne, idet jeg med mine egne ord gengiver, hvad kvinderne siger. Jeg har derfor anstrengt mig for at fremstille kvindernes synspunkter så fri for fortolkninger som muligt. Denne del bidrager særligt til mit ønske om at lade kvindernes stemme være dominerende. Anden fortolkningskontekst, *kritisk commonsense-forståelse*, træder ud over kvindernes selvforståelse og læser det, der står mellem linjerne. Her lader jeg deres udsagn optræde inden for en bredere forståelsesramme end deres egen, der blandt andet udgøres af min forforståelse og forskning på feltet. Det handler derfor om at være kritisk overfor kvindernes udsagn og oplevelser og fremhæve mønstre ved at gå på tværs af interviewene. Den sidste fortolkningskontekst handler om at inddrage en *teoretisk forståelse*, der skal bidrage til at fortolke meningen med de udsagn, kvinderne er kommet med. Dette analyseniveau overskrider derfor både kvindernes egen selvforståelse samt den kritiske commonsense-forståelse (Kvale & Brinkmann 2009:238f). Analysens dele vil hver i sær være strukturerede ud fra denne analysemetode.

I analysen vil jeg inddrage teori på to måder. Dels vil jeg i næste afsnit præsentere en teoretisk rammeforståelse af vold mod kvinder, dynamikken i et forhold præget af partnervold og konsekvenserne for kvinden. I interviewsituationen har jeg ikke kunne spørge ind til kvindernes oplevelse af volden, og derfor vil et teoretisk afsnit om dette bidrage til en rammeforståelse om kvindens særlige situation. Når kvinderne selv er kommet ind på oplevede konsekvenser af volden,

vil jeg bruge deres citater til at underbygge eller korrigere den teoretiske forståelse. Dels vil jeg inddrage teori løbende i analysen, der bidrager til en dybere forståelse af kvindernes møde med det offentlige. Teorier, der kan uddybe kvindernes oplevelser, er derfor valgt på baggrund af empirien og tjener derfor til at forstå dele af deres oplevelser, hvorimod den voldsteoretiske ramme udgør helheden og udgangspunktet for analysearbejdet.

3.6 Kritisk hermeneutisk perspektiv

I dette speciale ønsker jeg at forstå en social virkelighed: voldsudsatte kvinders oplevelser i det offentlige. Det er derved deres subjektive fortællinger, måden hvorpå virkeligheden fremtræder for dem og deres meningsdannelser, jeg er interesseret i at få adgang til. Eftersom jeg har arbejdet med vold mod kvinder som henholdsvis praktikant og studentermedhjælper gennem en længere periode, har jeg en forståelse af feltet. Denne bringer jeg med mig i mødet med kvinderne og i den efterfølgende behandling af empirien, hvortil den er blevet nuanceret og udfordret, så min forståelse ved afslutningen af undersøgelsen rummer nye dimensioner. Med udgangspunkt i dette er min videnskabsteoretiske position funderet i hermeneutikken, der karakteriseres ved, at man som forsker vedkender sig og tydeliggør sine fordomme, da de udgør fortolkningsrammen for, hvordan man kan forstå den sociale virkelighed, man ønsker at undersøge. Min fortolkningsramme er udgjort af mit problemfelt, herunder forskning på området samt teori om partnervold mod kvinder (Juul 2012:108f). Den klassiske hermeneutik har affødt flere undergrene, hvor hovedsageligt den filosofiske hermeneutik er brugt inden for samfundsvidenskaberne. Her slår filosofen Gadamer et slag for fordommene, idet han siger, at uden fordomme og en form for 'forskerbias' vil det ikke være muligt at spørge til eller erkende noget som helst. Han mener ikke, det hverken er muligt eller ønskværdigt at træde ud af sig selv og sin kontekst, og derfor møder forskeren sin undersøgelsesverden ud fra sin forståelseshorisont, der er udgjort af historiske forudsætninger (Juul 2012:122). Dermed mener han ikke, at alle fordomme er bevaringsværdige, og det er i mødet med den sociale virkelighed, man undersøger, man finder ud af, hvilke fordomme der må forkastes og hvilke, der er bevaringsværdige – dette kalder han for *horisontsammensmeltning* (Juul 2012:125). I mødet med de voldsudsatte kvinder bringer jeg både fordomme om voldsudsatte kvinder og offentlige instanser med mig. Jeg har selv arbejdet med

nationale og internationale projekter omhandlende voldsudsatte kvinder, og dermed har jeg læst meget både kvalitativ og kvantitativ forskning om voldsudsatte kvinders levevilkår. Jeg har derfor en forståelse af, at voldsudsatte kvinder befinder sig i en særlig sårbar position, fordi de via volden er blevet systematisk nedbrudte og underlagt et andet menneskes magt. Jeg ser dem derfor som stærke personer, der har truffet valget om at bryde ud af volden, men samtidig rummer de en stor sårbarhed, fordi de er i en situation, hvor de har mistet deres selvværd, netværk, arbejde og identitet, som skal bygges op igen. Jeg har ligeledes en forståelse af, at det offentlige ikke er klædt på til at hjælpe voldsudsatte kvinder med at opbygge et nyt liv efter volden. Dette udspringer dels af et oplysningsmøde i Danner, hvor voldsudsatte kvinder diskuterede deres erfaringer med at møde kommunen, og dels af artikler, debatter og kroniker i diverse medier, hvor krisecenterbevægelsen advokerer for bedre efterværn og mere helhedsorienterede tilbud til voldsudsatte kvinder, som tilbydes af fagpersoner med særlig viden om vold. Dertil kommer den forskning om vold, der er præsenteret i det indledende afsnit samt i teorirammen.

Jeg er ligeledes inspireret af den kritiske teoretiker Jürgen Habermas' diskussion med Gadamer, hvor Habermas kritiserer den filosofiske hermeneutik for at være uden forandringspotentialer for samfundet. Han mener, at oplysningens projekt må være at frigøre mennesker fra fordomme og dominansforhold, der undertrykker dem, ved at lade fornuften komme til orde (Juul 2012:139). Hertil argumenterer Habermas for, at en samfundsvidenskabelig praksis må vedkende sig en emancipatorisk erkendelsesinteresse, hvor *"[...]det er muligt at begrunde en konkret fejludvikling i samfundet med henvisning til, at de strider mod et ideal, som selv er begrundet."* (Juul 2012:144). Det normative ideal er her udsprunget af FN's menneskerettigheder, der siger, at alle har ret til et liv uden vold og undertrykkelse, fordi det medfører alvorlige konsekvenser i forhold til fysisk, seksuel og psykisk sundhed. Ligeledes har jeg en forståelse af, at kvinder og mænd ikke har adgang til samme gode liv, da det i overvejende grad er kvinder, der udsættes for vold og dermed bliver forhindret i at deltage i samfundet. Udover konsekvenserne for den enkelte person påvirker det også familien og hele samfundet – ikke mindst i forbindelse med økonomiske omkostninger, der knytter sig til sundhed, tab af produktivitet, omkostninger til retshjælp og generel samfundsudvikling (UN Women 2016a¹⁶). Jeg vedkender mig derved mit videnskabelige 'bias', hvor

¹⁶ <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>

jeg har en interesse i at tale de voldsudsatte kvinders sag frem og rejse en samfundskritik ud fra de oplevelser, kvinderne fremsætter i interviewsituationen.

Min tilgang i selve mødet med kvinderne i interviewsituationen er hovedsageligt præget af den filosofiske hermeneutik, hvor mødet mellem mine fordomme og deres livsverden skaber en fælles forståelse for temaet. Behandlingen af empirien og den videre analyse tager afsæt i den kritiske hermeneutik, som den er formuleret af Habermas. Her er jeg altså på udkig efter ulige magtbalancer, undertrykkende ideologier og jeg taler dermed kvindernes stemme og frihedspotentiale frem.

3.7 Præsentation af kvinderne

Navn	Opholdstid på Danner	Børn med voldsudøver	Kontakt til offentlige instanser
Line	8 måneder	Ja	<i>Kommune</i>
Marianne	11 måneder	Ja	<i>Statsforvaltning Jobcenter Kommune Politi Skadestue Skole</i>
Astrid	16 måneder	Ja	<i>Statsforvaltning Kommune Sundhedsplejerske Læge Politi Daginstitution</i>
Sjanne	24 måneder	Ja	<i>Statsforvaltning Kommune Politi Daginstitution</i>
Naja	12 måneder	Ja	<i>Statsforvaltning Kommune Sundhedsplejerske Politi Daginstitution</i>
Pernille	6 måneder	Ja	<i>Kommune Statsforvaltning Daginstitution/skole</i>
Rikke	6 måneder	Nej	<i>Kommune Politi</i>
Kirsten	10 måneder	Ja	<i>Kommune Statsforvaltning Daginstitution Politi Sundhedsplejerske Psykiatri</i>

Jeg har valgt at præsentere kvinderne på denne simple måde for at tage særligt hensyn til deres anonymitet. Kvinderne har opholdt sig på krisecentret længere tid end kvinder i gennemsnit gør (56 dage var gennemsnittet i 2014). Det korteste ophold har været 6 måneder mens det længste har været 24 måneder. Hertil kommer, at nogle af kvinderne har boet på andre krisecentre, før de flyttede ind på Danner, og nogle af kvinderne har således længere ophold, end skemaet viser. Det har dog været vanskeligt for kvinderne at huske, hvor lang tid de opholdte sig på andre krisecentre. Det er generelt, at kvinder, der bor på krisecenter i København eller på Frederiksberg, har længere opholdsperioder end kvinder på landets andre krisecentre. En årsag er eksempelvis boligmangel i kommunerne, som gør, at kvinderne må blive boende på krisecentrene (Barlach & Stenager 2015:74).

Flere af kvinderne har børn med andre mænd end voldsudøveren, og selvom det også er vigtigt at have de børn for øje, fordi de har levet i vold, så er der i denne undersøgelse et særligt fokus på samarbejdet med voldsudøveren omkring børnene. Derfor afgrænser jeg mig fra deres fortællinger der omhandler samarbejde med det offentlige omkring børn, der ikke er voldsudøverens. Listen over offentlige instanser, som kvinderne har været i kontakt med er ikke nødvendigvis fyldestgørende. Kvinderne har mere eller mindre frit fået lov til at fortælle om de instanser, der har fyldt og fylder meget for dem, og derfor er der ikke nødvendigvis blevet spurgt ind til alle dele af det offentlige. Alle kvinderne har mellemlange eller lange uddannelser. Flere af kvinderne var på interviewtidspunktet endnu ikke i arbejde. Alle krisecenterophold har fundet sted inden for de sidste fem år, og ingen af kvinderne er på interviewtidspunktet sammen med den voldelige eksmand.

Det er forskelligt, hvilke dele af det offentlige, kvinderne har haft mest berøring med. Nogle kvinder talte mest om kommunen, mens andre havde oplevelser med statsforvaltningen, der fyldte meget. I præsentationen overfor har jeg kursiveret de offentlige instanser, kvinden talte mest om, og derfor vil de forskellige kvinder også inddrages på forskellig vis i analysedelene. Det betyder ikke, at andre kvinder ikke har lignende oplevelser med netop den instans, analysedelen omhandler, men at andre kvinder er mere tydelige omkring deres oplevelser. Kvindernes historier er på flere punkter meget forskellige i forhold til deres forløb og samarbejde med det offentlige, men der findes mange fællestræk, som analysen vil behandle.

4. TEORETISK RAMME – PARTNERVOLD OG KONSEKVENSER

Følgende afsnit præsenterer det voldsteoretiske udgangspunkt for specialet. Dette afsnit skal derfor ses som rammedannende for specialets forståelse af voldsudsatte kvinders vilkår, samtidig med at dele af teorierne vil blive brugt konkret i analysen. Teorierne med til at tegne en karakteristik af specialets informanter, som ikke har været muligt at få frem under selve interviewene grundet aftalen med krisecentret om at undgå volden som tema. Jeg vurderer dog, at mange af kvindernes udtalelser om voldens konsekvenser og påvirkninger, som de selv har bragt op, stemmer overens med nedenstående teoretisering. Derfor mener jeg ikke, jeg sætter kvinderne ind i en rammeforståelse, der er lang fra deres oplevede virkelighed.

4.1 Typer af partnervold

Vold findes i mange afskygninger, og i det følgende præsenteres, hvad der er særegent ved den partnervold, dette speciale beskæftiger sig med. Sociologen Michael P. Johnson har forsket i forskellige typer af voldsmønstre mellem kærester/ægtepar. Her finder han fire mønstre, hvoraf jeg vil fremhæve *den tvingende, kontrollerende vold*, fordi det er den, man typisk ser hos de kvinder, der bor på krisecenter, hvor manden gennem fysisk og psykisk vold kontrollerer kvinden (Kelly & Johnson 2008:481ff). Volden karakteriseres ved at være intimiderende og rumme trusler om skade og selvskade, den er isolerende, benægtende, tvingende, bruger børnene til at såre, henvende sig til det mandlige privilegium, er truende og i nogle tilfælde fysisk. Disse parforhold er præget af uligestilling mellem parterne og undertrykkelse af den ene part (Kelly & Johnson 2008:481f). Fordi alle de psykologiske mekanismer virker efter hensigten – at kontrollere partneren – er det ikke altid, at der finder fysisk vold sted i disse forhold, men i de forhold, hvor den fysiske vold er til stede, optræder volden ofte mere voldelig og farlig, end det ses inden for andre typer af partnervold, som jeg her afgrænser mig fra at redegøre for. Det er hovedsageligt mænd, der udøver tvingende, kontrollerende partnervold (Kelly & Johnson 2008:482). Alle kvinderne i dette speciale har levet i denne type vold, og der er derved den tvingende, kontrollerende type vold, der videre arbejdes ud fra, hvor særligt manglende ligestillingen mellem partnerne er vigtig. Dette uddybes nedenfor.

4.2 Partnervoldens dynamik – voldsspiralen

En af de mest anvendte teorier i Danmark til at forstå et voldeligt parforholds dynamik og udvikling er den svenske sociolog Eva Lundgrens teori om *voldens normaliseringsproces* eller *voldsspiralen* (Danner 2013:13; VFC Socialt Udsatte & LOKK 2005:45ff). Hovedpointen ved Lundgrens teori er, partnervold undergår en normaliseringsproces, som er faseinddelt i udefinerede faser, hvor mandens vold gradvist internaliseres af kvinden. Volden bliver et middel til et mål, hvor manden ønsker at opnå en særlig mandeidentitet, som stemmer overens med dominerende kønsnormer. Her bruger hen netop volden til at banke hende på plads, så hun langsomt begynder at indpasse sig under hans normer: Den rolle, han giver hende, gør ham til en mand og hende til den kvinde, han mener, hun skal være (Lundgren 2004:34). Kvindens selvværd nedbrydes langsomt gennem den systematiserede vold, og hendes egen virkelighedsopfattelse forskydes i takt med, at hun internaliserer mandens: *"I den aktiva nedbrytningsprocess som normaliseringen innebär för kvinnan, finns troligen våldsprocessens farligaste konsekvenser i att hans verklighet blir hennes"* (Lundgren 2004:70). Når hans virkelighed bliver hendes, holder kvinden op med at eksistere som noget i sig selv.

I takt med at volden internaliseres, ser kvinden volden som et udtryk for kærlighed, hvor manden drager omsorg for hende, når han sætter hende på plads og lærer hende, hvordan hun skal opføre sig. Hun bliver i denne proces overbevist om, at årsagen til volden er hendes egen skyld, idet manden fremlægger det således. Han ser det som hende, der svækker hans maskuline selvbillede, og det er derfor i hans optik hende, der er noget galt med hende og ikke ham. Hertil ser han det som sin opgave at opdrage hende og definere, hvordan hun skal være. Fortælling er, at når hun ikke opfører sig korrekt, bliver han altså 'nødt' til at ty til vold (Lundgren 2004:63; Råkil 2011:104f). Kvindens usikkerhed på forholdet forstærkes af, at manden veksler mellem ømhed og vold. Hun får derfor glimt at se af den mand, hun mødte og forelskede sig i, og ved at udvikle strategier til at håndtere hverdagen prøver hun at holde volden nede, så kærligheden kan få plads. Kvinden er derfor konstant på overarbejde i og med, at hun forsøger at glatte ud og undgå konflikter. Mandens fortrydelse og angst for at miste hende efter en voldsepisode er blot med til at fastholde kvinden i volden, fordi hun får en følelse af værdi, når kun hun kan trøste ham og forsikre ham i, at hun ikke går fra ham. På den måde er volden med til at binde manden og kvinden sammen, og

denne stærke samhørighedsfølelse kan let forveksles med kærlighed (Lundgren 2004:69f; Danner 2013:14; Råkil 2011:74). Lundgrens voldsspiral kan illustreres således

4.3 Vold handler om magt og dominans

Som beskrevet ovenfor og i indledningen, så handler vold om magt og dominans. De norske psykologer Marius Råkil og Per Isdal har grundlagt behandlingstilbuddet *Alternativ til vold*, der tilbyder terapi til voldsudøvere. De har i kraft af dette forsket i voldsudøvere, magtrelationen og voldens dynamik i et voldeligt parforhold. I en voldsrelation sætter den ene part sin vilje igennem via mekanismerne beskrevet ovenfor, selvom den anden gør modstand – det er dette, der definerer, at der finder en magtudøvelse sted. Der skabes herigennem en ulige relation, som giver voldsudøveren magt og kontrol over den voldsudsatte, der bevidst eller ubevidst underlægger sig magten. Historisk set har kvinden været manden underlegen, og argumentet er, at dette bliver afgørende for, at manden kan udøve den kontrollerende vold. Han føler, at han i kraft af at være mand har ret til at undertrykke og dominere, når kvinden ikke lever op til hans forestilling om, hvordan en kvinde skal opføre sig (Danner 2013:14, Råkil 2011:104). Isdal beskriver dette som *voldens hierarkiske karakter*, og der argumenteres videre for, at magt er rationel og intentionel. Dette ses blandt andet ved, at volden altid foregår i hjemmet og aldrig offentligt, og at han ved, hvor han slår hende, og hvornår han skal stoppe (Lundgren 2004:42f).

4.4 Partnervoldens konsekvenser

”Man er jo fuldstændig fucket og kunne ikke selv noget som helst. Kunne ikke selv lægge tøj på plads, købe ind, jeg kunne ikke noget, og de kom op og sagde, når jeg skulle i seng og sådan noget, fordi jeg ikke selv kunne gå i seng. Det er jo der, man er.”

– Pernille

Voldens konsekvenser er mange, og i dette speciale er de vigtige at fremhæve for at forstå kvindernes fortællinger og fortolkninger af det, de har mødt, når de har været i kontakt med offentlige instanser, mens de arbejdede på at bryde med volden og komme videre i deres liv. Selvom jeg ikke har spurgt ind til volde, har flere af kvinderne i denne undersøgelse selv bragt det

op som f.eks. Pernille ovenfor, der her fortæller om, hvordan hun havde det, da hun flyttede på krisecenter to år efter, hun var flyttet fra sin eksmand, der stadig stalkede og truede hende. Hun føler sig pacificeret og handlingslammet, hvilket er en almindelig bivirkning ved at have været udsat for vold og systematisk nedbrydelse gennem en længere periode (Danner 2013:25).

Fysiske skader er en klar følgevirkning af fysisk vold, og mange fysiske skader heles over tid, omend der kan forekomme varige mén for nogle kvinder i forlængelse af at have været udsat for voldsom, fysisk eller seksuel vold. For næsten alle voldsudsatte kvinder er det dog de psykosociale konsekvenser, der fremtræder som alvorligst, og mange voldsudsatte kvinder fortæller, at den psykiske vold er den værste – noget kvinderne i denne undersøgelse tilslutter sig (Kelly & Johnson 2008:483). De psykologiske konsekvenser kan ifølge Råkil inddeles i tre kategorier: *hyperaktivering*, *genoplevelse af traumet* og *undgåelsesadfærd* (Råkil 2011:67, Danner 2013:29). Ved *hyperaktivering* er kvindens krop i konstant beredskab, hun kan ikke finde ro, har ofte søvnbesvær, svært ved at koncentrere sig og huske. Kroppen befinder sig i en kronisk stresstilstand, som er forårsaget af den uforudsigelige hverdag med vekslen mellem vold og ømhed, kvinden lever i. *Genoplevelse af traumet* (PTSD) – betyder, at traumet fortsætter, selvom selve episoderne og volden ligger i fortiden. Kvinderne oplever flashbacks og mareridt, og små ting i hverdagen, dufte eller lyde, kan sætte traumet i gang, hvis det minder hende om en voldsepisode. Op mod 84 % af voldsudsatte kvinder opfylder kriterierne for diagnosen PTSD (Danner 2013:29). *Undgåelsesadfærden* drejer sig blandt andet om isolationen og bortforklaringen af volden. Dette kan have eksempelvis sociale konsekvenser, efter kvinden har forladt forholdet, fordi hun har vænnet sig til ikke at tale om volden og holde den skjult for sin omgangskreds. Hun kan derfor have svært ved at forklare eksempelvis en sagsbehandler i kommunen, hvad hun har levet i og har brug for. Tabt netværk, depression og angst er også kendte følgevirkninger af partnervold (Råkil 2011:68f; Kelly & Johnson 2008:483).

Hertil kommer de sociale konsekvenser, da mange voldsudsatte falder uden for arbejdsmarkedet, har en besværet økonomi, taber netværk eller oplever udfordringer med deres forælderrolle (Socialstyrelsen 2015¹⁷).

¹⁷ <http://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/voldens-konsekvenser>

Særligt for den psykiske vold

Den psykiske vold er selvværdsnedbrydende og fjerner kvindens egen identitet og følelse af at betyde noget. Dette kan tage meget lang tid at opbygge efter forholdet er endt, hvor kvinden skal lære sig selv at kende på ny og finde sine egne grænser og værdier frem igen (Danner 2013:150). Psykisk vold kan som beskrevet i det indledende afsnit rumme trusler om vold, selvskade, ydmygelse af kvinden, trusler om at skade eller fjerne børnene osv. Disse former for psykisk vold er tydelige. Udfordringen ved andre dele af den psykiske vold er, at den ofte er skjult, og det kan være svært for kvinden præcis at forklare, hvad der har fundet sted, fordi den er subtil og intern mellem parterne: *"Den underliggende trusselen kan være innpakket i almindelige ord og kropsspråk, som ikke synes for andre enn henne og ham."* (Råkil 2011:71). Det kan være en måde, han kigger på hende, eller hans brug af særlige ord, der får hende til at krympe sig samme og føle angst og underkastelse.

4.5 Når hun forlader volden

For voldsudsatte kvinder er det at bryde med volden en meget stor beslutning: *"De har levet med volden så længe, at den på en eller anden måde dominerer deres opfattelse af verden. De har levet inde i og omsluttet af det voldelige parforhold så længe, at det kan være svært for dem overhovedet at få øje på andre måder at leve på."* (Christensen 1984:43). Fordi volden udviser kvindens egen identitet, grænser og realitetssans, og hun langsomt overtager mandens i stedet, kan bruddet medføre angst, ensomhed og følelsen af ikke at leve, fordi man netop lever hans liv og ikke sit eget. Også håbet om, at den kærlighed, der engang fandtes, kan komme tilbage, fastholder kvinden. Derudover kan faktorer som blandt andet social status, økonomi og fælles børn være med til, at kvinden bliver i parforholdet (Christensen 1984:44f). Hertil kommer, at kvinden sjældent er bevidst om, at hun lever i vold: *"Mange af kvinderne oplever ikke sig selv som voldudsatte og er i tvivl, om de har brug for hjælp. Grunden til det er, at volden er blevet en normal del af deres hverdag, og fortrængningen og bagatelliseringen af volden er en del af kvindernes overlevelsesstrategi."* (Danner 2013:66). Det er således først, når andre gør dem bevidste om, at de lever i vold, at det bliver synligt for dem.

Når kvinden har levet i et forhold, hvor manden har den fulde magt over hende, så kan det ses som det første skridt til at tage magten tilbage, når kvinden vælger at forlade parforholdet, fordi hun begynder at frigøre sig fra hans greb og kontrol (Kelly et al. 2014:56). Dette speciale har ikke fokus på, *hvorfor* kvinder vælger at forlade et voldeligt forhold, men det er vigtigt at pointere den styrke, det kræver for en voldsudsatte kvinde at forlade den voldelige mand. Samtidig er det også et vigtigt forhold at forstå, at voldsudsatte kvinder, der bryder med volden, er sårbare, ensomme og forvirrede over den nye situation. Perioden efter bruddet er derfor ofte den mest vanskelige – også fordi voldsudøveren sjældent vil acceptere bruddet og er meget ihærdig i sit forsøg på at få hende tilbage. Det betyder, at mange kvinder oplever vold og stalking efter bruddet (Johannesson 2010:20f). Derfor har de ekstra meget brug for, at der er professionelle omkring dem, der kan hjælpe dem i deres brud med volden. Hertil kommer, at mange voldsudsatte kvinder har forladt deres hjem og står uden tøj, møbler, køkkenudstyr osv., så de skal også bygge deres hjem op på ny, samtidig med at de skal genetablere brudte relationer med familie og venner (Christensen et al. 2010:42).

”Jeg syntes, det svære er det der med, når man så flytter ud [fra krisecentret], både det der med mit arbejdsliv ligger i ruiner, min lejlighed, mine børn reagerer på at være flyttet i en lejlighed kun med.. [bliver rigtig ked af det og græder] Altså fire kufferter. Jeg skulle ud og købe senge og bestik og alting. Det er bare ligesom om, hvis man så har isoleret sig lidt i forhold til venner, og så når ens børn samtidig starter med at se deres far, så er man altså virkelig presset følelsesmæssigt.” – Marianne

Jeg har valgt at være grundig med at præsentere viden om vold ud fra både forskning og teori, fordi jeg mener, det er vigtigt at sætte rammerne for, hvilken situation voldsudsatte kvinder befinder sig i, mens de lever i partnervold, og når de bryder med den. Det er således ikke alle elementer fra den ovenstående redegørelse, der benyttes direkte i den kommende analyse, men for at forstå kvindernes særlige måder at opleve deres møde med det offentlige mener jeg, ovenstående viden om vold er nødvendig. Jeg har ikke interviewet kvinderne omkring volden, men alle kvinderne taler sig på flere punkter ind i den præsenterede forståelse af vold. Det er selvfølgelig vigtigt at have for øje, at forskellige kvinder oplever vold forskelligt, men grundet specialets begrænsninger og sigte vil jeg lade denne præsentation fungere som rammesættende for forståelsen af kvindernes oplevelser.

5. ANALYSE

Med afsæt problemformuleringen og de dertilhørende underspørgsmål vil jeg i dette kapitel analysere den indsamlede empiri. Analysen vil i høj grad være empirisk båret, og det er således kvindernes fortællinger, der danner udgangspunkt for indholdet i analysen. Da jeg ønsker at hæve analysen op fra et deskriptivt til et analytisk niveau, vil jeg inddrage teori, der er udvalgt på baggrund af kvindernes fortællinger. Jeg vil også forholde indholdet i empirien til min præsenterede forståelsesramme om volds, samtidig med at relevant forskning på feltet vil blive inddraget til dels at underbygge eller at udfordre indholdet i empirien. Analysen indeholder tre dele med hvert deres fokus, der dels understøtter undersøgelsesspørgsmålene og dels bidrager til en samlet besvarelse på problemformuleringen. Afsnittene omhandler mødet med kommunen, mødet med statsforvaltningen og afslutningsvis udfordringer omkring den manglende viden om vold. Alle tre dele er hver i sær bygget op omkring Kvaales og Brinkmanns tre meningskontekster, der rummer hhv. kvindernes selvforståelse, min kritiske commonsense-forståelse af disse og et teoretisk niveau, der bidrager til en dybere forståelse af kvindernes oplevelser.

5.1 Delanalyse 1 – Mødet med kommunen

Første delanalyse handler om kvindernes kontakt til kommunen i forbindelse med deres ønske om at bryde med volden. Formålet med afsnittet er at vise, hvad der muligvis kan ses som baggrunden for, at mange af kvinderne ikke føler sig mødt og hjulpet, når de kontakter med kommunen i perioden, hvor de forsøger at bryde med volden. I det følgende vil kvindernes selvforståelse blive præsenteret, der rummer deres udsagn om deres møde med kommunen og forståelse af den hjælp, de får (og ikke får). Det vil være en empirinær del, hvor jeg med udgangspunkt i citater vil gengive med egne ord, hvad kvinderne oplever

5.1.1 Kvindernes selvforståelse

Kvinderne i denne undersøgelse har været i kontakt med kommunen før, under og efter deres krisecenterophold¹⁸. For nogle kvinder finder den primære kontakt sted, inden de tager på krisecenter, for andre er det under og efter krisecenteropholdet, de har mest at gøre med kommunen. Flere af kvinderne har direkte ønsket at forlade den voldelige mand, da de kontaktede kommunen, og to af kvinderne søgte hjælp til at volden kunne stoppe i deres parforhold, enten ved at de lærte at 'blive bedre koner', så de dermed ikke fremprovokerede volden, eller at manden lærte at holde op med at udøve vold. Flere af kvinderne har kontaktet kommunen for at få hjælp til at få en bolig, andre har søgt økonomisk støtte, og nogen af kvinderne har været bekymrede for deres børn og har derfor rakt ud efter kommunens hjælp.

Svært ved at trænge igennem med volden

Når kvinderne henvender sig til kommunen for at få hjælp til at bryde med volden, oplever de ofte, at de socialarbejdere, de møder, ikke lytter til dem og deres fortælling om den situation, de står i. De føler sig derfor ofte 'afviste i døren', og at afvisningen binder i, at kommunen ikke kan hjælpe med den situation, de fortæller om. Kvinder oplever i den forbindelse, at kommunen ikke hører, hvad de prøver at fortælle:

"Og så ringede jeg til kommunen og ja, tog derop, tror jeg, og fortalte situationen. De sagde "Det kunne de ikke hjælpe med, når man var gift". "Du hører ikke min historie". På det tidspunkt havde der også været, ja det eskalerede, og det var bare et spørgsmål om tid, før at jeg også havde fået et par på hovedet. Så jeg faktisk ret bange på det tidspunkt." – Rikke

Rikke har hovedsageligt været udsat for økonomisk vold, hvor hendes eksmand har gældsat hende og tvunget hende ud fra arbejdsmarkedet. Da hun kontakter kommunen, har hun brudt med ham, fordi hun oplever, at volden er ved at eskalere og udfolde sig. Grundet den økonomiske vold har hun dog ikke mulighed for at forsøge sig selv og sine børn, men kommunen afviser at hjælpe hende, fordi hun stadig er gift med voldsudøver, som derfor har forsørgerpligt. Oplevelsen med

¹⁸ Da kvinderne kommer fra forskellige steder i landet er der tale om flere forskellige kommuner. Flere af kvinderne har været i kontakt med flere kommuner, fordi de er flyttet rundt. Dette gælder for Kirsten, Rikke og Pernille.

at blive afvist med udgangspunkt i lovgivning oplever flere af kvinderne, og de føler, at de ikke kan trænge igennem med deres hovedproblem, som er volden, når kommunen hurtigt afviser dem på baggrund af lovgivning.

Hertil kommer, at kvinderne fortæller om, at det er svært for dem at tale om volden og se sig selv som voldsudsatte. Noget, de oplever, forhindrer dem i at få hjælp. Her fortæller Sjanne, hvad hendes udsatte situation gør ved hende:

”Så kan man ikke kæmpe for sin ret og få den hjælp, man har brug for. Jeg ved ikke, hvordan de bliver uddannet de forskellige, dem der arbejder og berører, om de er virkelig godt uddannet i at kunne se, mærke når der er noget galt. Men det er sådan, ”jamen du kunne da bare have sagt det, hvorfor sagde du ikke, han slog dig, eller han gjorde de ting, han gjorde”. Jamen jeg skammede mig jo, og det var ikke det, det drejede sig om, jeg ville jo bare have ham væk fra mig.” – Sjanne

Sjanne er i kontakt med kommunen mange gange, inden hun til sidst tager på krisecenter. Hun fortæller, at hun nok ikke har været tydelig om, at hun var udsat for partnervold, fordi skammen afholder hende fra at tale om det. Hertil oplever hun, at kommunen lægger ansvaret over på hende selv, fordi hun jo ikke har fortalt om volden. Alle kvinderne taler om at skamme sig eller om ikke at have lyst til at tale om volden. Flere af kvinderne nævner, at de har svært ved at se sig selv som voldsudsatte:

”Grunden til at jeg heller ikke trak stikket før, var fordi, at jeg synes jo ikke.. Det var jo rigtig svært for mig at skulle tage mine børn med på krisecenter. Det er jo en kæmpe falliterklæring som mor. Der er rigtig meget der.. Og jeg ser absolut ikke mig selv.. Det er jo noget med ens selvbillede.. Du kan slet ikke forestille dig det. Det er en fuldstændig sindssyg kamp, man opgiver og trækker det der kort, som man aldrig i sit liv havde forestillet sig, man skulle trække. Helt vildt. Total falliterklæring, total fiasko, alt muligt. Det er helt vildt.” – Line

Selvom kvinderne godt kender til krisecentertilbuddet, så er det meget vanskeligt at skulle træffe beslutningen om at tage på krisecenter, både fordi det er svært at se sig selv som voldsudsat, men også på grund af deres forestillinger om kvinder på krisecentre, som de ikke kan genkende i sig

selv. Dette er blandt andet grunden til, at mange kontakter kommunen for at få hjælp og ikke krisecentret.

Forlængelse af perioden med vold

Kvinderne oplever, at manglende held med at trænge igennem til kommunen og blive set og hørt fører til manglende tilbud og dermed en forlængelse af voldsperioden:

”Men allerede da jeg boede i den kommune, har jeg en socialarbejder, og jeg siger ”du må tale med ham [voldelig mand], jeg kan ikke det her, en dag slår han mig ihjel. Om det er ved, at jeg kører ud og tager mit eget liv, men jeg kan ikke det her, du må hjælpe mig med at få en lejlighed”. Og ja, det måtte jeg sgu selv klare. En gammel, garvet socialarbejder ”ja, nu må du slappe lidt af, det må du sgu selv klare det det”. Der går faktisk, fra hun siger det til mig, og til jeg flytter, der går faktisk over et år. Der bor jeg sammen med Rosas far.” - Kirsten

Da Kirsten rækker ud til kommunen oplever hun, at kommunen afviser hende med henvisning til, at hun må tage ansvar for sig selv. For Kirsten resulterer dette i, at hun lever videre i det voldelige forhold et år længere. Derved oplever Kirsten, at kommunen er med til at forlænge den periode, hun er udsat for vold. Flere af kvinderne erfarer, at kommunens afvisning, ventetider og de tilbud, de modtager, der ikke tager højde for volden, er med til at forlænge voldsperiode. Nedenfor fortæller Sjanne om oplevelsen med familierapi, som hende og hendes eksmand får tilbudt, fordi det går dårligt med samarbejdet omkring børnene:

”Vi fik at vide, vi skulle derhen og snakke om tingene, og vores ældste søn var lille og den yngste var ikke kommet endnu. Nu troede jeg, nu ville der ske noget, der ville komme nogle folk ind i vores univers og forstå, hvad der sker, så vi kan få styr på det her. Jeg ville bare gerne have en handleplan.. De skal sgu da ikke bruge to måneder på, at han slår mig. Så at nogen tog det alvorligt [...] at nogen udefra kunne se, der er et problem, og hvad kan vi så gøre ved det. Vi skal da ikke under behandling, get real.” – Sjanne

Sjanne nævner flere ting i dette citat. For det første håber hun, at der er nogen, der vil få øje på volden som deres problem og hjælpe i forhold til det. Derudover efterspørges hun konkret hjælp i form af en handleplan om et fremtidigt forløb. I stedet oplever hun, at de to måneders ventetid, der er i forhold til tilbuddet, forlænger perioden med vold. Yderligere oplever hun det som irrelevant, at de skal i terapi *sammen*, fordi *hun* i virkeligheden har brug for hjælp til at komme ud af relationen med eksmanden. Alt dette bidrager til at forlænge det voldelige forhold, som også resulterer i, at Sjanne får et barn mere med voldsudøveren. Når tilbuddene ikke opleves som relevante, så er det fordi, kvinderne oplever, at de ikke tager højde for eller anerkender volden som problemet. Dette opleves problematisk for kvinderne, dels fordi perioden med vold ofte forlænges, og dels fordi deres forvirring om, hvad der så kan hjælpe, vokser.

”Altså jeg er kriseramt, og der er ikke nogen, der kan fortælle mig, hvad jeg skal gøre. Altså for det første, så kan man ikke tage stilling til noget som helst selv, altså hvad for nogen sokker skal jeg have på [griner]. Det er jo der, jeg er.” – Pernille

Kvinderne oplever at føle sig handlingslammede og fastlåste, fordi de ikke ved, hvad det næste skridt kan være, og de kan ikke selv overskue at undersøge det.

Egen rolle i mødet med kommunen

Kvinderne taler også om deres egne roller i forhold til deres møde med kommunen, når de søger hjælp til at bryde med volden. Her optræder to forskellige forklaringer på, hvorfor de ikke oplever at få den hjælp, de efterspørger. Den ene forklaring går på, at de muligvis fremstår for stærke og med for meget overskud:

”Jeg var slet ikke nok tilredt. Det var det. Du skal både være narkoman og alkoholiker, du skal ligge ude i en rendesten, før de gør det der. Så det at jeg ringer ind og er velformuleret og veltalende, så siger de allerede nej. [...] Jeg boede inde i midtbyen i en kæmpe stor herskabslejlighed og ligner en halv million, når jeg kommer. Det gjorde jeg ikke dengang, men alligevel ikke. Folk de tænker bare, ”arj, det må hun da selv kunne, vi har nogle andre, vi skal tage os af”, tænker jeg. Jeg ved jo ikke, hvad de tænkte, men de afviste mig alle sammen på striben.” – Line

De kvinder, der taler om dette, fortæller, at når de fremstår velformulerede, tager pænt tøj på, har arbejde osv., så tror kommunen ikke, at de enten er voldsudsatte, eller at de er i en situation, hvor der skal kommunal hjælp til. De andre kvinder tolker den manglende imødekommelse ud fra, at de fremstår usammenhængende og forvirrede, og at de derfor bliver opfattet som 'psykisk syge' eller 'mærkelige'. Nedenfor fortæller Kirsten om, hvordan hun bliver henvist til et herberg for særligt udsatte kvinder, da hun ender i en situation som hjemløs:

"Jeg kommer bare ind og ser de der kvinder, og der kan jeg mærke i mig selv, jeg tænker, nå, er det sådan andre ser mig? Det er jo misbrugere, det er jo helt.. Jeg tænker, er det sådan her, systemet kigger på mig. Der kan jeg mærke den der i maven. Så kan jeg sgu godt forstå, de behandler mig sådan, og der ikke sker noget, og de tænker, hun kan ingenting, og jeg var sådan helt.. Åhh." – Kirsten

De kvinder, der taler om dette, oplever således, at de bliver misforståede, fordi den adfærd, de udviser, får socialarbejderen til at tænke på misbrug eller psykisk sygdom, mens kvinderne selv ser deres adfærd som symptomer på vold. Det er således en generel ting på tværs af interviewene, at kvinderne ikke oplever, at hverken deres voldshistorier eller –symptomer bliver taget alvorligt eller hørt/set. Den oplevede konsekvens for kvinderne er, at perioden med vold forlænges.

5.1.2 Kritisk commonsense-forståelse

I dette afsnit tolker jeg på kvindernes selvforståelse af deres møde med kommunen. Fortolkningen tager udgangspunkt i den præsenterede teori om voldsudsatte kvinder og forforståelsen om, at kommunen arbejder ud fra fordomme og misforståelser om voldsudsatte kvinder. Derved bygger afsnittet bro mellem kvindernes selvforståelse og den teoretiske forståelse.

Flere af kvinderne har henvendt sig til kommunen med udgangspunkt i andre problematikker end volden, men kvinderne har selv en oplevelse af, at de rækker ud efter kommunen for at få hjælp til deres situation som voldsudsatte. Dette er ikke ualmindeligt for voldsudsatte kvinder, da både Weissenbach i sit speciale og 'Når vold er hverdag' finder det samme (Weissenbach 2012:57; VFC Socialt Udsatte & LOKK 2005:70). At kvinderne ikke altid henvender sig med volden som udgangspunkt kan blandt andet ses som et udtryk for, at de ikke ønsker at se sig selv som

voldsudsatte, eller at andre skal opleve dem som voldsudsatte og forbinde dem med de fordomme, der findes om voldsudsatte kvinder. De ønsker således hjælp fra kommunen, men samtidig har de svært ved at acceptere, at de derved skal opfattes som voldsudsatte og tage denne identitet på sig, hvor netop volden optræder som den dominerende fortælling om dem. At kvinderne ikke selv tager kontakt til et krisecenter kan dels forstås ud fra voldens mekanisme, som gør, at kvinden ikke altid ved, at hun er voldsudsat og har brug for specialiseret hjælp. Dels kan den manglende anerkendelse af kvindens situation fra kommunens side betyde for hende, at hun ikke tænker, hun er 'voldsudsat nok' til at få hjælp og dermed ikke 'voldsudsat nok' til at opsøge hjælp på et krisecenter.

Kvinderne reflekterer også over deres egne roller i forhold til ikke at kunne få den hjælp, de efterspørger. De fremhæver to meningsfortolkninger: at være for 'syg' eller for 'rask'. De, der er for 'syge' oplever at få tilbud der er rettet mod den 'sygdom', de udviser, mens de, der er for 'raske' bliver pålagt at klare sig selv. Det betyder ikke, at kvinderne påtager sig ansvaret for, at de ikke har modtaget målrettet hjælp til dem som voldsudsatte. Det er deres forsøg på at sætte sig i socialarbejdernes sted, for bedre at forstå, hvorfor hjælpen er udeblevet. Den manglende hjælp kan også forstås ud fra fordommen om, at vold ikke forekommer for alle, noget de kvinder, der taler og sig selv som værende for 'raske' taler sig ind i. Kommunen har muligvis svært ved at tro på, de er voldsudsatte, eller at de ikke kan håndtere situationen selv, fordi de fremstår ressourcestærke. Kvinderne oplever, at kommunen fralægger sig ansvar ved at lægge det over på kvinderne: *det må du selv klare* eller *du kunne bare have sagt, han slog dig*. Det henviser til fordommen om, at kvinden bare kan gå, hvis det er slemt nok, og at hun derved selv har et ansvar.

Når kvinderne ikke føler sig mødt af kommunen, oplever de at komme til at stå i en situation, hvor de føler sig magtesløse og i tvivl om, hvor de kan gå hen for at få hjælp. På den måde oplever kvinderne, at de bliver fastlåste i deres situation som voldsudsatte, som de egentlig prøver at komme væk fra, og deres forsøg på at bryde med volden fremstår som nyttesløse.

5.1.3 Teoretisk forståelse – Social kategorisering

I det kommende afsnit vil jeg give et teoretisk bud på, hvordan kvindernes selvforståelse og min kritiske commonsense-forståelse kan uddybes, så en dybere forståelse opnås. Jeg vil tage

udgangspunkt i Hydéns forskning inden for feltet og hendes kritik af oplysningsprojektet omkring at få vold mod kvinder på den politiske dagsorden og derved gøre det til genstand for det sociale arbejde. Jeg trækker derfor på dele af mit problemfelt. Samtidig vil jeg supplere med viden fra min teoretiske ramme om voldsforståelse.

Jeg vil ikke være 'voldsudsat'

At kvinderne har svært ved at trænge igennem til kommunen og få den hjælp, de søger, kan forstås ud fra Margareta Hydéns teori som *social kategorisering* og identitetsdannelse. Hydén påpeger, at den moderne velfærdsstat har et behov for at kategorisere folk i sociale grupper, så den kan sætte ind med specialiserede indsatser. Dette foregår på godt og ondt (Hydén 2004:272). Når man derfor søger hjælp hos eksempelvis kommunen, er det en del af kravet til at få hjælp, at man påtager sig den identitet, som man søger hjælp til: misbruger, hjemløs, en med et handicap eller som her, identiteten som voldsudsat kvinde. Hydén udførte tilbage i midten af 1990'erne en undersøgelse, hvor hun over en periode på to år talte med kvinder, der havde forladt et voldeligt forhold. Formålet var at følge den psykologiske proces og meningsdannelse om bruddet og forholdet, kvinderne gennemgik efter bruddet. Kvinderne blev interviewet løbende gennem de to år, projektet stod på (Hydén 1999:450). Blandt andet fandt Hydén, at kvinderne var modvillige i forhold til at søge hjælp, fordi de ikke ville associeres med det, de opfattede som indholdet i den sociale kategori 'en mishandlet kvinde', i dette speciale kaldet en voldsudsat kvinde (Hydén 2004:273). I sin undersøgelse af, hvad der ligger i denne kategori, fandt Hydén, at den voldsudsatte kvinde er blevet en kliché i samfundet: "*Stor og mægtig afbildes manden, stående oprejst med en hånd rede til slag. Under ham kryber kvinden sammen med et forvredet ansigt, delvis dækket af en hårmasse i uorden.*" (Hydén 2004:275). Det er denne klichéfyldte rolle, som den voldsudsatte kvinde er blevet tildelt, der er i modstrid med, hvordan voldsudsatte kvinder ønsker at blive set, og det bremser dem i at søge hjælp. Hydén problematiserer i den forbindelse, at den kvindefrigørende effekt ved at sætte vold mod kvinder på den politiske dagsorden til en vis grad er udeblevet, fordi kvinderne netop ikke finder sig frigjorte men underlagt en social kategori, de ikke ønsker at være i (Hydén 2004:273).

Kvinderne i dette speciale har – i modsætningen til Hydéns interviewpersoner – alle bedt om hjælp i forbindelse med deres situation som voldsudsatte, efter de havde taget beslutningen om at bryde med volden, og dermed har de i første omgang overkommet én af de problemstillinger, Hydén taler om, nemlig at de slet ikke vil søge hjælp. Det har dog i de fleste tilfælde ikke været volden, der har været udgangspunktet for deres henvendelse men i stedet boligforhold, økonomi og deres børn. Det kan forstås ud fra Hydéns teori om, at de voldsudsatte kvinder ikke ønsker at blive set på som *voldsudsatte kvinder*. De ønsker ikke, at dette skal være den primære identitet, de bliver mødt med hos kommunen, fordi kategorien indeholder egenskaber, de for det første prøver at bryde med i kraft af deres brud med den voldelige mand, og som de for det andet ikke vil identificere sig med. Det er egenskaber som passivitet, hjælpeløshed og magtesløshed, der ofte bliver forbundet med rollen som offer og her, voldsudsat kvinde (Hydén 1995:133). Det forhold, at mange voldsudsatte kvinder ikke er bevidste om deres situation som voldsudsat netop i kraft af voldens dynamik, vil jeg komme ind på i analysedel 3, som går mere i dybden med den manglende viden om vold.

At være passiv, hjælpeløs og magtesløs er egenskaber, der ikke er til at bære at identificere sig med, og det er netop det, sociale kategorier gør – de skaber identiteter og selvfortællinger. At kvinderne i denne undersøgelse ikke henvender sig med volden som den primære problematik kan derfor ses som deres 'protest' mod at blive sat ind i den sociale kategori som voldsudsat og derved få tildelt en identitet, de ikke ønsker. Kvinderne taler således også i interviewene meget om at skulle "styrkes", "stå på egne ben", "komme videre" og "genopbygge sig selv", noget kategorien som voldsudsat kvinde ikke rummer, fordi den, ifølge Hydén, er for snæver og begrænsende (Hydén 1995:132).

Når kvinderne ikke oplever at modtage den hjælp, de efterspørger, kan det hænge sammen med, at kommunen ikke kan 'genkende' deres behov i forhold til de kategorier, de arbejder med. Kvindernes forsøg (bevidst eller ubevidst) på at undgå kategoriseringen som voldsudsatte gør, at kommunen ikke oplever, at det er deres ansvar at hjælpe, eller at behovet ligger et andet sted end inden for vold. Nogle af kvinderne oplever hertil at blive identificeret med andre kategorier, som muligvis er nemmere for kommunen at sætte ind overfor, eller som de ser som værende det fremtrædende problem hos kvinden. Herunder fortæller Kirsten om mødet med kommunen, hvor hun i virkeligheden prøver at få en bolig for at komme ud af forholdet med den voldsudøvende

mand, men i stedet sætter kommunen ind med psykiatrisk hjælp, fordi Kirsten har fået en depression, som hun selv oplever som en følge af volden:

”Jamen jeg syntes bare, at det hurtigt bliver det der med, du har en depression og en diagnose, og det er derfor, og så kan jeg som socialfaglig person i kommunalsystemet sige, ”nårh, det er derfor”. Man går ikke videre eller bliver nysgerrig på, hvad der er baggrunden for det, eller hvorfor. [...] Hun siger også til mig, og den rammer mig faktisk meget hårdt, ”jamen du er jo også depressiv, så du kan jo ikke tage rationelle beslutninger”. Okay, tænker jeg.” – Kirsten

Kirsten oplever, at kommunen bedre kan genkende hende som psykiatrisk patient og sætte ind med hjælp i forhold til den kategori end volden, som, hun oplever, bliver underkendt og sekundær i forhold til depressionen. Det kan tyde på, at kommunen bedre kan forstå situationen omkring det at have en depression, og de kan bedre handle på baggrund af den kategori, hvilket også ligger i tråd med Kirstens egen tolkning. Kirsten er på sin vis glad for at få hjælp i forhold til depressionen, men hun kan ikke forstå, at volden ikke bliver interessant for kommunen at gå ind i. Hvor kommunen eventuelt oplever, de passer på Kirsten ved ikke at lade hende træffe beslutninger om at flytte fra manden, mens hun har en depression, så oplever Kirsten, at det er med til at fastholde hende i volden. Sjanne fortæller også om, hvordan hendes eksmands misbrug blev omdrejningspunktet i deres familierapi. Sjanne har selv efterspurgt hjælp, men ikke med udgangspunkt i mandens misbrug men i volden. Andre kvinder oplever, at de ikke passer ind i nogen af de kategorier, kommunen ’stiller til rådighed’, og derfor modtager de ikke nogen hjælpetilbud:

”Mere den der med, at arh så slemt er det nok ikke. Det der med, at jeg godt kan samle mig sammen og virke ovenpå og tage pænt tøj på, sådan ”det går nok, dig er vi ikke bekymret for, så slemt har det nok ikke været”. Hvis jeg glemmer at fortælle helt, hvordan det har været, det er bare så hårdt at skulle gøre det. Jeg har jo ikke lyst til ligesom at fortælle den historie igen og igen og igen. Jeg vil jo gerne lægge den bag mig og så komme videre” – Marianne

De to fortællinger i Mariannes citat underbygger ovenstående argument: dels at hun nok ikke passer ind i den sociale kategori ’voldsudsat kvinde’ og derfor ikke bliver mødt som voldsudsat

med tilbud og særlig støtte, og dels at hun ikke vil forbindes med volden, fordi hun gerne vil videre i sit liv. Særligt de kvinder, der fortæller, at de muligvis fremstår for veltalende, reflekterede og ressourcestærke oplever at blive afvist af kommunen uden tilbud om nogen form for hjælp, for i kommunens optik skal en voldsudsat kvinde, ifølge Hydén, passe ind i kategorien med egenskaber som blandt andet hjælpeløs og passiv. Dette understøtter også den fordom, der er præsenteret i indledningen om, at voldsudsatte familier befinder sig i et særligt samfundslag. Når kvinderne fremstår pæne og veltalende, og når de har 'dyre' adresser, så oplever de at blive mødt med en mistanke om, om der nu også er vold, eller om den nu har været så slem. Det forhindrer kvinderne i at modtage relevant hjælp i forhold til deres situation som voldsudsat, fordi de måske ikke lever op til fordommene – fordomme de selv taler sig ind i, når de eksempelvis ikke vil på krisecenter, fordi de ikke kan se sig selv der:

”Der havde mine veninder været smarte, så de har booket en tid på krisecentret, så jeg bare kunne se, hvordan det ser ud, ikke fordi jeg skulle derind eller noget. Årh, okay.. Så jeg så, hvordan det så ud og tænkte, nå, men det er jo ganske normalt.” – Sjanne

Sjanne oplever ikke sig selv som en, der skal på krisecenter, fordi hun har nogle fordomme om, hvad det er for et sted. Flere af kvinderne taler om skammen ved at tage på krisecenter, og at man næsten ikke kan få sig selv ind ad døren første gang. Myterne om voldsudsatte kvinder forstærkes derfor også af dem selv, inden de stifter bekendtskab med krisecenterverdenen og selv opnår mere viden om vold. Dette vil jeg komme nærmere ind på i analysedel 3.

Dilemmaet ved at påtage sig rollen som voldsudsat

Kvinderne har som vist en oplevelse med, at de tilbud, de får, ikke tager højde for volden, og dette opleves som problematisk. Der opstår derfor et paradoks, fordi kvinderne efterspørger, at volden anerkendes og tages alvorligt, men ud fra ovenstående forståelse må den ikke sættes i centrum fra kommunens side, så den ender med at udgøre hendes identitet i kommunens øjne. Dette ønske fra kvindernes side kan gøre det vanskeligt at imødekomme dem, fordi volden i nogle sammenhænge skal være i centrum, mens den i andre skal have en 'birolle'.

Hydén taler i denne sammenhæng om vigtigheden af, at socialarbejderen skaber rammerne for, at kvinden kan optræde som hovedrollen i sin egen fortælling, så det ikke bliver volden og 'hvad hun har været udsat for, mens volden stod på', der bliver omdrejningspunktet. Kvinden skal kunne lade volden optræde som en *del* af hendes fortælling, en erfaring hun har med sig, men ikke *som* hendes fortælling (Hydén 1995:223). Fordi opgivenhed og forvirring er en konsekvens af volden, er det ligeledes vigtigt, at socialarbejderen møder kvinden med respekt og tålmodighed. Det er ikke ualmindeligt, at voldsudsatte kvinder taler usammenhængende og modsætningsfuldt, og det kan derfor kræve tid at finde ud af, hvad kvinden ønsker at fortælle (Hydén 1995:222). Flere af kvinderne taler netop om, hvordan de har fremstået forvirrede og 'underlige' i deres møde med kommunen. Det er derfor en essentiel pointe, at for at kvinderne kan føle sig imødekommet, så skal samtalen foregå med tålmodighed, neutralitet og forsigtighed fra socialarbejderens side, så man kan hjælpe kvinden med at finde sin egen stemme frem og ikke pålægger hende sit eget sprog som socialarbejder, da dette er med til at kategorisere hende og tildele hende en identitet, hun ikke ønsker, og som ikke bidrager til at opbygger hende (Hydén 1995:222). Kvinderne har dog ikke erfaring med, at denne type hjælp finder sted hos kommunen, som de i stedet oplever ikke tager dem alvorligt og ikke lytter til dem:

"Man er blevet nedbrudt, og sådan er det bare. Det er ikke atomfysik, vi er ude.

Interviewer: Tænker du kommunen, har været med til at nedbryde dig lidt?

Line: Det er jo klart, de har jo ikke mødt mig. De har jo ikke bakket op og taget mig alvorligt. Jeg er ikke blevet taget alvorligt." – Line

Udfordringen for kvinderne ligger således i, at kommunen kræver, at de påtager sig den sociale kategori som voldsudsat kvinde, førend de kan/vil hjælpe dem. Dette bliver særligt tydeligt, i og med at kvinderne oplever, at de kan få den hjælp, de efterspurgte, når de tager på krisecenter og dermed påtager sig identiteten som voldsudsat kvinde. Selvom det er en stor overvinding for kvinderne at tage på krisecenter og noget, der i første omgang er forbundet med skam og en følelse af ikke helt at høre til, så kommer krisecentret til at symboliserer håb, omsorg og tryghed for kvinderne (mere om dette i analysedel 3). Men kvindernes indflytning på krisecentret sender muligvis også et signal til kommunen om, at kvinden hermed er indtrådt i den sociale kategori 'voldsudsat kvinde', og så kan de genkende hendes sociale problemstilling og hjælpe ud fra de

ansvarsområder, der er deres: bolig, økonomi, børn, arbejdsliv osv. Her fortæller Rikke om at kunne få kontanthjælp, da hun flytter ind på krisecentret:

”Jamen, jeg tror bare, at i det øjeblik du er der, så lytter de [kommunen] jo til, at så er der et reelt problem. De [krisecentret] tager jo ikke nogen ind bare for at tage nogen ind. Altså, det gør de jo ikke. Jeg tænker, at det må være det, der er gået op for dem [kommunen]. ”Gud, der er virkelig noget om snakken”. – Rikke

Dette underbygges eksempelvis af, at kvinderne oplever, at det, de har ønsket hjælp til, inden de tog på krisecenter, og som de ikke har oplevet at få, bliver muligt, når de flytter på krisecenter. Eksempelvis bliver man skrevet op til en bolig, når man flytter på krisecenter, og flere af kvinderne har erfaret, at forhold omkring deres børn – f.eks. at få børnene udredt, hvis der er bekymring for en diagnose – og økonomiske forhold bliver nemmere, når de bor på krisecenter. Flere af kvinderne er dog forundrede over det forhold, at de skal på krisecenter for at kunne modtage den hjælp, de selv føler, de har kæmpet for at få. Mange af dem nævner også det paradoks, at hvis de havde fået hjælp, da de rakte ud efter den, så havde de måske ikke behøvet at gennemgå den store omvæltning og det chok, der er forbundet med at måtte flytte på krisecenter og få revet hele sit fundament op. Samtidig ønsker ingen af dem at være deres krisecenterophold foruden, fordi de oplever, at de her har fået redskaberne til at finde fodfæste igen efter volden. Der ligger altså et dilemma i at påtage sig identiteten som voldsudsat kvinde – på den ene side er det svækkende for kvindernes identitetsforståelse, fordi de har måttet overgive sig til kategorien, samtidig med at denne overgivelse resulterer i, at de kan få den hjælp, de efterspurgte.

At kvinderne oplever, at kommunerne først sætter ind med hjælp efter, de er flyttet på krisecenter kan også ses som et udtryk for, at kommunerne ikke ved, hvor de skal sætte ind i perioden op til, at kvinden tager på krisecenter. Hvis kommunen har vished om kvindens situation som voldsudsat men har oplevet, at kvinden ikke ønsker at tage på krisecenter, mangler de muligvis redskaber til at hjælpe hende på anden vis, fordi lovgivning forhindrer dem i at tildele bolig, hvis man allerede har en, eller at godkende kontanthjælp, hvis man er gift. Kommunerne kan derfor have en oplevelse af, at de har forsøgt at hjælpe, men at kvinden ikke har ønsket at tage i mod hjælpen. Sjanne taler eksempelvis om, at hun muligvis er blevet forelagt muligheden for at tage på

krisecenter men ikke har været i stand til at forstå beskeden. Dette vil jeg komme nærmere ind på i analysedel 3 omhandlende manglende viden om vold og konsekvenser ved det.

5.1.4 Delkonklusion

Ovenstående delanalyse viser, at kvindernes møde med kommunen bærer præg af misforståelser og underkendelse af voldens tilstedeværelse og konsekvenser. Dette bunder eksempelvis i, at kvinderne føler sig afvist i døren, når de kontakter kommunen for at få hjælp til deres situation som voldsudsatte. Flere af kvinderne fortæller om, at de ikke kan trænge igennem til kommunen, fordi de bliver afvist på baggrund af lovgivning. Kvinderne oplever, at når kommunen ikke forholder sig til den bredere situation men afviser kvinden, fordi de ikke kan hjælpe med økonomi eller bolig, så bliver der ikke skabt rammerne for, at kvinderne kan udfolde deres problemstilling, som bunder i volden. Dette er blandt andet med til, at volden bliver overset, så relevant hjælp ikke bliver tilbudt. Det bunder også i, at kvinderne henvender sig med andre problemstillinger end volden, og det kan gøre det vanskeligt for kommunen at se hende som voldsudsat.

Kvinderne oplever, at de misforståelser, der finder sted, er med til at forlænge perioden, de er udsat for vold – enten fordi de slet ikke modtager tilbud, der kan hjælpe dem med at bryde med volden, eller fordi tilbuddene ikke tager særlig højde for volden, som for kvinderne opleves som det væsentligste problem. Bestemte, sociale kategorier er med til at sørge for, at kommunen kan sætte ind med relevant hjælp, men de er også med til at begrænse kvinderne i at få hjælp, når de enten ikke kan se sig selv som værende en del af disse kategorier og laver modstand mod at komme ind i dem, eller når kommunen oplever, at de passer ind i andre kategorier, hvor det muligvis er nemmere at sætte ind som eksempelvis ved misbrug og psykisk sygdom. Ud fra kvindernes fortællinger er der mange myter og fordomme om partnervold, som de bliver mødt af – myter de selv taler sig ind i, når de refererer til tiden inden deres krisecenterophold. Det bliver således et problem for kvinderne, at den sociale kategori 'voldsudsat kvinde' er præget af myter og fordomme, men også af en stereotyp forestilling om den voldsudsatte kvinde som forslået, forskrækket og passiv. Kategorien opleves derfor som snæver, og den kræver, at kvinderne tager identitetstræk på sig, som de ikke ønsker, fordi det strider i mod, hvordan de gerne vil se sig selv.

Vigtigheden af at tage kategorien til sig bliver dog tydelig, når kvinderne oplever at kunne få den kommunale hjælp, de har efterspurgt, når de flytter på krisecenter. Dette vidner om to ting. Dels af kommunen får mulighed for at genkende kvinden som voldsudsat, når hun flytter på krisecenter, og så kan de sætte ind med deres hjælp. Dels at flere ting bliver muligt for kommunen, når en kvinde flytter på krisecenter, eksempelvis at skrive kvinden op til en bolig. Kvinderne selv har dog svært ved at acceptere, at de skal nå helt derud, hvor de skal flytte på krisecenter, før at kommunen kan hjælpe det. Dette står dog i kontrast til deres egne udtalelser om, at krisecentret opleves som en afgørende aktør, for at de kan bryde med volden.

5.2 Delanalyse 2 – Mødet med statsforvaltningen

Hvor forrige analysedel havde et særligt fokus på mødet med kommunen, så vil jeg i denne analysedel fremhæve kvindernes oplevelse af at skulle samarbejde med statsforvaltningen og eksmanden omkring fælles børn¹⁹. Da temaet har fyldt meget i interviewsituationerne, vil jeg ligeledes lade det fylde en betragtelig del af analysen, for at belyse kvindernes oplevelser så fyldestgørende som muligt. Grundet undersøgelsens sigte afgrænser jeg mig fra at gå ind i emnet omkring barnets tarv. Indledningsvis vil jeg præsentere kvindernes selvforståelse om, hvordan det påvirker dem at være sammen med deres eksmænd, der har udøvet vold. Episoderne udspiller sig ikke nødvendigvis i statsforvaltningen, men oplevelserne bidrager til en mere dybdegående forståelse af kvindernes oplevelse af samarbejdet og mødet med eksmanden i statsforvaltningen. Herefter følger kvindernes selvforståelse af samarbejdet med statsforvaltningen og eksmanden.

Alle kvinderne fortæller, at de af forskellige årsager ønsker, at deres børn skal have samvær med faderen. Seks kvinder har været i kontakt med statsforvaltningen (og i nogle tilfælde også retten og kommunen)²⁰, for at få hjælp til samarbejdet omkring børnene og for at afgøre sager om samvær. Line har som den eneste lavet en samværsordning med sin eksmand uden om statsforvaltning.

¹⁹ Rikke har ikke børn med voldsmanden, og derfor indgår hun ikke i dette analyseafsnit, og Line, der selv har lavet en aftale med sin eksmand uden om offentlige instanser, vil heller ikke fylde meget i dette afsnit.

²⁰ Alle kvinderne har været i kontakt med kommunen angående samarbejdet omkring børnene, Marianne, Astrid og Pernille har afklaret deres samværsager i statsforvaltningen, mens Naja, Sjanne og Kirsten også har været i retten, hvor statsforvaltningen eller forældrene kan vælge at sende særligt komplicerede sager til, som ikke kan løses gennem dialog.

5.2.1 Kvindernes selvforståelse

Bange for eksmanden

Kvinderne oplever det som meget voldsomt at være sammen med deres eksmænd i forskellige sammenhæng. For nogle af kvinderne resulterer det i, at de fysisk reagerer og prøver at komme væk. Det oplever eksempelvis Naja, da hun sidder til et møde hos politiet:

”De [politiet] kalder os ind, og der sidder han jo der, og jeg sidder her [viser med armene hvor tæt], og der var han påvirket, og vi var så tæt, hele min krop den rystede, og han rejser sig på et tidspunkt, og jeg, uden jeg tænker over det, jeg flyver bare, hele min krop den flyver bare rundt om bordet, og så står jeg bare og beskytter mig bag ved bordet.” – Naja

Naja oplever, at hun som en refleks på, at hendes eksmand bevæger sig, hurtigt sørger for at komme væk fra ham, fordi hun bliver bange og hendes krop fortæller hende, at hun skal passe på sig selv nu. Kirsten fortæller om at hoppe ind i en hæk, da hun foran retten ser sin eksmand, og herunder fortæller Marianne om de mere psykiske konsekvenser for hende ved at skulle sidde til terapi med hendes eksmand hos Dialog mod Vold, som er et behandlingstilbud til voldsudøvere:

”Jeg fik det så dårligt af det. Jeg blev simpelthen totalt retraumatiseret og fik flash backs og var helt uarbejdsdygtig i en uge og følte mig faktisk, ikke i lige så dårlig stand, som da jeg tog på krisecenter, men virkelig tæt på. Så på en eller anden måde synes jeg også, at systemet har krav om, at man skal samarbejde, og den eneste årsag til, at jeg sagde ja til at deltage i Dialog mod Vold, det var fordi, statsforvaltningen havde et krav om, ”at I skal samarbejde”.” – Marianne

Marianne fortæller, at de følelser, det bringer op at være sammen med sin eksmand, forhindrer hende i at arbejde, og at være sammen med sin eksmand gør hende næsten lige så dårlig, som da hun levede sammen med ham i det voldelige forhold. Marianne oplever dog, at hun bliver nødt til at deltage i fælles initiativer for at leve op til statsforvaltningens forventninger om samarbejde. Dette vil jeg komme ind på nedenunder, men først vil jeg præsentere kvindernes selvforståelse af møderne i statsforvaltningen.

Mændene sætter dagsordenen

I statsforvaltningen skal kvinderne være sammen med deres mand i forbindelse med møder, og det er noget, der påvirker kvinderne. Kvinderne fortæller, at de ofte skal sidde i små rum tæt på manden, og at det ikke er muligt for dem at få opdeltede møder. De fortæller, at de bliver nervøse, og stressede over deres eksmænds tilstedeværelse:

”Så til mødet, der bliver vi ikke enige om noget, fordi jeg bliver med at sige, at jeg ikke synes, det skal ændres. Jeg synes jo, det går ad helvedes til, men så syntes de, det var min skyld, at det gik ad helvedes til, når nu jeg ikke ville samarbejde. Så syntes de jo, at jeg var meget usamarbejdsvillig, og jeg var meget overrasket over at blive opfattet meget usamarbejdsvillig. At det lige pludselig var min rolle, og jeg tænkte, det er sgu da Bo, der ikke samarbejder, og jeg gik grædende ud af det der rum, og Bo han sad og storsmilede. Det var meget klamt. [...] Jeg synes, det er simpelthen så stressende i den situation med ham.” – Astrid

Astrid fortæller både, at hun oplever, at statsforvaltningen har et særligt syn på hende som usamarbejdsvillig, men hun fortæller også, hvordan hun bliver stresset over, at hendes eksmand er til stede. Kvinderne forklarer deres stille eller følsomme adfærd med gråd i statsforvaltningen med, at mandens tilstedeværelse påvirker deres mulighed for at tale frit og få sagt de ting, de gerne vil. De oplever således, at mændene i kraft af deres gode evne til at tale bliver lyttet til og imødekommet i deres ønsker i forhold til børnene, mens kvinderne føler sig oversete. Her fortæller Pernille om at føle sig presset af normer fra statsforvaltningen om, at hendes børn skal i skole: Det betyder, hun skal flytte fra krisecentret, fordi hendes børn går i skole langt væk derfra. Her oplever hun, at det har lykket hendes eksmand at overbevise om, at volden ikke er virkelig, fordi han er bedre til at tale til 'systemet':

”Ja, og statsforvaltningen der presser på om, at børnene skal i skole, og jeg skal flytte hjem. Jeg står ikke med en politirapport, hvor jeg har brækkede arme og fire brækkede ribben og et blå øje som dokumentation. Jeg står ikke en gang med en politirapport. Så det er jo bare, altså hele min sag har været ord mod ord, og hvor han har været fantastisk dygtig til at arbejde systemet i princippet.” – Pernille

Kvinderne har hertil en oplevelse af, at volden bagatelliseres af både manden og socialarbejdere i statsforvaltningen, og at de selv bliver bedt om ikke at bringe den op, fordi det skal handle om samarbejdet og ikke volden. Kvinderne oplever således ikke, at socialarbejdere i statsforvaltningen kan gennemskue, hvad de selv oplever som løgne og manipulation fra mændenes side, når de bortforklarer volden.

Kvinderne fortæller også, at deres eksmænd til møderne i statsforvaltningen lægger dem ud til at være dårlige mødre, der er ustabile, og at de blot er ude på at tage børnene fra dem:

”Det var jo mig, der var psykisk syg, og det var jo mig, der var noget galt med. Det var mig, der havde fjernet børnene fra ham. Det var jo mig, der havde nægtet ham adgang til hans børn. Det var jo mig, der havde bildt alle mulige ind, at han havde været voldelig mod mig. Det var jo mig, der var psykisk syg og ustabil, og han kunne ikke lade børnene være hos mig, samtidig med at han samtykker til en ti-fire-ordning. Så det var hele det der billede af mig.” – Pernille

Pernille har en oplevelse af, at hendes eksmand ønsker at tegne et billede af hende som værende en dårlig mor, der grundet psykisk sygdom ikke kan varetage børnene, og at det derfor er hans opgave at beskytte børnene fra hende. Også her føler kvinderne ikke, at de har en stemme, når de prøver at modargumentere og bringe volden som faktor op. Så føler de, det bliver opfattet som om, de vil konfliktoptrappe og er usamarbejdsvillige, noget, kvinderne oplever, går imod, hvad statsforvaltningen kræver af dem i form af samarbejde.

Idealet om samarbejde

Netop kravet om samarbejde bliver for kvinderne problematisk, fordi det gør, at de skal være i kontakt med deres eksmænd. De fortæller, at det netop er samarbejde, der er en vanskelighed i et forhold, der har været præget af partnervold

”Så på en måde, så er de [statsforvaltningen] næsten med til en lille smule at forværre min situation i deres krav om at samarbejde. Det er som om, at de ikke kan forstå, at hvis man har været sammen med en person, som har været både psykisk og fysisk voldelig, altså det er som om, den psykiske del tæller ikke, og det er som om, de

tænker, jamen det har jo kun været moderen, det er ikke gået ud over børnene, og viden om alle de kampe, der ligger foran, det er rigtig svært. [...] De havde hele tiden en ide om, at vi kan godt lave aftale, men det er ligesom det, volden handler om, psykisk vold, det er, at man ikke kan lave en aftale. Vi kan ikke samarbejde, når vi flyttede på den måde. Han dominerer stadigvæk indover, og jeg er stadig vildt bange. Han kommer med alle mulige forslag og prøver hele tiden.” – Marianne

Marianne fortæller ovenfor, hvordan Statsforvaltningens krav om samarbejde næsten er med til at forværre hendes situation, fordi hun føler sig tvunget ind i en relation og et samarbejde med eksmanden, som hun ikke har lyst til at være i. Dels fordi hun ikke stoler på hans evne til at samarbejde med hende, og dels fordi hun stadig er bange for ham i forhold til volden. Samtidig føler hun, at de overser den psykiske vold, som hun oplever fortsætter, fordi de netop skal have kontakt og samarbejde omkring deres børn. De andre kvinder taler også om, at jo mere de skal samarbejde med deres eksmand, jo sværere bliver det for dem at frigøre sig fra hans kontrol:

”Jeg tænker, de [statsforvaltningen] forstår ikke, jeg tror ikke, de forstår, at jo mere, jeg har med ham at gøre, jo mere er jeg tilbage i hans magt. Jeg tror, statsforvaltningen forstår ikke helt, hvad vold handler om.” – Astrid

Her fortæller Astrid om vanskeligheden ved at frigøre sig fra volden, når hun bliver tvunget ind i en relation med sin eksmand. Som Marianne også er inde på ovenfor, kommer hendes eksmand med alle mulige forslag og ”prøver hele tiden”. Flere af kvinderne føler, at deres eksmænd ’udnytter’ det faktum, at de skal samarbejde omkring børnene til at søge ekstra meget kontakt og optage deres tid. Det kan blandt andet handle om samtaler omkring resolutionen, hvor de sammen skal blive enige om, hvad eksempelvis ’morgen’ betyder, er det klokken 8.00 eller klokken 11.00? Også i forbindelse med at bringe børnene til og fra institution kan der opstå problemer, hvor kvinderne oplever, at manden udnytter ’rummet’ omkring børnene til at kontakte dem:

”Så de [daginstitution] aftalte med ham, at han ville komme med dem næste dag, om formiddagen, så jeg kunne hente dem, og jeg sagde ”jamen bare vær sikker på, at han ikke er der, når jeg kommer og skal hente dem”. Det var han så. Det er bare et eksempel på, hvor han igen, fordi han med forældremyndigheden kunne rende rundt og

lege.. Det var mange gange, mange gange var det jo kun for at gøre onde ting mod mig, og nogle gange var det også for at dække hans behov.” – Sjanne

Sjanne oplever, at hendes eksmand viser sig ved institutionen, fordi han kan bruge børnene som undskyldning for at dukke op der, men Sjanne føler, at det i virkeligheden handler om, at han vil i nærheden af hende. Kvinderne oplever dog selv, at de gør rigtig meget for at efterleve statsforvaltningens krav om samarbejde, selvom de syntes, det er svært at indgå i relationen med deres eksmand. De fortæller om, at de deltager i familieterapi og konfliktmægling, men de føler ikke, at det hjælper dem med samarbejdet. Derimod opleves tilbud, der ikke medregner vold som en faktor, som værende problematiske, og det gør kvinderne endnu mere bevidste om, at de er anderledes end andre:

”Jeg syntes bare, nogle gange er der sådan nogle underlige tiltag. Blandt andet gik vi op i Statsforvaltningen til sådan noget bliv-skilt-kursus, men det var jo ikke for sådan nogle som os. Men det ser godt ud i statsforvaltningen, man har gjort det. Men det giver absolut ingen mening, det er jo fuldstændig latterligt. Det eneste det gjorde, det var at det gik op for mig, hvor fuldstændig absurd vanvittig min situation var. Så sad der 25 voksne, så var der børnegrupper, som var aldersinddelt, og så sad der 25-30 voksne, og det var sådan nogle voksne, du ved, deres skilsmisse var svær på grund af sådan noget tabt kærlighed eller jalousi. Det var ikke det, der var mit tilfælde, vel. [...] vi skal jo ikke sidde der i sådan nogle normale grupper og snakke om.. Vores problem var jo ikke tab af kærlighed. Vores problem var vold.[...] Vi er en voldsramt familien, så selvom de skriver det, så kan det blive brugt af en advokat derover ”du vil ikke samarbejde, du vil ikke stille op i et konfliktmøglingsmøde”, og så føler jeg mig ekstremt presset.” – Marianne

Kvinderne fortæller således, at det påkrævede samarbejde med eksmanden holder dem fast i hans psykiske vold, fordi de føler sig pressede til at være i kontakt med ham og gøre ting, de ikke har lyst til.

5.2.2 Kritisk commonsense-forståelse

I det følgende vil jeg tolke på kvindernes oplevelser med at møde statsforvaltningen og dermed også samarbejdet med deres eksmænd omkring fælles børn. Afsnittet vil lede op til den teoretiske uddybning, der bliver præsenteret nedenfor.

Kvinderne oplever, at mændene giver dem den samme følelse af angst, som de gjorde, da de stadig var i deres parforhold, og volden opleves derfor også nuværende for kvinderne, selvom forholdet er afsluttet. Dette bliver udfordrende for kvinderne, når de skal sidde til møderne sammen i statsforvaltningen. Her oplever kvinderne, at deres eksmænd lykkes med at sætte rammerne for samtalen og definere situationen. Kvinderne forstår dette ud fra, at mændene er gode manipulatorer, der ikke nødvendigvis ligner voldsmænd, mens de selv fremstår nervøse, ustabile og for følsomme. Egenskaber som kvinderne tolker, ikke er ønskværdige til disse møder. Ud fra kvindernes fortællinger får mændene således talt sig ud af rollen som voldsudøver, idealiseret sig selv og overbevist deltagerne til mødet om, at det er kvinden, der er løgnagtig og psykisk syg, og kvinderne føler ikke, de kan trænge igennem og modbevise dette. Kvinderne forklarer deres adfærd med, at de bliver påvirkede af, at mændene er til stede – dels fordi de er bange for mændene, og det er retraumatiserende at være sammen med ham (blot synet af ham eller bevægelser, kan gøre kvinderne angste), og dels fordi han stadig udøver særligt psykisk vold over dem, både til møderne og i deres samarbejde til dagligt. Kvinderne ser derfor, at deres eksmænd får succesoplevelser med at være i statsforvaltningen, fordi deres stemmer bliver hørt, og fordi de formår at skabe en situation, hvor de fortsat kan udøve vold over dem (hovedsageligt psykisk vold). Statsforvaltningen er derfor ud fra kvindernes synspunkt med til at skabe et legitimt rum, hvor mændene kan opretholde deres dominans over kvinderne. Statsforvaltningens forventning om samarbejde og syn på dem som almindelige par, der er lige gode om at skabe konflikterne, skaber ifølge kvinderne rammer for, at den subtile, psykiske vold kan fortsætte – enten direkte til møderne eller via kontakten uden for møderne omkring børnene.

Det skal dog nævnes, at fire ud af de seks kvinder, der har været i statsforvaltningen enten har fået tildelt den fulde forældremyndighed eller er bopælsforælder og har det primære samvær med børnene. Dette vidner om, at kvinderne eventuelt anerkendes mere, end de selv oplever, fordi samarbejdet med manden og hans vedvarende vold overskygger dette.

5.2.3 Teoretisk forståelse del 1 – Voldsudøveren definerer rammerne

I det følgende afsnit vil jeg give teoretiske bud på, hvordan kvindernes oplevelser i statsforvaltningen kan forstås. Jeg vil her tage fat i deres følelse af, at deres eksmænd lykkes med at definere rummet. Dette vil jeg belyse gennem sociologen Erving Goffmans teori om sociale definitionsprocesser og indtryksstyring. Jeg har valgt denne teori på baggrund af kvindernes oplevede erfaringer med, at de har svært ved at blive set og hørt, når de sidder til møder i statsforvaltningen. De har en oplevelse af, at eksmændene brænder mest igennem med deres budskaber og ønsker og derved lykkes med at definere situationen. Jeg vil inddrage viden om vold, når dette kan være med til at understøtte et argument eller nuancere det, men jeg vil også dele den teoretiske forståelse af mødet i statsforvaltningen op i to, fordi jeg mener, det er vigtigt at sætte kvindernes oplevelser ind i en mere uddybende forståelse, som har voldens mekanismer for øje herunder forholdet mellem voldsudøveren og den voldsudsatte.

Manden lykkes med at definere situationen

I sin bog *'Hverdagslivets rollespil'* opstiller Goffman en metaforisk ramme, der tager udgangspunkt i teaterverdenens begreber som skuespiller, publikum, rekvisitter, kulisse og manuskript, hvormed man kan analysere hverdagslivets interaktioner og sociale samhandlinger. For læsevenlighedens skyld vil jeg dog ikke gå for højt op i Goffmans dramaturgiske begreber og blot anvende hverdagsbegreber, når dette giver bedst mening.

Goffman interesserede sig for sociale definitionsprocesser i face-to-face møder, som betyder: "*[...] at vi med vores kommunikationer og adfærd forsøger at påvirke de øvrige deltagers definition af situationen og de involverede deltagere.*" (Jacobsen & Kristiansen 2015:20). Dette sker gennem *indtryksstyring*, som betyder, at vi gennem vores tale, påklædning, kropssprog osv. forsøger at kontrollere de indtryk, som andre får af os, så vi på den måde kan være med til at definere den sociale samhandling, der finder sted. For at opnå respekten til at kunne det, skal man dog fremstå troværdig – man skal være den, man optræder som (Jacobsen & Kristiansen 2015:21). Man beder derved implicit sit publikum om at tage de indtryk, man giver dem, alvorligt, og der er en forventning til, at de tror på, man er den person, man lader til at være (Goffman 2015:67). En social definitionsproces udgøres således af individer, der gennem interaktion i fællesskab finder ud

af, hvad interaktionen drejer sig om, og hertil tilpasser alle sig til situationen ud fra, hvad de ved om normer og regler, der gælder i den situation (Jacobsen & Kristiansen 2015:21).

Goffman skelner mellem at *give* og at *afgive* indtryk. Førstnævnte er de bevidste, verbale tilkendegivelser, som siger noget om, hvem man, er eller hvad man gerne vil opfattes som. Sidstnævnte henviser til det ubevidste og ufrivillige som eksempelvis rødmen eller nervøsitet, hvor vi kommer til at afsløre vores 'alt for menneskelige selv' og dermed også de sider, vi helst vil holde skjult (Jacobsen & Kristiansen 2015:24, Goffman 2015:98). Fordi analysen udspringer af kvindernes fortællinger og ikke eksempelvis observationsstudier af møderne i statsforvaltningen, er det svært for denne analyse at skelne helt mellem givne og afgivne indtryk, og de ved dermed blive set som en samlet del af den indtryksstyring, kvinderne taler om. Ud fra kvindernes fortællinger er deres eksmænd bedre til at kontrollere disse indtryk end kvinderne selv er:

"Altså min eksmand, han er sådan en reklamemand, sådan ekstremt veltalende, er vant til at sælge ind til det offentlige på alle mulige måder. Og jeg tænker, at han jo fremstår sådan meget tjekket og meget cool. Han er rigtig god til at holde facaden, og jeg kan blive meget, meget nervøs over det, så på den måde kommer jeg til at fremstå meget nervøs, og han meget sådan. Og så har jeg jo også i mange år holdt facaden ikke, så jeg kan også godt komme i en situation, hvor jeg sidder og holder facaden og ikke får sagt, hvordan det er." – Marianne

Marianne oplever, at hendes eksmand giver et indtryk af, at han er selvsikker og har styr på sig selv. Disse signaler giver ifølge Goffman indtrykket af, at man forventer at indtage en rolle som er styrende for definitionsprocessen, og derfor vil ens publikum også tage i mod en ud fra denne oplevelse af den optrædende (Goffman 2015:72f). Marianne mener, at hun selv holder facaden og dermed ikke får sagt, hvordan hun oplever situationen, også fordi hun er nervøs og bange for sin eksmand. Ved at hun indtager en mere passiv rolle efterlader hun ifølge Goffman derved et indtryk af, at hun ikke ønsker at være med til at definere situationen og hellere vil lade sig føre. Goffman siger, at det medfører, at man derfor også bliver tildelt denne rolle af sit publikum, fordi de tager de indtryk, man giver, alvorligt (ibid.). Når Marianne ikke får sagt, hvordan tingene er, så kan det således bidrage til en forståelse af, at hun godtager definitionen, hun oplever hendes

eksmand er lykkes med at skabe af situationen, og publikum vil ikke tænke over at lade hende være en del af definitionen også.

Kvinderne har alle oplevelser af, at deres eksmand lykkes med at definere rummet, fordi han er bedre til at fremstå selvsikker i sin optræden, mens kvinderne oplever, at de selv har sværere ved at styre de indtryk, de både giver og afgiver. Den oplevede konsekvens for kvinderne er, at manden lykkes med at så tvivl om, om volden overhovedet har fundet sted, fordi de kan optræde på en måde, som går imod fordommen om, hvordan en voldsudøver ser ud:

"I statsforvaltningen, der holder vi så det, der hedder tværfagligt møde, hvor der både er en jurist, og en børnesagkyndig rådgiver, og til det møde har krisecentret jo afleveret en krisecentererklæring, som var blevet læst meget grundigt, og de tog sagen meget alvorligt. De lavede ikke en forælderevneundersøgelse. Bo er jo journalist og ser jo helt normal ud og kan virke meget overbevisende og har også en side, der er normal." –

Astrid

Astrid har en oplevelse af, at statsforvaltningen tager sagen meget alvorligt, fordi der forelægger en krisecentererklæring, som fortæller, at der er vold i familien, men hun tolker valget om ikke at lave en forælderevneundersøgelse ud fra det faktum, at hendes eksmand fremstår 'normal' (og dermed underforstået: ikke voldelig). Hun fortæller i interviewet, at hun gerne så, at undersøgelsen blev lavet, fordi hun selv er usikker på hans forældreevner, men dette føler hun ikke, hun kan trænge igennem med, fordi hun oplever at blive stresset, når hendes eksmand er til stede. Dette begrænser hende i at sige eller spørge om det, hun gerne vil. I kraft af dette oplever hun statsforvaltningen som en modspiller i hendes forsøg på at bryde med volden, fordi den netop underkendes, så der ikke tages højde for den i det fremtidige samarbejde med eksmanden:

"Jamen jeg var bare slet ikke forberedt på, at statsforvaltningen kunne være en modstander på den måde. Jeg troede, det var et sted, man kunne bede om hjælp. Det her det var.. Lige pludselig, [græder], så havde de næsten stemplet mig som, jeg ved det, jeg følte mig stemplet som en, der var Astrid-modsat" – Astrid

Hun oplever også, at statsforvaltningen oplever hende som konfliktsøgende, fordi hun ønsker denne forælderevneundersøgelse, hun håber, kan vise, at hendes eksmand er voldelig, så der kan blive taget højde for volden.

Det er en generel oplevelse blandt kvinderne, at volden underkendes eller helt overses i statsforvaltningen, fordi mændene (ligesom kvinderne selv) er gode til at dække over den – manden ved at optræde i modstrid med oplevelsen af, hvad en voldsudsat mand er og ved at miskreditere kvinden, kvinden ved at hun ikke føler, hun kan optræde selvsikkert når manden er til stede og få fortalt sine oplevelser. Dette er noget, der bliver brugt som overlevelsestrategi i et voldeligt forhold for begge parter. Mange af kvinderne taler således om, at det store arbejde med at dække over volden, mens den stod på, kommer til at spille ind, når de skal møde statsforvaltningen, fordi de er vant til at holde den skjult. Hertil kommer, at voldsudsatte kvinder har erfaring med, at modstand mod volden giver mere vold. Kvinderne i denne undersøgelse taler i denne forbindelse om ikke at "kaste med mudder" eller at holde sig "sort på hvidt" til det, der står i papirerne, så de ikke opildner til flere konflikter og mere vold.

Manden manipulerer

Kvinderne oplever, som vist ovenfor, at mændene lykkes med at definere situationen i statsforvaltningen, fordi de ifølge kvinderne lykkes med at fremstå troværdige i situationen og frigøre dem selv fra identiteten som voldsudøvere. Kvinderne selv oplever dog deres eksmænds optrædener som værende manipulerende og uægte, og de kan ikke forstå, at statsforvaltningen ikke kan se det. Flere af kvinderne fortæller om, hvordan deres eksmænd slipper af sted med at lyve, fordi de er gode til det. Dette er en oplevelse, som kvinderne i den engelske rapport '*Finding the Cost of Freedom*' også beretter om i forbindelse med sager om fælles børn. De fortæller derved også om, at voldsudøverne ofte er gode til at skabe situationer, som afholder socialarbejderne fra at tale med kvinderne om, hvad deres oplevelser er (Kelly et al. 2014:98). Kvinderne i denne rapport oplever også føle sig 'straffet' for at have brudt ud af forholdet – der føler, der bliver set på dem som dårlige mødre, der ikke kunne holde sammen på familien (Kelly et al. 2014:123). Dette taler kvinderne i denne undersøgelse ikke om, men eftersom jeg ikke har spurgt direkte ind til det kan det være svært at vide, om det er fordi, de ikke oplever det, eller blot fordi rammerne for at fortælle om det ikke har været til stede.

Goffman nævner i forbindelse med manipulation, at man som optrædende kan have en interesse i at afsende indtryk, som man har en særlig interesse i, at andre tror på – indtrykkene skal fungere

som midler til at nå et mål. Dette omtaler Goffman som kynisk, fordi man bevidst manipulerer sit publikum (Goffman 2015:67f). Kvinderne har en oplevelse af, at deres eksmænd benytter sig af manipulation i situationerne, hvor de sidder til møde i statsforvaltningen²¹. Dette gør de ifølge kvinderne ved at idealisere sig selv og sygeliggør kvinderne – de understreger deres egen troværdighed og miskrediterer hendes:

”Bo havde skrevet et brev og fortæller om sig selv og Hans og sådan meget idealiserende, og så skriver han, at jeg er psykisk syg, og han ved, jeg er blevet seksuelt misbrugt, altså en masse ting, der ikke passer, og at han tænker, det ville være rigtig godt for Hans at være noget mere ved ham, så det er ligesom lykkes ham at lægge en vinkel på mødet, hvor han har idealiseret sig selv, sygeliggjort mig og så skal vi snakke om samvær.” – Astrid

Astrid har en oplevelse af, at hendes eksmand lykkes med at sætte rammerne for mødet, fordi han formår at skabe en forståelse af sig selv som den gode far og hende som psykisk syg og derved ikke en god mor. Det er noget, alle kvinderne beretter om – at blive fremstillet som psykisk syge af deres eksmænd. Goffman omtaler det, at man taler sig selv op, som netop *idealisering*. For Goffman betyder det, at den optrædende giver indtryk, der er bedre end virkeligheden, og dette hjælper til at fjerne publikums opmærksomhed på kompromitterende forhold – man kan således blæse og have mel i munden samtidig, skriver Goffman (Goffman 2015:87). At være voldsudøver må antages at være et kompromitterende forhold for mændene, og selvom denne analyse ikke kan sige noget om, hvordan statsforvaltningen oplever mændene med henblik på, at der foreligger krisecentererklæringer og anklager om partnervold, så kan man forvente, at mændene ønsker at afstå fra deres rolle som netop voldsudøver. Denne rolle stemmer ikke overens med at være en god far, som netop er den rolle, kvinderne oplever, mændene gerne vil tale frem i statsforvaltningen, og som kvinderne også oplever, de lykkes med. Man kan således ud fra kvindernes fortælling tolke, at mændene lykkes med at afstå fra deres rolle som voldsmænd i deres optræden som ansvarlige fædre, mens hun ikke kan afstå fra sin egen rolle som voldsoffer, fordi mandens tilstedeværelse bringer hende tilbage til volden og gør hende følsom. Kvinderne

²¹ Kvinderne taler også om, hvordan deres eksmænd lykkes med at manipulere eksempelvis politiet eller daginstitutionen, og dette vil jeg komme ind på i analysedel tre, hvor jeg samler op på kvindernes møde med offentlige instanser på et mere overordnet plan.

oplever altså, at deres mænd fra starten har held med at definere situationen, fordi deres selvrepræsentationer virker mere overbevisende end dem, kvinderne selv formår at præsentere. Kvinderne er dog meget frustrerede over, at de andre tilstedeværende ikke kan se, at det drejer sig om, hvad de oplever som, manipulation og om at sætte hende i en position, hvor hun har svært ved at optræde selvsikkert på samme måde som ham. Kvinderne oplever på den måde, at mændene udøver psykisk vold over dem, hvor de underminerer deres rolle som mor og skaber mistænkelighed omkring volden, uden at statsforvaltningen oplever dette men derimod skaber et rum, hvor det kan forekomme.

At blive opfattet som utroværdig

Flere af kvinderne fortæller om, hvordan de begynder at græde til møderne med deres eksmænd eller går grædende ud af rummet. I kombination med blandt andet den nervøsitet, Marianne fortæller om ovenfor, viser de ifølge Goffman deres alt for menneskelige selv, hvor nervøsiteten og følelserne kommer til at træde i front for deres 'socialiserede selv', der skal sørge for at holde følelser, nervøsitet og humørpåvirkninger skjulte i særlige situationer, hvor disse ikke er ønskværdige (Goffman 2015:98). Konsekvensen er, at man kan blive opfattet som utroværdig, og så bliver man af sit publikum ikke tildelt muligheden for at være med til at definere rummet. Fordi kvinderne oplever at blive påvirkede af, at deres voldelige eksmænd er til stede, kommer de ud fra deres fortællinger til at fremstå stille, nervøse og stressede. Kvinderne selv finder mening i denne adfærd med at henvise til volden, som stadig påvirker dem, og særligt når manden er til stede. Det opleves som retraumatiserende at sidde sammen med ham. De oplever dog, at deres signaler bliver misforståede, så de får en anden betydning for publikum, end den betydning kvinden tillægger dem.

Når en persons givne og afgivne indtryk bliver misforstået, kan der ifølge Goffman være det på spil, at publikum i forvejen er skeptiske overfor den version af virkeligheden, de får præsenteret af den optrædende. Det kan betyde, at der bliver slået ned på en ellers ubetydelig afvigelse, fordi publikum ser det som et tegn på, at hele personen er utroværdig – Goffman kalder det en falsk tone i et musikstykke, det ødelægger helheden (Goffman 2015:95). At kvinderne oplever at blive misforståede kan derfor muligvis ses ud fra deres egne forståelser med, at statsforvaltningen

bliver påvirket af mændenes påstande om, at der ikke har været vold i forholdet, og at kvinderne er psykisk syge og løgnagtige. Fordi kvinderne bliver nervøse og er bange for mændene og volden, så har de ikke held med at modargumentere og overbevise statsforvaltningen om voldens tilstedeværelse. Hertil kommer, at kvinderne har en oplevelse af, at statsforvaltningen selv er på vagt overfor kvinder, der lyver om partnervold for at få retten over børnene. Kvinderne har en oplevelse af, at der i medierne har været historier om kvinder, der lyver om partnervold for at få retten over børnene, og de føler, at disse historier muligvis får en plads i deres sager. Astrid nævner blandt andet, at hun føler, der blev set anderledes på hendes sag, efter en programserie med dette fokus var blevet vist i fjernsynet, og alle kvinderne nævner det som noget, de er bekymrede for får en påvirkning i deres sag.

"Og så bragte de sådan et indslag med stakkels far i tv-avisen, der jo bare syntes, at det var så hårdt, og at statsforvaltningen ikke rigtig lyttede til fædrene og sådan noget, og jeg sad og tænke "gud". Jeg havde jo godt set alle de der programmer om chikanerende mødre og fædre, og folk der har dårlige oplevelser i statsforvaltningen, men jeg havde sådan tænkt, gad vide om de findes, kan det virkelig passe, fordi den der mor, hun virkede bare meget cool, hvordan kan det være, hun ikke har samvær. Jeg tænker, der var i hvert fald en god grund til, at far fik et meget nedsat samvær i starten. [...] Jeg tænker i hvert fald, det var et helt andet blik, Statsforvaltningen havde på os den her gang." – Astrid

Astrid oplever, at deres sag ændrer sig, efter tv-udsendelsen om mødre der lyver om vold i statsforvaltningen har været i fjernsynet. Selvom der er lavet en aftale om, at samværet skal udvides et halvt år efter, det er fastsat, så bliver de kaldt ind blot to måneder efter, og lige efter tv-udsendelsen, hvor samværet bliver ændret. Astrid tillægger tv-udsendelsen en stor betydning for dette, ligesom flere af de andre kvinder, når de oplever at statsforvaltningen mistænker dem for at lyve om volden.

En konsekvens ved misforståelsen eller miskrediteringen er som nævnt, at tilskuernes lyst til at lade personen være en del af samhandlingens definitionsproces svækkes. Kvinderne kan altså have svært ved at blive hørt i statsforvaltningen, fordi de bliver set på som utroværdige optrædende – de lever ikke op til rollen som den gode, troværdige mor, der reelt er blevet udsat for vold.

Problemet med at give og afgive indtryk er altså, at de kan blive mistolket og i sidste ende komme til at miskreditere den optrædende. Det er derfor særligt vigtigt, at man kan styre de indtryk, man giver og afgiver, og ikke lade 'sit menneskelige selv' træde i front, et selv som, Goffman siger, er præget af op- og nedture og humør og energiniveauer, der hurtigt ændrer sig (Goffman 2015:98). Det er dog dette, kvinderne har svært ved i kraft af deres mænds tilstedeværelse.

Kvindernes oplevelser kan således forstås sådan, at mændene præsenterer roller, som de selv tror mere på (eller er dygtige til at fremstille kynisk), end kvinderne tror på de roller, de selv spiller. Kvinderne er stadig i en periode i deres liv, hvor de er ved at genopbygge sig selv efter volden, som har gjort dem usikre på deres eget værd som mor og som kvinde, og de er usikre på deres evne til at tolke, om en situation er grænseoverskridende eller ej.

"Jeg har svært ved at sætte grænser. Det er jo derfor, der er ting, der får lov til at udvikle sig i mit forhold. Så det er jeg tit. Så har jeg brug for råd og vejledning. Jeg synes også, det er meget problematisk stadigvæk det der med at håndtere mine børn. Man er jo så kamouflerende, og ens grænser er helt vildt overskredet, så det er noget, man skal lære igen at få øje på." – Marianne

Marianne føler, at hun har svært ved at sætte sine grænser og vurderer, hvad der er acceptabelt, og hvad der ikke er. Dette er en velkendt konsekvens ved volden, og det kan få betydning i eksempelvis statsforvaltningen, hvor det kan være vanskeligt for kvinderne at vurdere, hvordan manden eller socialarbejderne overskrider deres grænser, fordi de som følge af volden ikke kan tage stilling til denne grænse. Samtidig oplever kvinderne at føle sig usikre på deres rolle som mor og selvstændige kvinder som følge af volden, og det kan gøre det svært for dem at fremføre en optræden som mor og stærk kvinde, der er troværdig. Samtidig er statsforvaltningen muligvis på udkig efter signaler, der ikke stemmer overens med deres forståelse af, hvad en voldsudsat kvinde er, fordi de er bange for at blive forført af en løgnehistorie.

Pointen med denne teoridel har været at vise, at ud fra kvindernes fortællinger, så kommer de selv til at fremstå utroværdige, fordi de er følsomme, nervøse og har svært ved at sætte ord på, hvad de oplever – de viser enten deres alt for følsomme selv, eller dækker så meget over volden, fordi de er vant til det, at volden ikke anerkendes. Samtidig oplever de også, at mændene derved opnår

definitionsretten, fordi de i kontrast til kvinderne kommer til at fremstå selvsikre. De er bedre til at give indtryk, der lever op til den rolle, de fremfører.

5.2.4 Teoretisk forståelse del 2 - Ved vold er man ikke lige gode om det

Jeg ønsker at belyse endnu et aspekt ved mødet mellem den voldsudsatte kvinde og den voldsudøvende mand i samarbejdet omkring børnene. Jeg mener, følgende er et vigtigt perspektiv at belyse, så man kan få en nuanceret forståelse af kvindernes oplevelse af samarbejdet med statsforvaltningen og udfordringer ved at bryde med volden, når de skal indgå i en relation med voldsudøveren. Her vil jeg altså uddybe forhold jeg allerede har berørt overfladisk ovenfor angående den særlige relation, der er mellem en voldsudøvende mand og den voldsudsatte kvinde.

Som vist i problemfeltet og teoriramme om partnervold, går mange teorier på, at vold handler om magt og kontrol, der indgår som led i en kønskonstituerende proces. Mandens vold skal ses som et middel til at nå et mål, nemlig at opnå en følelse af mandighed; det er en del af volden at underminere kvindens værd og eksistens for at bevise sit eget mandige værd. Derved er der en magtrelation mellem manden og kvinden i det voldelige parforhold, som er betinget af deres køn. Mændene bruger volden, fordi den virker efter hensigten: *"Volden har en terroreffekt, der ofte får kvinden til at makke ret og indordne sig [...]."* (Danneskiold-Samsøe et al. 2011:37). Ud fra kvindernes fortællinger fortsætter særligt den psykiske vold længe efter det reelle brud har fundet sted, og deres historier vidner om, at samarbejdet omkring børnene skaber et både fysisk og symbolsk rum, hvor de oplever, at mændene frit kan udøve volden og derved opretholde deres magtposition over kvinderne. Astrid fortæller det helt tydeligt i nedenstående citat, som også er præsenteret tidligere:

"Jeg tænker, de forstår ikke, jeg tror ikke, de forstår, at jo mere, jeg har med ham at gøre, jo mere er jeg tilbage i hans magt. Jeg tror, statsforvaltningen forstår ikke helt, hvad vold handler om." – Astrid

Astrid fortæller også, at hun stadig lever i vold, fordi hendes eksmand laver magtdemonstrationer med udgangspunkt i deres fælles barn, kan optage hendes tid og gøre hende usikker på hendes

rolle som mor. Som Marianne siger, så er kravet om samarbejde med til at forværre hendes situation, fordi hendes eksmand derigennem kan dominere ind over og bruge børnene for at skabe kontakt. Kvinderne føler ikke, de har noget valg, når det kommer til samarbejdet med eksmanden. De oplever, de bliver nødt til at indgå på statsforvaltningens præmisser om samarbejde med eksmanden, selvom de føler, det er med til at fastholde dem i hans greb og dermed i volden:

"Som det kører nu, der lever jeg jo stadigvæk i vold." – Astrid

På den måde oplever kvinderne, at statsforvaltningen i deres krav om samarbejde er med til at skabe et rum, hvor mændene kan fortsætte med at udøve vold mod kvinderne og fastholde dem i positionen som voldsudsatte. Ofte udspiller den subtile, psykiske vold sig altså 'for øjnene af' socialarbejdere i statsforvaltningen, hvilket optræder paradoksalt i forhold til, at kvinderne oplever, at statsforvaltningen underkender volden. Blandt andet når mændene italesætter kvinderne som psykisk syge, ustabile og dårlige mødre, opleves det af kvinderne som psykisk vold. At statsforvaltningen ikke opdager det, bunder hovedsageligt i manglende viden om vold, samtidig med at kvinderne anerkender, at det må være rigtig svært at se, hvad der foregår, fordi volden er subtil og indforstået mellem de to parter. Her fortæller Marianne om, hvordan hun oplever den psykiske vold i statsforvaltningen:

"Så har jeg ikke nogen veninder, og jeg er opvokset på en eller anden særlig måde, og jeg har ikke kontakt til nogen, og der er tusind ting i vejen ikke. Så han tegner et særligt billede af det, ikke.

Interviewer: Og har du oplevelsen af, at de tror på den fortælling?

Marianne: Jeg syntes jo stadigvæk, bare vigtigheden af og fokus på vold og den psykiske vold, og det er så svær en størrelse, og jeg er udmærket godt klar over, at det må være simpelthen så svært at sidde på den anden side og gennemskue "jamen er der tale om det, eller er det bare spil for galleriet?", og så det der med, hvordan den der vold påvirker en." – Marianne

Selvom der er en anerkendelse fra kvinderne om, at det må være svært for socialarbejderne at se, hvad der foregår mellem kvinderne og deres eksmænd, så opleves det meget problematisk, når de føler sig set på som ligeværdige parter, der har et fælles ansvar for konflikterne. Kvinderne føler

sig herigennem pressede til at skulle indgå i tilbud, som handler om konfliktmægling og om at blive skilt på en ordentlig og respektfuld måde – noget statsforvaltningen bruger som led til at hjælpe forældrene med at samarbejde. Kvinderne er dog meget bevidste om, at disse tilbud ikke virker efter hensigten, fordi deres brud ikke sker på grund af 'tabt kærlighed' eller *"at forældrene ikke har forstået hinanden og ikke har kunnet tale sig frem til løsninger."* (Statsforvaltningen 2014:3). Deres problemer er udsprunget af vold, som, Hydén argumenterer for, skal ses som årsagen til familieproblemer og ikke omvendt. Hun skriver også, at når man arbejder med par, som har problemer, søger man tit efter at finde det fælles ansvar, og dette er muligt i et ligeværdigt forhold, men i et voldsforhold kan det ikke lade sig gøre, fordi der er en ulige magtrelation mellem parterne, som man skal tage højde for (Hydén 1995:216). Kvinderne nævner flere gange – direkte og indirekte – at volden og dennes indlejrede magt ikke medtænkes eller anerkendes i statsforvaltningen, og det oplever de særligt, når de skal forsøge at samarbejde og bliver set på som usamarbejdsvillige. Pointen for kvinderne er, at man ikke kan samarbejde med en mand, der bruger vold som middel til at opnå magt, fordi det aldrig vil være muligt at opnå en fælles forståelse for situationen.

"Det er klart, en mand, der lader sin ekskone flytte ud, hvor børnene ikke en gang kan få deres legetøj og jeg ikke kan få mine arbejdsting. Han vil jo ikke samarbejde. Hvad fanden tror han, vi har siddet og spist af eller på eller med eller set fjernsyn på, ikke. Det handler jo om at gøre livet så surt som muligt og så svært som muligt for mig." –
Marianne

Kvinderne har en oplevelse af, at deres mænd ønsker at gøre livet surt for dem og fortsætte med at udøve vold, også efter bruddet har fundet sted. Ifølge kønsteorier om vold vil manden altid finde nye måder at underminere kvinden på for selv at opnå følelsen af kontrol og mandighed. Parforholdets historik med vold og dominans spiller således ind, fordi volden forhindrer ærlighed mellem parterne. Kvinderne har erfaring med, at ærlighed fører til mere vold og skyts, manden kan bruge mod hende, og det sætter en begrænsning for et muligt samarbejde, når kvinderne ikke oplever, de kan tale ærligt (Hydén 2004:215).

”Alt var sort på hvidt, jeg sad ikke og kastede med mudder, for jeg ville ikke gøre noget værre på nogen måder, så det var kun sort på hvidt. Jeg skulle ikke ud i et eller andet.”

– Naja

Det store fokus på og forventning til samarbejde forhindrer således kvinderne i at bryde med volden – både fysisk og psykisk – fordi de føler sig tvunget ind i en relation med eksmanden, der stadig udøver volden. Når statsforvaltningen ikke tager højde for magtrelationen mellem kvinden og manden, oplever kvinderne, at der i statsforvaltningen skabes et legitimt rum for manden, hvor han kan fortsætte med at udøve den vold, hun prøver at bryde med. Det er et rum, kvinderne ikke føler, de kan bryde ud af, fordi de er ’taget som gidsel’ i kraft af deres børn. Kirsten og Pernille har dog i og for sig ’kastet håndklædet i ringen’ og opgivet at forsøge at samarbejde via statsforvaltningen. De lader bare manden bestemme – på den måde frigør de sig fra daglige kampe, de alligevel ikke har en chance i grundet deres underlegne magtposition i forhold til manden, mens man på den anden side kan argumentere for, at de har overgivet sig fuldstændig til hans magt og opgivet at kæmpe imod.

5.2.5 Delkonklusion

Kvinderne i denne undersøgelse oplever en særlig stress og angst ved at skulle samarbejde med deres eksmænd omkring fællesbørn via statsforvaltningen. Kvinderne føler, at det store fokus på samarbejde fra statsforvaltningens er med til at forværre deres situationer, fordi de bliver tvunget ind i relationer med deres eksmand, som de oplever bruger dette rum til at fortsætte med at udøve vold mod dem. Herigennem føler kvinderne, at statsforvaltningen bidrager til at skabe rammerne for, at volden kan fortsætte. Dette foregår også til møderne i statsforvaltningen, hvor kvinderne oplever, at mændene har held med at afstå fra deres position som voldsmand, fordi de er gode til at fremstå tjekkede. Kvinderne oplever dette som manipulation, men de føler ikke, de har held med at gøre statsforvaltningen opmærksom på dette, fordi de har problemer med at trænge igennem og være en del af at definere rammerne for møderne. Den oplevede konsekvens for kvinderne er, at volden underkendes og de mistænkeliggøres – både fordi eksmændene fremstiller dem som løgnagtige og syge, eller fordi statsforvaltningen, ud fra kvindernes oplevelse, er skeptiske på forhånd om, om volden overhovedet har eksisteret. Noget kvinderne finder

mening i grundet mediernes fokus på problemet om, at kvinder anklager mænd for vold for at få retten til børnene.

Selvom kvinderne anerkender, at det må være rigtig svært at vurdere, om der har været vold til stede, så efterspørger de mere viden om vold, så der kan tages særlige hensyn til dem som voldsudsatte, der har boet på krisecenter. Når de får tilbud, der har fokus på at fremme samarbejdet, så føles det misforstået for kvinderne, fordi et samarbejde med en voldsudøver er umuligt grundet den ulige magtrelation, volden har skabt, og som den fortsatte kontakt opretholder. Fordi kvinderne ikke oplever, at statsforvaltningen tager hensyn til deres situation, bliver den i stedet oplevet som en modspiller, der besværliggør bruddet med volden, fordi de oplever at blive tvunget ind i en relation med voldsudøveren.

5.3 Analysedel 3 – Manglende viden om vold

Hvor første analysedel fokuserede på kommunen, og anden analysedel behandlede kvindernes oplevelser i statsforvaltningen, vil jeg i dette afsnit behandle offentlige instanser mere som en samlet enhed, der udgør: "[...] *en formidlende profession i realiseringen af staten.*" (Järvinen 2004:241). Det betyder, at denne analysedel vil behandle kvindernes fortællinger om det offentlige som en samlet enhed, og således skelnes der ikke mellem forskellige aktører i denne analysedel. Hovedfokus er at vise, hvordan kvindernes hovedsageligt negative erfaringer med mødet med det offentlige bunder i manglende viden om vold, og kvindernes oplevede konsekvenser af manglende hjælp og manglende viden om vold vil fremgå af denne analysedel. Fordi alle kvinderne i denne undersøgelse har boet på krisecenter, hvor de oplever at møde den hjælp, de har brug for, vil mødet med krisecentret også blive berørt i denne analysedel, selvom det ikke er mødet med krisecentret, der er genstandsfelt for undersøgelsen. Som nedenstående vil vise, så finder mange af kvinderne mening i deres møde med det offentlige ud fra deres møde med krisecentret, og derfor er denne dimension vigtig at have med.

Nedenfor præsenterer jeg kvindernes selvforståelse angående deres møde med det offentlige som helhed og den manglende viden, de oplever, der er. De oplevede konsekvenser hos kvinderne vil også blive fremhævet.

5.3.1 Kvindernes selvforståelse

"Folk ved ikke en skid"

Kvinderne taler hovedsageligt om manglende viden om vold hos det offentlige, når de efterspørger hjælp til eller skal samarbejde med dem i forbindelse med at bryde med volden. De fleste af kvinderne oplever at møde en eller flere i det offentlige, som gerne vil hjælpe dem, men som mangler redskaber og viden om vold for at kunne hjælpe. Når kvinderne ikke oplever at møde socialarbejdere, der kan/vil hjælpe dem, så forstår kvinderne det ud fra, at socialarbejderne mangler viden om vold og symptomer på at have levet i partnervold:

"Mit største ønske ville være, at man ude i forvaltningerne kendte kvinders reaktionsmønstre og mænds reaktionsmønstre for volden, fordi hvorfor er det nu, at jeg ikke en gang kan holde sammen på mig selv. Hvis nogen havde vidst det længe før, så er jeg også ret sikker på, at jeg ikke var havnet der, hvor jeg havnede. Det kan godt være, noget af det havde været der, men den der ruchebanetur, og den der med at få sparket hele fundamentet væk under sit liv og sig selv.

Interviewer: Hvis du måske havde fået tilbudt en bolig, første gang du henvender dig til kommunen, tænker du?

Kirsten: Ja, eller hvis hun bare havde sagt "prøv lige at ring til et krisecenter, for du er faktisk berettiget til det". Om ikke andet så bare for at søge rådgivning, som kan sige, "du skal gå derhen". At du ikke skal hele møllen igennem." – Kirsten

Kirsten forestiller sig, at hvis hun var blevet mødt ud fra hendes situation som voldsudsat, da hun i sin tid henvendte sig til kommunen, så kunne hun have undgået mange af de problemer, hun siden hen rendte ind i, eksempelvis at blive hjemløs med sine børn. Kvinderne forestiller sig, at hvis de blev mødt af personer med viden om vold, når de henvendte sig til det offentlige, så ville deres sager ikke være præget af så mange nedture, som de føler, de er, og de ville heller ikke nødvendigvis trække ud i langdrag. Kvinderne giver således den manglende viden om vold ansvar for, at de ikke føler sig mødt og anerkendt i det offentlige.

Kvinderne er hertil særligt optagede af den psykiske vold og manglende viden om denne:

"Jeg er jo ikke blevet kastet hen ad gangen og blevet smadret gul og blå vel. Jeg har levet i psykisk vold. Og prøv at hør, folk ved ingen ting om det her. Folk ved ikke en skid, vel. Når du siger vold, så tænker man, så får man et billede af en kvinde, der bliver kylet hen ad gulvet og bliver gennembanket og har store solbriller på dagen efter, som på film. Folk ved ikke noget om det, det gør de virkelig ikke. [...] Men alt det, det i virkeligheden er, alt det subtile, som er der hvor volden virkelig nedbryder og er livsfarlig, people don't know. Det gør de ikke." – Line

Kvinderne fortæller om, at den psykiske vold er den værste for dem, fordi det er den, der langsomt nedbryder dem og gør det svært for dem at forlade volden. Derfor har de brug for, at der er nogen, der kan hjælpe dem med at få øje på den farlige situation, de er i eller anerkende deres situation som farlig, selvom det ikke handler om fysisk vold, når de selv henvender sig og efterspørger hjælp.

Mødet med krisecentret

Kvinderne fortæller om, hvordan mødet med krisecentret også har været møde med fagpersoner, der har en viden om vold. Dette møde står for kvinderne i kontrast til mødet med det offentlige, fordi de på krisecentret føler sig imødekommet og anerkendt, noget de ikke oplever i mødet med det offentlige. Kvinderne oplever, at det er mødet med fagpersoner, der har en viden om vold, der bliver afgørende for, at de kan bryde med volden:

"Det er gået op for mig, at der er et meget stort arbejde i at komme videre og ud af det, og ikke gentage det og komme ind i et nyt forhold og have den samme rolle. Også i forhold til opdragelse af mine børn, sætte grænser. Der ligger et meget stort arbejde der. Det har jeg været rigtig glad for krisecentret, at det har de ligesom taget ansvar for. Og det føler jeg sådan set ikke, kommunen gør på nogen som helst måde. Det synes jeg ikke. Der bliver det lidt sådan tomme ord." – Marianne

Marianne oplever, at fordi fagpersonerne på krisecentret har kendskab til vold, så kan de tage et ansvar for hende i hendes proces med at bryde med volden, som hun ikke oplever at kommunen har formået at støtte hende i. Kvinderne fortæller også om vigtigheden af at have

krisecenterpersonale til at hjælpe dem med at begå sig hos offentlige instanser – både i forhold til, hvad deres muligheder og rettigheder er, men også i forhold til at være formidler mellem kvinden og den offentlige instans:

”Jeg har været frustreret i forhold til, hvordan systemet har hjulpet mig, det var først, da jeg kom på krisecenter, og de var mine talerør, at der begyndte at ske ting, fordi jeg kunne åbenbart ikke finde ud af det.” – Sjanne

Kvinderne oplever, at krisecenterpersonalet kan hjælpe dem med at navigere i det offentlige, fordi de kan fungere som talerør for kvinderne, der grundet volden og deres krisesituation har svært ved at formulere sig. Kvinderne oplever herigennem, at deres samarbejde med det offentlige bliver nemmere, fordi deres særlige situationer som voldsudsat er blevet forklaret og derefter imødekommet. Omvendt oplever kvinderne også, at krisecenterpersonalet kan hjælpe kvinderne selv med at forstå det offentlige. Eksempelvis ved at hjælpe med at læse breve eller ved at sidde med til møder som bisiddere. Kvinderne oplever derfor, at de via krisecenterpersonalet får en stemme i deres egen sag, fordi oplevelsen er, at krisecenterpersonalet kan hjælpe kvinden med at tale denne frem.

At miste kontrollen og føle sig modarbejdet

For kvinderne kommer mødet med det offentlige også til at betyde en følelse af utryghed, fordi de har svært ved at gennemskue, hvordan tingene hænger sammen. De har derfor oplevelsen af at være prisgivet og i nogle andres hænder, uden at de har indflydelse på deres egen situation:

Marianne: Jeg aner overhovedet ikke, hvilket resultat, der kommer ud af møderne derude fra [statsforvaltningen]. Det kan ligeså godt være det ene som det andet. Jeg vil sige det sådan, at hver gang der kommer et brev i min e-Boks fra kommunen eller statsforvaltningen, så kører hele mit system bare op og står og blafrer, og jeg går helt i nul. [...] Og jeg er faktisk også bange for, eller jeg gør alt for at undgå, at kommunen skal ind over, for jeg er bange for at komme ind i den mølle, hvor de kommer ned og bestemmer ned over en.” – Marianne

Kvinderne oplever således en usikkerhed ved at være i det offentlige, fordi de ikke kan forudse resultaterne, og fordi de føler, at andre har magten over deres liv. Ud over bekymringen for, hvad statsforvaltningen eller kommunen kan finde på at bestemme, fortæller kvinderne, hvordan de føler sig "undersøgt i hoved og røv" eller at de skal "ind i alle deres mapper eller papirer". De oplever, at socialarbejderne snager i deres liv og journaliserer dem, for at de kan få hjælp, selvom det føles ubehageligt og grænseoverskridende. Hertil kommer, at de ofte ikke kan se, at det rent faktisk fører til konkret hjælp, der støtter dem i deres forsøg på at bryde med volden. De kalder det blandt andet "tomme ord" eller at "de ikke bliver fulgt til dørs":

"De stiller bare en masse spørgsmål, så skal man jo ind i alle deres papirer og mapper, uden at de gør noget. Det var virkelig ubehageligt, og hver gang bliver man jo fuldstændig rystet af at skulle fortælle historien om og om og om og om og om, og når man har PTSD, så er det det værste, man kan gøre, når man ikke har nået at komme ud af det, og stadig er midt i det, man bliver ved at skulle udsættes for så mange forskellige i kommuner, så mange forskellige i politiet, så mange forskellige i retssystemet, som hele tiden skal have historien." – Naja

Ud over oplevelsen med at skulle undersøges uden at det fører til noget, henviser Naja også til, at hun har PTSD som en konsekvens af volden, så hver gang hun skal tale om volden, opleves det retraumatiserende for hende, og det forhindrer hende i at bryde med den, fordi det er personer, der ikke ved noget om vold og derfor ikke ved, hvordan de skal tale med hende. Det skaber således en utryghed for kvinderne, fordi de ofte oplever at skulle forklare sig på ny.

5.3.2 Kritisk commonsense-forståelse

Det største problem, kvinderne i denne undersøgelse italesætter, er den manglende viden om vold hos det offentlige. For kvinderne bliver det forklaringen på, at de ikke er blevet præsenteret for muligheder, der kunne hjælpe dem ud af volden. Ud fra empirien kan man argumentere for, at svigtet fra kommunen eller andre dele af det offentlige bliver forstærket (eller måske endda bevidstgjort) af de positive oplevelser, kvinderne tillægger deres møde med krisecentret, hvor kvinderne føler sig set på som værdige og som 'hovedpersonen' i deres eget liv. De oplever at blive medinddraget i deres egne sager, og det er noget, de ikke genkender fra det offentlige, hvor de

føler sig forvirrede, usikre og underlagt nogen andres beføjelser og bestemmelser. Selvom kvinderne på krisecentret møder samme faggrupper, som de også kan møde inden for det offentlige (pædagoger og socialrådgivere), føler de, at de det ene sted er i en ligeværdig relation, mens de det andet sted oplever, at de befinder sig i en magtrelation mellem dem selv og det offentlige, hvor de befinder sig i en underlegne position. Jeg vil i forlængelse af dette argumentere for, at når kvinderne forsøger at bryde med volden og komme væk fra den magt, de er underlagt voldsudøveren, kommer de over i en anden magtrelation med det offentlige – særligt kommunen og statsforvaltningen. Når samarbejdet med det offentlige er etableret, så føler kvinderne, de ryger ind i en ny form for voldsrelation, hvor nogen udøver magt over dem. Dels fordi nogle andre bestemmer over deres sager, og dels fordi kvinderne oplever, socialarbejderne håndterer deres situation som voldsudsatte u hensigtsmæssigt, fordi de ikke kender til vold, og hvad en voldsudsat kvinde kan have brug for. Dette ses eksempelvis i forbindelse med, at de genoplever traumatet (jf. metodeafsnit om psykologiske konsekvenser ved vold), når de gang på gang skal genfortælle deres historie om volden, uden at der er skabt trygge rammer om samtalen. Det kan således forstås som om, at kvinderne oplever, at offentlige instanser er med til at fastholde dem i volden. Både når de hjælper, og når de ikke gør.

5.3.3 Teoretisk forståelse – Fastholdelse i vold?

I det følgende vil jeg ud fra allerede præsenteret teori fra Margareta Hydén og min teoretiske rammeforståelse omkring vold komme med et bud på, hvordan den manglende viden om vold kommer til at bidrage til, at kvinderne oplever sig fastlåste i deres situation som voldsudsat. Afslutningsvis vil jeg kort inddrage teori om mødet mellem klient og 'system' ud fra Margaretha Järvinens forskning og teoretisering om dette for at vise, hvorfor de offentlige instansers møde med kvinderne kan forstås som en ny magtrelation for kvinderne.

At frigøre sig fra voldsidentiteten

Når kvinderne i denne undersøgelse kan sætte ord på deres oplevelser med mødet med det offentlige som værende modarbejdende kan blandt andet ses i lyset af deres krisecenterophold,

hvor kvinderne oplever at møde en relevant hjælp, som de føler støtter dem i at bryde med volden, så de kan bygge deres liv op igen. En årsag til, at hjælpen opleves som relevant på krisecentret, er den store faglige viden om vold, som, kvinderne føler, er vigtig at blive mødt med, fordi det hjælper dem til at forstå deres situation.

Inden for hjælp til voldsudsatte kvinder pointeres det, at hjælpen skal være specialiseret og tage højde for de særlige mekanismer, der hører til volden. Fordi volden griber ind på alle punkter af en kvindes liv, skal hjælpen ligeledes være helhedsorienteret (Kelly et al 2014:131). Alt socialt arbejdes udgangspunkt er at arbejde ud fra et værdi- og helhedsorienteret fokus, hvor borgeren inddrages på en respektfuld måde med særligt blik på den udsatte situation, borgeren er i (Hutchinson & Oltedal 2006:14). Hertil kommer dog, at mødet mellem en borger og en socialarbejder altid rummer en ulige magtfordeling, hvor socialarbejderen befinder sig i en overlegen position, fordi denne uddeler samfundets goder, mens den anden, borgeren, modtager dem (Järvinen 2004:257). Jeg vil uddybe forholdet omkring den ulige magtposition længere nede. Selvom både krisecentret og offentlige instanser arbejder ud fra et helheds- og medinddragende perspektiv, og selvom begge institutioner rummer et møde mellem en borger og en socialarbejder, så opleves de to møder meget forskelligt for kvinderne. På krisecentret oplever kvinderne, at de bliver mødt med en viden om vold, så de ikke skal forklare sig og argumentere for, de er voldsudsatte. Det er noget, de oplever, krisecenterpersonalet kan skabe rammerne for, fordi de netop har en viden om vold, som i sidste ende hjælper kvinderne til at bryde med volden:

”Og der tænker jeg, at det er der, hvor krisecentret i virkeligheden er fantastisk og kan rigtig meget, hvor jeg tænker, det ville en kommune aldrig nogensinde tilnærmelsesvis kunne. Der er meget kærlighed på krisecentret, der er rigtig meget omsorg, der er rigtig meget rummelighed, der er rigtig meget viden om, hvad det handler om. Der er stor empati, der er stor, stor medfølelse, og de kvinder, som er der, de brænder for det der. Og det er det, der gør forskellen, for sådan en som mig, når jeg kommer der. Jeg mærker alt det der, wow hvor er det vildt. Det er med til at hele mig.” – Line

Lines citat ovenfor rummer en vis grad af glorificering af krisecentret, men hun fortæller også, at grunden til, at hun oplever at blive helet og hjulpet, når hun kommer ind på krisecentret bunder i en indsigt i vold som gør, at personalet kan skabe anerkendende rammer, som hun ikke føler, at

kommunen har samme mulighed for. Kvinderne fortæller også om, hvordan andre fagpersoner med viden om vold giver dem en følelse af anerkendelse, eksempelvis Mødrehjælpen eller private psykologer, som har erfaring med at arbejde med voldsudsatte kvinder.

At kvinderne omtaler mødet med det offentlige som retraumatiserende, fordi de skal tale om volden i rammer, der ikke tager højde for volden, understreger hertil pointen om, at viden om vold er afgørende for, at man kan hjælpe voldsudsatte kvinder med at bryde med volden og frigøre sig for den identitet, hun har fået som led i volden (og i mødet med det offentlige som vist i analysedel 1). Kvinderne oplever på den måde, at sager, der trækker i langdrag, gentagende møder og også tildelingen af en kontaktperson, der kommer i hjemmet efter flytningen fra krisecentret er med til at fastholde dem i en rolle som voldsudsat – dels fordi alle tiltagene sker som led i deres rolle som voldsudsat, dels at tiltagene ikke tager højde for volden, som paradoksalt nok er med til at fastholde dem.

Hydén siger, at samfundet har defineret den voldsudsatte kvindes rolle ud fra mandens vold mod hende – hun er et voldsoffer og ikke noget i sig selv, og det er heri problemet ligger: *"Hun burde have ret til en identitet som ikke baseres på den, manden har udset til hende da han gjorde hende til voldsoffer"* (Hydén 2004:278). Når egenskaben som voldsoffer bliver central i hendes selvfortælling via kategorisering, så er det netop med til at fastholde hende i en ufri situation, fordi hun ikke får muligheden for at skabe en alternativ selvfortælling om styrke og handlekraft (Hydén 1995:225). Det er således de socialarbejdere, kvinden møder på sin vej, der har et ansvar for at give volden en plads i kvindens fortælling – ikke som hovedperson men som en erfaring, kvinden har med sig. Volden skal kun have 'taletid', når det opleves nødvendigt. Kun dette vil hjælpe kvinden med at gøre sig fri (Hydén 1995:223). Når kvinderne i dette speciale ikke føler sig frie af deres voldshistorier, på trods af at de ligger flere år tilbage, så kan det blandt andet forstås ud fra, at det offentlige ikke formår at skabe frigørende løsningsmodeller for kvinderne, hvor volden får en 'birolle'. Tværtimod oplever kvinderne, at det offentlige kræver, at de fortæller om volden, deres konkrete oplevelser med volden og dens konsekvenser. Samtidig oplever kvinderne at møde forskellige socialarbejdere på deres vej, der alle forventer/forlanger at høre historien for at kunne hjælpe, noget der opleves retraumatiserende og fastlåsende for kvinderne:

”Og så tænker jeg altid på den der med, at så bliver jeg nødt til at fortælle mere, end jeg egentlig har lyst til. Fordi, det normale for mig ville være at dække over det og sige ”der er ikke noget i vejen”. Det er noget, man ikke har lyst til at have på sig. Det er jo ikke for sjov.” – Marianne

Som Marianne er inde på, har mange voldsudsatte kvinder i mange år undgået at tale om volden som led i deres overlevelsesstrategier og skam, og dette forhold nævner mange af kvinderne også. Samtidig siger hun også, at det er en identitet, hun har behov for at frigøre sig fra. Hydén's pointe er i forlængelse af dette, at hvis socialarbejderen har det korrekte kendskab til vold og voldens mekanismer, så er det underordnet, hvad der konkret er sket for kvinden, for så er det kvindens eget selvbillede og hendes stemme, der skal lyttes til og udfoldes – ikke socialarbejderens behov for at kategorisere hende og tillægge hende egenskaber (Hydén 1995:223).

Selvom mødet mellem den voldsudsatte kvinder og personalet på krisecentret er indkapslet af de samme logikker, som mødet mellem den voldsudsatte kvinde og socialarbejdere i eksempelvis kommunen, så opleves det altså vidt forskelligt for kvinderne. Ligesom inden for det offentlige er der en magtrelation til stede mellem den voldsudsatte kvinde og socialarbejderen på krisecentret, den er en indlejret del af deres forskellige positioner overfor hinanden. Kvinderne har dog en oplevelse af ligestilling og respekt, når de møder krisecentret, og det kan ses ud fra det faktum, som kvinder selv pointerer: at der er den viden om vold, som de oplever at have brug for at blive mødt af. Det betyder for kvinderne, at de ikke føler sig klientgjorte i mødet med krisecentret (selvom de teoretisk set er det), fordi krisecentret kan møde dem der, hvor de er, med en anerkendelse af volden og kvindens oplevelser med den. Dette ses eksempelvis, når kvinderne, der har været udsat for de mere skjulte voldsformer oplever, at deres erfaringer sættes ind i en forståelsesramme omkring vold, når de møder krisecentret. At blive set og anerkendt ud fra ens fortællinger om volden er på den måde med til, at kvinderne kan blive bevidste om deres egne situationer og derved begynde at gøre noget ved dem. Det hjælper dem til at forstå deres situation bedre, og det har de ikke oplevet, det offentlige har kunnet gøre for dem, fordi kvinderne ikke oplever, det offentlige kender og anerkender særligt psykisk og økonomisk vold som voldsformer og derfor ikke får øje på konsekvenserne.

Fortæl mig jeg er voldsudsat

Som første analysedel viser, så har kvinderne svært ved at tage den voldsudsatte kvindes kategori på sig, fordi den er præget af negative egenskaber og myter, som de ikke kan genkende sig selv i. Et aspekt der hører til denne forståelse er, at mange voldsudsatte kvinder ikke oplever sig selv som voldsudsatte i en sådan grad, at de skal på krisecenter. Flere af kvinderne fortæller, at de slet ikke var klar over, de var voldsudsatte, før de mødte fagpersoner, der gjorde dem opmærksomme på det:

”Jeg snakkede med min familie, og så var der en, som sagde ”Prøv at ring til krisecentret”, og så ringede jeg så, og så sagde de, da jeg fortalte historien ”Du er lige præcis sådan en, som vi har boende herinde”. Og jeg begyndte bare at tude. Jeg havde slet ikke set mig selv som et voldsoffer, men det var det, de sagde, at det var psykisk vold rigtig meget og økonomisk vold.” – Rikke

Manglende bevidsthed om voldens tilstedeværelse – særligt de mere skjulte former – er almindeligt for voldsudsatte kvinder. Dette er en del af voldens normaliseringsproces, hvor volden langsomt bliver en normal del af livet for kvinden. Når kvinderne ikke ser sig selv som voldsudsatte, kan det være noget nært umuligt for dem at påtage sig den sociale kategori som værende netop det – det er ikke en kategori, de *kan* identificere sig med. Argumentet i analysedel 1 om, at de ikke *vil* påtage sig identiteten som voldsudsat kvinde, skal derfor nuanceres og ses i sammenspil med, at de heller ikke nødvendigvis kan. For at kvinderne kan få den rette hjælp, bliver det derfor nødvendigt, at den, de fortæller om deres situation til, kan se, at det er vold, der er på spil (Danner 2013:66). Dette understreges også af Kirstens citat længere oppe, hvor hun efterspørger, at forvaltninger kan genkende reaktionsmønstre hos voldsudsatte, så de hurtigere kan sætte ind med hjælp.

Hydén understreger hertil det særlige ansvar, socialarbejderen²² har i den situation, hvor denne møder en voldsudsat kvinde. Her er det socialarbejderens ansvar at anskueliggøre for kvinden, at hun lever et farligt liv – psykisk og måske fysisk – med volden. Socialarbejderen skal understrege vigtigheden af, at hun kommer ud af volden og i sikkerhed. På grund af voldens konsekvenser og

²² Hydén bruger betegnelsen ’hjælperen’, men jeg har valgt at indsætte betegnelsen ’socialarbejderen’ i stedet for. Det kan dog også være familiebehandlere eller familieterapeuter, men for læsevenlighedens skyld bruges betegnelsen ’socialarbejderen’.

kvindens særlige situation, hvor hun er underlagt mandens magt og virkelighedsopfattelse, bliver det en samfundsopgave og dermed blandt andre socialarbejderens opgave at få hende ud af volden, når hun ikke selv formår det. Socialarbejderen skal forstå hendes situation bedre, end hun selv kan, fordi volden forhindrer hende i at forstå det (Hydén 1995:216, 220). Dette er dog vanskeligt for socialarbejderen, hvis denne ikke har en viden om vold og kan genkende symptomer på den, hvilket er det, de kvinderne oplever. Dette kommer derfor til at bidrage til, at de forbliver i volden. Sjanne fortæller dog som den eneste af kvinderne, at hun nok er blevet forelagt muligheden for at tage på krisecenter, og dermed har nogen i det offentlige (det er ikke tydeligt hvem) opdaget hendes problem med vold. Hun fortæller dog, at grundet hendes situation som voldsudsat, kan hun ikke forstå sådan en besked:

”Jeg kan godt se, at nogen har sagt ”du skal henvende dig til et krisecenter”, men man kan ikke tale sådan til en. [...] Jeg har slet ikke hørt det, for man er sådan ”jeg har brug for hjælp nu”, så kan du ikke give alle mulige informationer. Måske ville det have hjulpet, hvis jeg havde fået en brochure. Så har man noget, man lige kan.. For det er meget svært at tænke. Man kan ikke forstå det. Og det er ikke noget konstruktivt, du kan ikke bruge det til noget.” – Sjanne

Sjannes citat viser tydeligt en af voldens konsekvenser: man kan ikke forstå beskeder og tage stilling til noget, fordi ens realitetssans og evne til at forholde sig til noget som helst er svækket. Kommunen mangler dog muligvis redskaber til at tage hånd om kvindernes situation, når kvinderne afviser eller overhører muligheden for at tage på krisecenter. Hydén mener hertil, at netop fordi volden kan forhindre kvinden i at forstå alvoren af hendes egen situation, skal socialarbejderen ’træde i karakter’ og sørge for den beskyttelse, som kvinden bevidst eller ubevidst eftersøger. Det er heri, samfundsansvaret om at passe på voldsudsatte kvinder blandt andet optræder, mener Hydén. Dette efterspørger kvinderne også. Selvom de føler, at de selv gør meget for at bryde med volden når de prøver at flytte fra voldsmanden eller rækker ud efter kommunen, politiet, sundhedsplejersken osv., så føler de stadig, de har brug for nogen omkring dem, der tager styringen. De oplever at have brug for, at der er nogen, der fortæller dem, hvilke muligheder de har og er tydelige, fordi de selv er kriseramte og har mistet overblikket over deres egen situation:

"Altså, for det første er jeg jo kriseram, så der er jo ikke nogen slagplan, der er ikke nogen tydelige mennesker omkring mig, som ved.. De kan være indfølelse og "nårh, og det er også hårdt for dig" [giver fingeren]. Jeg har ikke brug for i sådan en situation at sidde og grave mig selv i navlen og snakke med en eller anden psykolog. Jeg har brug for en, der er kompetent og velvidende om systemet og kan sige til mig.. For når man er så kriseram, så har man brug for noget tydelighed, og det kan jo også være manipulerende, fordi man ikke ved, hvor man selv står, men noget der er logisk." – Pernille

Som Pernille nævner her, og som flere af kvinderne også fortæller om, så møder de engang i mellem eksempelvis socialarbejdere, der er empatiske og lyttende, men kvinderne mangler handling og tydelighed fra disse, så de kan mærke, at der tages tydeligt afstand fra volden, og at hun gives handlemuligheder. Netop dette understreger Hydén vigtigheden af, fordi det hjælper kvinderne til at opbygge selvtillid og se sig selv som værdifuld i andres øjne (Hydén 1995:222). Omsorgen kommer således ikke til at spille en særligt stor rolle for kvinderne, fordi den ikke efterfølges af handling, der hjælper hende videre. Selvom Pernille taler om faren for manipulation, hvis nogen tager for meget styring, fordi kvinden ikke selv kan overskue situationen, så viser Hydéns forskning vigtigheden af, at socialarbejdere har viden om vold og de konsekvenser, den medfører. Det er eksempelvis handlingslammelse, forvirring og manglende viden om egen situation. Denne viden vil kunne bidrage til, at socialarbejderne bedre vil kunne hjælpe kvinden ud af volden og tale til hende på en måde, som kvinden forstår eller muligvis handle på kvindens vegne. Der optræder dog et klart dilemma for socialarbejdere her, for hvor går grænsen mellem indgriben og overgreb?

Fra en magtrelation til en anden

At kvinderne på den ene side efterspørger viden om vold og handling på deres vegne fra det offentlige, fordi de ikke selv magter og har overblikket, står i kontrast til en oplevelse af, at det offentlige ender med at have for meget magt over dem, og de ender med at føle sig som klienter, der har mistet kontrollen til det offentlige. Der er derfor et dilemma her, hvor kvinderne ønsker styring men ikke overtagelse.

Sociolog Margaretha Järvinen skriver, at det kan være vigtigt at forstå socialt arbejde inden for et magt- og kontrolperspektiv, hvis man gerne vil forstå, hvorfor socialt arbejde ikke altid blot handler om hjælp og støtte, selvom det i udgangspunktet er meningen med det sociale arbejde. Hertil siger hun, at mødet mellem det offentlige og klienten skal ses som mødet mellem to meget ulige parter. Fordi socialarbejdere har systemets ressourcer, regler og rutiner i ryggen og klienten er genstand for disse, kan der aldrig være et ligeværdigt forhold: den ene uddeler velfærdsstatens goder, og den anden modtager dem (Järvinen 2004:241). Ved at socialarbejderen har beføjelsen til direkte eller indirekte at forvalte en klients økonomi, boligforhold eller behandling, får socialarbejderen dermed magt over klientens frihed, hvor de svageste borgere, som oftest er dem, der optræder som klienter i systemet, er underlagt denne magt, socialarbejderen har legitimitet til at udføre (Järvinen 2004:242). På den måde er det offentlige med til at holde allerede undertrykte grupper fastlåste i deres position. At socialarbejderen eller en det offentlig har magten til at bestemme, hvad der skal ske med en klients tilværelse, oplever kvinderne i dette speciale også. Nedenfor fortæller Kirsten om, hvordan hun oplever, at det offentlige bestemmer, om hendes søn skal udredes grundet bekymring for en psykiatrisk diagnose som led i at have levet i vold:

"Pædagogen fra krisecentret skriver støtteskriv, og socialrådgiveren på krisecentret sidder og skriver krisecentererklæringer til statsforvaltningen til Peter. Det hjælper ikke en skid. Systemet har magten over mig og min familie og mit liv og bestemmer, hvad jeg skal, og nu har de bare sparket mit helt ned til jorden." – Kirsten

Afvisningen af fra 'systemet' bliver indgribende for Kirsten, fordi det skaber en følelse af at være umyndighed og ikke have noget at skulle have sagt i sin egen sag. Det, kalder Kirsten, følelsen af at "være sparket til jorden". Det kan således ses som en form for voldshandling, hvor den magt, der udøves over kvinderne, opleves som begrænsende i deres liv, og det gør deres situation værre. Præmissen ved at være klient er dog, at man befinder sig i et afhængighedsforhold til systemet, som man ikke selv har en indflydelse på: *"Klienten i socialt arbejde er degraderet til en rolle som per definition indebærer en underordning."* (Järvinen 2004:257). Det betyder, at man bliver nødt til at tilpasse sig, og som Marianne længere oppe, der prøver at undgå kontakten med kommunen. At tilpasse sig eller bruge undgåelsesadfærd er noget, kvinderne kender godt fra deres voldelige forhold, hvor tilpasning og indretning fungerer som en overlevelsesmekanisme. Kvindernes tilpasning ses eksempelvis, når de mod deres vilje fortæller om volden eller lade dem selv og deres

børn 'undersøge', eller som set i forrige afsnit, når de skal indgå i et samarbejde med deres voldelige eksmand for at leve op til forventningen om samarbejde for at være gode forældre. De oplever, at de bliver nødt til at spille med på nogle andres regler og dermed lade sig kontrollere for at kunne få den hjælp, de efterspørger.

Det er via undersøgelser vist, at flere forskellige klientgrupper udsættes for velfærdsstatens magt eller kontrol via klientgørelse: kriminelle, hjemløse, folk i aktivering osv. (Järvinen 2004:254). Der, hvor jeg mener, at voldsudsatte kvinders oplevelser bliver særligt interessante at diskutere, er netop når det kommer til spørgsmålet omkring magt og kontrol. Voldsudsatte kvinder har i flere år levet i et parforhold præget af uforudsigelighed og mangel på kontrol over eget liv, fordi manden har krævet sig denne, og det er dette, de blandt andet prøver at genvinde, når de forlader den voldelige mand: *"Seeking support about domestic violence is, at heart, a desire to create safety and be free from control."* (Kelly et al. 2014:56). Voldsudsatte kvinder har derfor et stort behov for hjælp til at frigøre sig fra den magtrelation, de befinder sig i med voldsudøveren. Dette er både i forhold til deres vedvarende kontakt med eksmændene, der eksempelvis stadig stalker dem eller udøver deres magt via kontakten omkring børnene. Men det er også i forhold til den underlegne rolle, de er havnet i som led i volden, hvor deres egen identitet og deres grænser er blevet udvisket. Kvinderne i denne undersøgelse oplever dog, at de offentlige instanser modarbejder deres forsøg på at bryde med volden, og i stedet opleves det som om, at er de med til at fastholde kvinderne i deres positioner som voldsudsatte. Her fortæller Naja om, hvordan hun selv oplever, hun har taget stort skridt ved at forlade volden, men hun oplever sig modarbejdet af det offentlige:

"Man skal jo blive ved og blive ved og blive ved, for man bliver hele tiden fejet tilbage, der hvor man faktisk har gjort et stort skridt i overhovedet har turde at kontakte dem, så bliver man modarbejdet af kommunen og politiet og retsvæsnen. Helt massivt og konstant." – Naja

Naja oplever det særligt modarbejdende, når hun bliver bedt om at tale om volden, eller når politiet "ripper op i gamle sager". Kvindernes oplevelse af de det offentlige som særligt modarbejdende kan altså forstås i lyset af deres situation som voldsudsatte. På den ene side arbejder de på at genvinde kontrollen over deres eget liv og har følt sig stærke ved overhovedet at

forlade volden og mandens magt, mens de på den anden side føler, at de offentlige instanser har magten over dem og 'tvinger' dem til handlinger, de ikke har lyst til.

"Det er nok det, jeg syntes har været allermest mærkeligt med mit møde med kommunen, for jeg forstår ikke, nu er man endelig brudt ud af det, og man har bare overlevet i noget, og det er jo ikke fordi, det var et hotelophold at være på krisecenter heller." – Astrid

For kvinderne kan udfaldet ses som sammenligneligt med det, de kommer fra: de bliver underlagt kontrol og magt fra anden side og får vanskeligt ved at vinde kontrol over deres eget liv. Jeg vil således her argumentere for, at kvinderne i en vis grad oplever, at offentlige instanser overtager dele af den magtposition, som de før oplevede, at voldsudøveren havde over dem, og de er nu underlagt magt betinget af mere strukturelle betingelser. Hvor manden før udøvede partnervold over kvinderne, udøver offentlige instanser nu en mere symbolsk vold²³ over dem. Eksempelvis i kraft af forhold, der er vist i de forrige analyseafsnit – at de for at få hjælp skal påtage sig en identitet, der opleves negativ og ødelæggende for deres selvbillede, eller at de skal følge normen om samarbejdet med den voldelige mand. De føler ikke, de kan gøre noget for at komme uden om det, fordi det er det offentlige, der bestemmer, hvordan man skal agere som klient for at blive tildelt velfærdsstatens goder – ligesom manden bestemte, hvordan hun skulle opføre sig, tale, se ud, for at hun gjorde sig fortjent til hans ømhed og ikke volden. Kvindernes møde med det offentlige kan ud fra dette forstås som, at de går fra en voldsrelation til en anden, omend den de har med det offentlige foregår på et mere symbolsk og abstrakt niveau.

5.3.4 Delkonklusion

Problematikken omkring manglende viden om vold resulterer for kvinderne i, at der ikke hos det offentlige kan skabes trygge rammer omkring samtaler om volden. I stedet oplever kvinderne at blive retraumatiserede og fastholdt i rollen som voldsudsat i samarbejdet med det offentlige, fordi det offentlige bliver ved med at se denne identitet i kvinden og bede hende om at tale den frem, selvom hun prøver at frigøre sig fra den. Kvindernes oplevelse med at møde krisecentret står i

²³ Jeg er klar over, at dette begreb hører til sociolog Pierre Bourdieus teori om den sociale reproduktion af samfundets magtstrukturer, men grundet specialets omfang og sigte afgrænser jeg mig fra at gå dybere ind i dette.

kontrast til mødet med det offentlige, fordi krisecentret grundet det indgående kendskab til vold opleves som et sted, der kan skabe trygge rammer omkring samtaler om volden fri fra misforståelser. De oplever, at deres erfaringer med volden anerkendes i mødet med krisecentret, og det er med til, at de oplever, at de kan skabe fortællinger, hvor volden bliver tildelt en birolle i deres fortælling. Det betyder, at de kan frigøre sig fra identiteten som voldsudsatte og i stedet skabe nye fortællinger om deres roller som mor, kvinde, kollega osv. At kvinderne kan forstå mødet med kommunen som fastlåsende skal muligvis ses i lyset af deres møde med krisecentret, som, de oplever, tilbyder den rette hjælp.

I mødet med det offentlige oplever kvinderne at føle sig klintgjorte, og de føler, at de befinder sig i en ny voldsrelation. Dette sker via kvindernes oplevelse af, at det offentlige bestemmer over deres sager og afgør, hvilke samfundsgoder de kan blive tildelt eller frataget (bolig, kontanthjælp, udredning af deres børn). Kvinderne oplever, at samarbejdet foregår på det offentliges præmisser, og kvinderne føler ikke, de kan gøre andet end at tilpasse sig eller ty til undvigelsesstrategier, hvor de prøver at komme uden om det offentlige – dette er dog også ved at tilpasse sig oplevede normer om, hvordan man er den gode mor eksempelvis ved at samarbejde med eksmanden i statsforvaltningen, så der ikke kommer sager på dem. Kvinderne oplever derfor ikke, at det offentlige er gode til at bidrage til deres forsøg på at bryde med volden. Tvært i mod opleves det som om, at det offentlige modarbejder og fastholder kvinderne i deres situation som voldsudsatte – både grundet praksisser om samarbejdet med eksmanden i statsforvaltningen, grundet den manglende viden om vold, der skaber utrygge og retraumatiserende rammer og den magt, kvinderne oplever, de nu er underlagt, som på mange måder stemmer overens med den magt, de kender fra deres tidligere forhold med voldsudøveren.

Jeg har nu fremvist de dele af empirien, jeg mener, bidrager til at besvare undersøgelsens problemformulering og underspørgsmål. Inden jeg samler op på analysen i en afsluttende konklusion, hvor jeg også vil præsentere anbefalinger på baggrund af analyseresultaterne og kvindernes egne udsagn, vil jeg diskutere undersøgelsens empiriske grundlag.

6. METODEDISKUSION

I denne diskussion har jeg valgt at forholde mig til det metodiske aspekt af undersøgelsen. Jeg afgrænser mig således fra at diskutere eksempelvis teorivalg, og muligheden for at inddragelse af anden teori havde givet en bedre eller dybere forståelse af empirien. Jeg ønsker således at forholde mig til de analyseresultater, jeg er kommet frem til ud fra to punkter, der omhandler metodetekniske forhold: 1) Danner som case og kontakten til voldsudsatte kvinder herigennem og 2) min egen positionering inden for krisecenterverdenen og mødet med kvinderne set i lyset af dette.

6.1 Danner – en særlig case?

Jeg vil i det følgende forholde mig til, at kvinderne, der har deltaget i denne undersøgelse, alle har boet på Danner, som udover at være et af Danmarks ældste krisecentre også er en NGO, der blander sig i offentlige debatter med holdninger og meninger på området. Inden for de seneste år har man eksempelvis kunne læse artikler fra Danner omhandlende kritik af kommunernes indsats efter voldsudsatte kvinders udflytning fra krisecentre, samt statsforvaltningens underkendelse af voldens tilstedeværelse og konsekvenser i samværssager for voldsudsatte kvinder og børn (Altinget 2015²⁴; Politiken 2014a²⁵). Danner advokerer i forlængelse af dette for, at krisecentrene skal spille en større rolle både før og efter kvindernes krisecenterophold, så fagpersoner med specialiseret viden om vold kan følge kvinden gennem alle faserne i at bryde med volden. Alt dette udspringer af en indgående viden om feltet og mødet med mange voldsudsatte kvinder gennem mere end 35 år (Danner 2014b:3ff), og jeg mener, det kan være vigtigt at forholde sig til dette i læsningen af denne undersøgelse.

Alle de kvinder, jeg har talt med, har boet længe på Danner og har også deltaget i krisecentrets efterværnsgrupper, som har til formål at støtte kvinden i at flytte fra krisecentret og etablere en ny tilværelse uden vold. Danner skriver blandt andet, at de har fokus på at *”øge kvindens rettigheds- og systemforståelse og støtte hende i kontakten med det offentlige system.”* (Danner 2013:145). Kvinderne fortæller i denne kontekst, at de ofte bruger efterværnsgruppen til at

²⁴ <http://www.altinget.dk/social/artikel/danner-et-godt-eftervaern-forebygger-vold-mod-kvinder>

²⁵ <http://politiken.dk/debat/ECE2358193/mistanker-om-vold-bliver-reduceret-til-skilsmissekonflikter/>

diskutere oplevelser med det offentlige og til at få hjælp til at håndtere disse oplevelser. Ud fra kvindernes oplevelser, som de fremtræder i interviewene, har jeg en formodning om, at de på krisecentret bliver gjort særligt opmærksomme på deres undertrykte rolle i mødet med det offentlige, fordi krisecentret dels har en viden om det grundet mødet med mange kvinder, og dels fordi de har en interesse i at belyse dette forhold, fordi det stemmer overens med en holdning, der allerede er til stede.

Hertil kommer at krisecentret nok har udvalgt 'særligt velegnede informanter' til at belyse temaet. De to gatekeepers kender kvinderne rigtig godt gennem deres arbejde med dem – nogle af dem gennem flere år – og derfor ved de, hvem der har særligt negative eller ekstreme oplevelser at fortælle om. Eksempelvis siger Kirsten indledningsvist i interviewet:

"Det var sådan en ret voldsom oplevelse faktisk. Ikke at komme på krisecenter, men der skete bare rigtig mange ting op til, i forbindelse med kommunen. Jeg tænker også, det er derfor, de har valgt mig [griner]." – Kirsten

Fordi Danner netop har en offentlig mening og et ønske om at påvirke den politiske dagsorden kan det tænkes, at mine to kontaktpersoner har udvalgt kvinder, de vidste, kunne tale ind i dette tema med en særlig kritisk stemme (Kristiansen & Krogstrup 1999:139ff). Selve udvælgelsen foregik ved, at vi sad med en navneliste over tidligere beboere, som de satte krydser ved. Samtalen gik på, hvem der havde mange problemer med mange dele af det offentlige, og det bekræfter min oplevelse af, at kvinderne havde særligt meget på hjertet omkring emnet. En anden del af udvælgelsen omhandlede også, hvem, de mente, det ville være forsvarligt at inddrage grundet faren for retraumatisering. Derved er det højst sandsynlig en særlig gruppe voldsudsatte kvinder, jeg har talt med, der dels har mange oplevelser med sig, og som dels har fået deres oplevelser synliggjorte og problematiserede på krisecentret. Dette gør dog ikke oplevelserne mindre værd for kvinderne selv (jf. Thomas-teoremet i indledningen), og jeg vil vælge at se det som om, at kvinderne i denne undersøgelse er blevet styrket i at kunne se og fortælle om problematikkerne. Derved er de særligt gode til at belyse emnet og kan muligvis opfattes som talerør for andre voldsudsatte kvinder, der grundet en mere undertrykt situation ikke har denne bevidsthed. Dette ligger i tråd med mine metodeovervejelser om, at en ekstrem case kan være fordelagtig at vælge, da *"Den typiske eller gennemsnitlige case er som regel ikke den rigeste på information."* (Flyvbjerg

2010:473). Hertil kommer, at mange af mine fund stemmer overens med lignende fund inden for forskning i England, som har mere begrænsende lovgivning og muligheder for voldsudsatte kvinder. At kvinderne i denne undersøgelse, der trods alt har flere hjælpemuligheder til rådighed oplever samme udfordringer, som kvinder i England, der er begrænset af sociallovgivning, vidner om, at problemet er til stede på baggrund af andet end lovgivning – nemlig manglende viden om vold.

6.2 Forskersubjektivitet som fejlkilde

Jeg har i min tilgang til feltet vedkendt mig mit forskerbias og begrundet, hvorfor jeg i denne undersøgelse har valgt at tale kvindernes stemmer frem for derigennem at rejse en kritik af det offentlige. Men ligesom kvinderne kan siges at være et 'produkt' af Danner og krisecenterverdenen, så er jeg det også selv i kraft af min ansættelse i Danner. I forbindelse med det, er det min egen vurdering, at jeg forskellige steder i processen omkring udførelsen af denne undersøgelse muligvis har været *overinvolveret* i temaet, fordi det har fyldt meget i Danners interne og eksterne debat. Hertil kommer en tilsvarende overinvolvering i de kvinder, jeg interviewede, som har påvirket mig følelsesmæssigt under og efter interviewene (Fog 2004:73f). Dette har jeg været inde på i mit metodeafsnit, men jeg knytter nogle få ord på det her. Jeg er i kraft af mine indledende samtaler med mine kontaktpersoner gået til interviewene med en bekymring for, om kvinderne nu kunne tåle at tale om det, vi skulle til at tale om. Jette Fog skriver om dette: *"I stedet for at se den anden person, ser interviewer kun et menneske, hun skal tage vide hensyn til, hvad angår det, hun spørger om."* (Fog 2004:77). Det har betydet for mig, at jeg har været særlig opmærksom på mig selv og de grænser, der var blevet opstillet for mig, og de viste sig svære for mig at vurdere i selve interviewsituationen. Jeg oplevede således at være pålagt en etik, som i dele af empirien muligvis har trådt i forgrunden for det, Steinar Kvale kalder det *videnskabelige ansvar* (Kvale & Brinkmann 2009:197).

En konsekvens ved at udføre interviews, der er præget af overinvolvering er, at interviewene ikke bliver dybdegående nok, fordi interviewer er forsigtig med at spørge ind. Herved efterlades der muligvis et for stort fortolkningsrum til forskeren, som selv udfylder huller i interviewene, der kan komme til at tage afsæt i dennes fordomme (Fog 2004:77). Jeg har gjort mine fordomme om feltet

tydelige i mit problemfelt, hvor jeg argumenterer for, at feltet er præget af manglende viden om vold og den ulige magtrelation, der optræder mellem manden og kvinden. Mine analyseresultater viser, at dette fører til misforståelser i mødet med det offentlige for de voldsudsatte kvinder, som bidrager til at fastholde dem i volden. Spørgsmål er, om jeg blot har reproduceret egne fordomme på baggrund af en empiri, der nogle steder mangler dybde og ved at vælge teori, der understøtter kvindernes udsagn? For ikke at blive forblændet af kvindernes rosede ord til krisecentret og tilsvarende hårde ord til det offentlige har jeg forsøgt at afgrænse mig fra at inddrage dele af empirien, der 'kammer over' og blot understøtter dele af mine egne fordomme. Jeg har forsøgt at forholde mig til kvindernes mere nuancerede udsagn og oplevede konsekvenser ved mødet med det offentlige, samtidig med at jeg også har forholdt mig kritisk til kvindernes ønsker og behov ved at fremvise paradokser og dilemmaer, det offentlige kan have i mødet med dem, som er med til at tydeliggøre det vanskelige arbejde med voldsudsatte kvinder. Jeg mener i forlængelse af dette, at jeg ved at vedkende mig mit forskerbias, hvor det har været et fokus for mig at skrive kvindernes oplevelser og stemmer frem, har understøttet empirien med teori, der bidrager til at tale denne stemme frem, fordi store dele af teorien netop tager udgangspunkt i voldsudsatte kvinders levede erfaringer. Det har været mit ønske at indtage en normativ position, som er begrundet af viden og forskning på feltet og ikke at forholde mig kritisk til kvinderne selv.

Balancen mellem den terapeutiske samtale og forskningsinterviewet er smal, og selvom forskningen kan have en interesse i at komme helt ned i de dybe lag, så kan det have indgribende konsekvenser for informanterne. Hvor den terapeutiske samtale netop har som genstand at gribe ind og åbne op for smertefulde selvkonfrontationer i et kontrolleret miljø, så ville en sådan tilgang i et forskningsinterview være etisk uforvarsligt (Kvale & Brinkmann 2009:197). På trods af min forsigtighed og min oplevelse af, at det muligvis har påvirket dybden nogle steder i min empiri, så mener jeg også, at det har været vigtigt for kvinderne og mig selv at tage dette særlige hensyn, som også er fordret af krisecenterpersonale, der kender kvinderne rigtig godt. En konsekvens, hvis jeg var gået mere 'aggressivt' til værks, havde muligvis været, at kvinderne havde lukket i eller følt sig retraumatiserede, og det bidrager ikke til forskningens etik (Kvale & Brinkmann 2009:196). At jeg har ladet det etiske ansvar stå i forgrunden i denne undersøgelse, vurderer jeg som det rigtige valg, da jeg både har skullet tage hensyn til mig selv og de voldsudsatte kvinder, og jeg mener også, at på trods af der er steder i empirien, hvor en uddybning kunne have bidraget til en dybere

endnu dybere forståelse, så er fortællingerne mangfoldige og informationsrige, fordi kvinderne også er gode til at sætte ord på dem.

7. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERENDE ANBEFALINGER

Jeg gik til dette speciale med et ønske om at undersøge, hvordan voldsudsatte kvinder oplever samarbejdet med offentlige instanser, samt hvilke oplevede konsekvenser, de forbinder med dette møde, når de ønsker at bryde med partnervold. Fra tidligere forskning vides det, at voldsudsatte kvinder ofte oplever, at offentlige instanser mangler viden om vold, og mit udgangspunkt var således at undersøge, hvordan den manglende viden om vold hos det offentlige opleves og påvirker voldsudsatte kvinder, der ønsker at bryde med partnervold. I dette afsnit vil jeg præsentere fundene i de tre analysedele med udgangspunkt i undersøgelsens problemformulering og problemfelt. Jeg vil også kort berøre to fremtrædende dilemmaer, som kalder på mere forskning og flere normative diskussioner funderet i viden om vold mod kvinder og socialt arbejde som praksis. På baggrund af analyseresultaterne og med afsæt i kvindernes egne udtalelser vil jeg efterfølgende komme med bud på, hvordan dele af de problematikker, kvinderne oplever, kan imødegås og mindskes med konkrete anbefalinger.

7.1 Opsamling på delkonklusioner

Analysen har været opdelt i tre dele, der relaterede sig til undersøgelsens underspørgsmål og derved problemformuleringen. Den har henholdsvis belyst mødet med kommunen, samarbejdet med statsforvaltningen og dermed eksmanden omkring fælles børn og afslutningsvis mere dybdegående, hvordan den manglende viden om vold relaterer sig til kvindernes oplevelser med at skulle bryde med volden. Selvom kvinderne har haft meget forskellige forløb, så er der overordnet set en række fælles problemstillinger ved deres oplevelser, når de karakteriserer deres møde med offentlige instanser. Disse fællestræk bidrager til at fastholde kvinderne i volden på forskellige måder, og dette er derved hovedpointen ved denne undersøgelse.

Social kategorisering og den voldsudsatte kvinde som en kønnet kategori, der er defineret af mandens magt over hende, modarbejder kvindernes mulighed for at frigøre sig fra identiteten som voldsudsat kvinde og dermed også fra volden. Identitetsbruddet med den voldsudsatte kvinde opleves vigtigt, for at kvinderne kan se sig selv i et nyt lys med andre dominerende fortællinger, der bidrager til at opbygge selvværd. Den kønnede kategori om den voldsudsatte kvinde bunder i, at feltet er præget af myter og misforståelser om vold. Det skaber en snæver

forståelse af voldsudsatte kvinder, som ved forskning er dokumenteret som en heterogen gruppe med stor demografisk differentiering. Konsekvensen er, at kvinderne bliver misforstået og fejltolket i deres møde med kommunen og andre dele af det offentlige, og det resultatet i, at kvinderne oplever at blive fastholdt i volden, fordi de derved ikke modtager den hjælp, de oplever at have brug for, og som de også har ret til. Myterne lever dog også blandt kvinderne selv, inden de stifter bekendtskab med krisecentret og derved mere indgående viden om vold. Det vidner om, at myter om vold – på trods af kvindekampens store arbejde med at sætte vold mod kvinder på den politiske dagsorden – findes alle steder i samfundet og altså også blandt de udsatte selv. At stadig flere kvinder søger hjælp på landets krisecentre, og at undersøgelser viser, at mange voldsudsatte kvinder er tilfredse med kommunens indsatser, vidner om, at der trods alt er nedbrudt mange tabuer om emnet, og det er blevet nemmere for kvinder at søge hjælp til at bryde med volden. Denne undersøgelse viser dog, at det kan være yderst skadeligt for de kvinder, der bliver mødt af myterne, når de ønsker at bryde med volden, fordi deres tilværelse som voldsudsat bliver forlænget og muligvis forværret. Dette understøttes også i Mandag Morgens debatindlæg og den britiske undersøgelse, som denne undersøgelse til dels er inspireret af.

Et andet centralt aspekt, som denne undersøgelse afsøger, er situationen omkring samarbejdet med statsforvaltningen og voldsudøveren omkring fælles børn. Her oplever kvinderne, at der ikke tages hensyn til deres særlige situation som voldsudsatte. Manglende fokus på voldens dynamik og mekanismer i situationer, hvor manden og kvinden skal samarbejde, kan ses som årsag til, at kvinderne ikke føler sig mødt og anerkendt i statsforvaltningen. Forskning om vold mod kvinder viser i udpræget grad, at volden handler om magt og kontrol, som bunder i kønsforståelser, og at den farlige, kontrollerende vold er subtil og skjult for andre end voldsudøveren og den voldsudsatte. Denne undersøgelse kan ikke sige noget om, hvad der i statsforvaltningen bliver afgørende i forhold til kvindernes og mændenes optræden, når de i sidste ende fastsætter samværet, og halvdelen af kvinderne har da også fået tildelt det primære samvær med børnene. Dette har dog heller ikke været sigtet med undersøgelsen, men derimod at forstå, hvordan oplevelserne med samarbejdet i statsforvaltningen og kvindernes oplevelser med at blive fastholdt i volden i kraft af dette samarbejde kan forstås ud fra voldens mekanismer. Hvis volden reduceres til at høre fortiden til eller helt underkendes, så overses den magtrelation, der stadig er mellem

kvinden og manden, og derved også at den psykiske vold fortsætter inden for de rammer, statsforvaltningen opstiller.

Overordnet viser forskning, at det feministiske projekt med at sætte vold på dagsordenen bidrager til at skabe frigørende rammer for de voldsudsatte kvinder, når de mødes af fagpersoner, der har en viden om vold. Problematikken, som jeg ser det, er, at den brede forskning på feltet, som tegner en karakteristik af vold mod kvinder som en kønnet handling, der har til formål at 'banke kvinden på plads' i hendes normative position, der er defineret ud fra et historisk syn på kvinden som underlegen manden ikke afspejler det sociale arbejde med voldsudsatte kvinder. Jeg tilslutter mig derfor Clemmensens pointe i bogen *'Den rette hjælp – til voldsramte kvinder'* om, at kvindernes egen forståelse af dynamikken af volden og den undertrykkende funktion, den har, kan være en essentiel del af mødet med den voldsudsatte kvinde. Hvis hun anerkendes som krænket retssubjekt, der dels har været udsat for en kriminel handling i form af volden og dels en diskriminerende handling på baggrund af hendes køn, vil det også kunne bidrage til, at hun for det første føler sig anerkendt, og at hun for det andet kan henvises til relevante hjælpetilbud, der kan bidrage til hendes ønske om at bryde med volden (Clemmensen 2005:164; Dannekiold-Samsøe et al. 2011:41).

Som kvinderne i denne undersøgelse oplever det nu, så bliver voldens undertrykkende mekanismer oversete i deres møde med det offentlige, og det bidrager til at fastholde dem i volden – dels grundet lange ventetider, krav om samarbejde og manglende indsats, dels grundet manglende viden om vold, som for kvinderne resulterer i retraumatisering og en oplevelse af at blive modarbejdet i deres forsøg på at frigøre sig fra identiteten som voldsudsat kvinde, fordi de offentlige instanser bliver nødt til at se dem som dette for at kunne hjælpe.

7.2 Fremtrædende dilemmaer

I kvindernes fortællinger optræder der flere dilemma, som må vanskeliggøre arbejdet med voldsudsatte kvinder i det offentlige. Dette ses ved, at de i nogle situationer efterspørger, at volden ses og fylder – eksempelvis i statsforvaltningen, mens den i andre situationer ikke må fylde – eksempelvis i dele af samarbejdet med kommunen. Undersøgelsen viser, at de voldsudsatte kvinder efterspørger viden om vold og at volden genkendes og anerkendes, når de henvender sig

til og skal samarbejde med offentlige instanser. Særligt i statsforvaltningen og i den indledende kontakt med kommunen har de dette ønske. Samtidig peger resultaterne på, at kvinderne ønsker mindre fokus på volden og mere fokus på dem som mennesker, der er noget i sig selv udover volden. Dette skaber et klart dilemma, for hvornår skal volden så fylde, og hvornår skal den ikke?

Et andet fremtrædende dilemma går på, hvor indgribende kommunens arbejde skal være med kvinderne, når de henvender sig men ikke ønsker at forlade den voldelige mand. Her er det vigtigt at huske, at ingen kvinder ønsker at leve i vold. Ofte forhindrer voldens mekanismer dem i at gå, og ofte ønsker de volden væk men ikke den mand, de forelskede sig i. Hydén peger på, at fordi vold mod kvinder blandt andet er et statsligt ansvar, og socialarbejderen er repræsentant for velfærdsstaten, så skal denne gribe ind og tage ansvar for at fjerne kvinden fra den farlige situation, når hun ikke selv formår det – men hvor går grænsen mellem hjælp og overgreb? Også dette er kvinderne tvetydige omkring, fordi de på den ene side efterspørger, at kommunen tager mere ansvar for deres situation som voldsudsatte og dels af den blander sig mindre i volden, end hvad de også oplever.

At svare på disse to dilemmaer vil jeg dog overlade til fremtidige diskussioner.

7.3 Perspektiverende anbefalinger

På baggrund af undersøgelsen og med afsæt i kvindernes citater har jeg valgt at udforme et par anbefalinger, der også understøttes af tidligere forskning, hovedsageligt *'Finding the Cost of Freedom'*, der undersøger dele af det samme felt som denne undersøgelse. Anbefalingerne har til dels en normativ karakter, der bunder i Hydéns forskning og kvindernes oplevede erfaringer, og dette lægger i tråd med min kritiske positionering i forhold til min undersøgelse, der ønsker at overskride fortolkningen og også bidrage til frigørende tiltag for undertrykte grupper:

- Mere viden om særligt psykisk vold efterspørges, da det for det første er den mest udbredte voldsform, og da det for det andet er den voldsform, flest voldsudsatte kvinder oplever langvarige mén af Danmark. Ved at anerkende den psykiske vold vil flere voldsudsatte kvinder blive henvist til den specialiserede hjælp, de har behov for (Kelly et al. 2014:7). Også behovet for viden om voldsudsatte kvinders forskellige reaktionsmønstre på

vold efterspørges. Dels at en af voldens mekanismer er, at kvinden ikke ved, at hun er voldsudsat, dels at vold kan vise sig i kvindens adfærd ved at hun taler usammenhængende og fremstår forvirret. Socialarbejdere skal være nysgerrige på, hvorfor kvinden optræder, som hun gør, og have et sprog til at spørge ind til mulig partnervold, fordi volden netop forhindrer hende i at tale om det og se problemet selv.

- Der er en tillid til, at kommunen kan forvalte særligt økonomiske, boligmæssige og jobrelaterede udfordringer, men kvinderne efterspørger, at kommunen overlader det mere terapeutiske arbejde til fagpersoner, der ved noget om vold. Når eksempelvis familieterapi eller tilknytning til kontaktpersoner i kommunen foregår, uden der er en særlig hensynstagen til volden, så opleves det skadeligt for kvinderne, fordi mange af dem har posttraumatisk stresssyndrom og bliver retraumatiseret af at tale om volden uden for trygge rammer hos fagpersoner med viden om vold. Dette kalder på en mere formaliseret opdeling af arbejdsopgaver omkring voldsudsatte kvinders sager, hvor et bedre samarbejde mellem kommunen og særligt uddannede fagpersoner med viden om vold. Eksempelvis ved at kommunen har en ansat med særlig viden om vold eller benytter sig af et krisecenters fagpersoner, hvis der er mistanke om partnervold.
- Socialarbejdere i statsforvaltningen skal have mere viden om såvel voldsudøveres strategier og brug af psykisk vold, som voldsudsatte kvinders reaktionsmønstre og overlevelsestrategier i relation til voldsudøveren. Dette kan hjælpe kvinderne bedre gennem forløbet omkring samvær med børn, hvor hun er tvunget ind i en relation med voldsudøveren, som forhindrer hende i at bryde med volden. Dette kræver specialiseret viden om vold og eventuelt særlige tiltag som opdelt møder, tilbud om bisiddere med faglig viden om vold og klare resolutioner, der ikke efterlader fortolkningsmuligheder for voldsudøveren og den voldsudsatte, da kvinderne har en erfaring med, at man ikke kan samarbejde og nå til enighed med en mand, der har udøvet vold.

LITTERATURLISTE

Bøger

- Christensen, Else (1984): *Vold ties ikke ihjel – en bog om vold mod kvinder i parforhold*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck
- Clemmensen, Pia (2005): *Den rette hjælp – til voldsramte kvinder*. København: Frydenlund
- Danner (2013): *Sådan arbejder vi. Metoder og praksis i Danners rådgivning og krisecenter*. København: Kolofon
- Danner (2014b): *Danners årsberetning 2014*. Danner
- Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck & Bo Wagner Sørensen (2011): *Familien betyder alt*. Frederiksberg: Frydenlund
- Ejernæs, Morten & Guldager, Jens (2010): "Indledning" i Ejernæs, Morten & Guldager, Jens (red.): *Helhedssyn og forklaring i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag
- Esping-Andersen, Gøsta (1990): "The Three Political Economies of the Welfare State" in *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press, p. 9-34
- Flyvbjerg, Bent (2010): "Fem misforståelser om casestudier" i Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag
- Fog, Jette (2004): *Det kvalitative forskningsinterview. Med samtalen som udgangspunkt*. København: Akademisk Forlag
- Goffman, Erving (2015): *Hverdagslivet rollespil*. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Guldager, Jens (2010): "Kausalitet – forskellige måder at forklare på" i Ejernæs, Morten & Guldager, Jens (red.): *Helhedssyn og forklaring i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag
- Hydén, Margareta (1995): *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Falköping: Gummessons Tryckeri
- Hydén, Margareta (2004): "Har sociale problemer et køn?" i Anne Meeuwisse & Hans Swärd (red.): *Perspektiver på sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 261-279
- Isdal, Per (2002): *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS
- Jacobsen, Michael Hviid, Anja Jørgensen & Stine Svendsen-Tune (2005): "Sensitiv Sociologi: Undersøgelser af udsatte og udstødte mennesker" i Michael Hviid Jacobsen, Søren Kristiansen & Annick Prieur (red.): *Liv, fortællinger, tekst – strejftog i kvalitativ sociologi*. Ålborg: Ålborg Universitetsforlag.

Jacobsen, Michael Hviid & Kristiansen, Søren (2015): "Dramaturgisk sociologi – om Erving Goffmans metafor om vores rollespil i hverdagen" i Erving Goffman: *Hverdagslivets rollespil*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 7-50

Järvinen, Margaretha (2004b): "Hjælpens univers – et magtperspektiv på mødet mellem klient og system" i Anne Meeuwisse & Hans Swärd (red.): *Perspektiver på sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 241-260

Juul, Søren (2012): "Hermeneutik" i Søren Juul og Kirsten Bransholm (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 107-148

Kristiansen, Søren & Krogstrup, Hanne Kathrine (1999): "Faser og trin i deltagende observation" i *Deltagende observation*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 131-170

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *InterView. Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag

Lundgren, Eva (2004): *Våldets Normaliseringsprocess*. Udgivet af: Roks

Mik-Meyer, Nanna & Villadsen, Kaspar (2007): "Interaktion og identitetsforhandling" i *Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. København: Hans Reitzels Forlag

Poole, Chris (2012): *Partnervold – om arbejdspladsens forebyggelse og håndtering*. København: FIU-ligestilling

Råkil, Marius (2011): *Menns vold mot kvinner. Behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlaget

Artikler

Hydén, Margareta (1999): "The World of the Fearful: Battered Women's Narratives of Leaving Abusive Husbands" in *Feminism & Psychology*, Vol. 9, no. 4, p. 449-469

Järvinen, Margarethe (2004a): "Life histories and the perspective of the present" in *Narrative Inquiry*, nr. 14 (1), p. 45-68

Johannesson, Lene (2015): "Hvorfor går hun ikke bare?" i *STOF. Tidsskrift for stofmisbrugsområdet*, nr. 15, s. 18-23

Kelly, Joan B. & Johnson, Michael P. (2008): "Differentiation among types of intimate partner violence: research update and implications for intervention" in *Family Court Review*, Vol. 46 No. 3, p. 476-499

Olsen, Henning (2003): "Kvalitative analyser og kvalitetssikring: Tendenser i engelsksproget og skandinavisk metodelitteratur" i *Sociologisk Forskning*, nr. 40(1), s. 68-103

Rapporter og pjecer

Balvig, Flemming & Kyvsgaard, Britta (2006): *Vold og overgreb mod kvinder. Dansk rapport vedrørende deltagelse i International Violence Against Women Survey (IVAWS)*. København: Københavns Universitet & Justitsministeriets Forskningsenhed

Barlach, Lise & Stenager, Kristina (2015): *Årsstatistik 2014. Kvinder og børn på krisecenter*. Odense: Servicestyrelsen

Boligfondens Krisecenter (2005): *Man kan ikke blive stærk så hurtig – erfaringer fra efterværn for børn og deres mødre på krisecenter*. Hellerup: Boligfondens Krisecenter

Christensen, Else, Maia Lindstrøm & Anne-Kirstine Mølholt (2010): *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Helweg-Larsen, Karin & Frederiksen, Marie Louise (2008): *Vold mod mænd i Danmark. Omfang og karakter – 2008*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Minister for Ligestilling

Helweg-Larsen, Karin (2012): *Vold i nære relationer. Omfang, karakter, udvikling og indsats i Danmark*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Ministeriet for Ligestilling og Kirke

Institut for Menneskerettigheder (2014): *Ret til et liv uden vold. Juridisk analyse af Danmarks opfyldelse af Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet*. København: Institut for Menneskerettigheder

Kelly, Liz, Nicola Sharp & Renate Klein (2014): *Finding the cost of freedom. How women and children rebuilt their lives after domestic violence*. Udgivet af: Solace Women's Aid

Mandag Morgen (2011): *Ud af familiens vold. Debat om indsatsen mod vold i nære relationer*. Udgivet af Mandag Morgen & Tryk Fonden

Plauborg, Rikke & Helweg-Larsen, Karin (2012): *Partnervold mod mænd i Danmark*. København: Statens Instituts for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Regeringen (2014): *Indsats mod vold i familier og i nære relationer. National Handlingsplan*. København: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold

Servicestyrelsen (2009): *Kommunernes beredskab i forhold til vold. En spørgeskemaundersøgelse om kommunernes beredskab i forhold til henholdsvis partnervold og æresrelateret vold*. Odense: Servicestyrelsen

Socialstyrelsen (2015): *Åben anonym rådgivning til voldsudsatte kvinder. Evalueringsrapport*. Odense: Socialstyrelsen

Statsforvaltningen (2014): *Når samarbejdet er svært*. Aabenraa: Statsforvaltningen

UNFPA (2005): *State of world population 2005. The Promise of Equality. Gender Equality, Reproductive Health and the Millennium Development Goals*. New York: United Nations Population Fund

VFC Socialt Udsatte & LOKK (2005): *Når vold er hverdag – en undersøgelse af mænds vold mod kvinder i nære relationer*. København: VFC Socialt Udsatte & LOKK

Weissenbach, Julia (2012): *Mødet mellem den voldsudsatte kvinden og kommunen. En undersøgelse af opsporing af partnervold*. Speciale på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Hjemmesider i rækkefølge

Debat-Avisen 2014: <http://debat-avisen.dk/hvorfor-udsattes-kvinder-for-vold-fra-maend/>

Danner 2016a: <http://www.danner.dk/om-danner/>

Dialog mod Vold 2016: <http://dialogmodvold.dk/fakta-om-vold/>

WHO 2016: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

UN Women 2016a: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>

UNRIC 2016: <https://www.unric.org/da/component/content/article/16-development/26282-vold-mod-kvinder>

Danner 2016b: <http://www.danner.dk/lad-os-bryde-tabu-vold-mod-kvinder-foregaar-ogsaa-i-danmark/>

Socialstyrelsen 2015: <http://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/voldens-konsekvenser>

Danner 2015: <http://www.altinget.dk/social/artikel/danner-et-godt-eftervaern-forebygger-vold-mod-kvinder>

Danner 2014a: <http://politiken.dk/debat/ECE2358193/mistanker-om-vold-bliver-reduceret-til-skilsmissekonflikter/>

Andet

American Sociological Association (2008): *Code of Ethics and Policies and Procedures of the ASA Committee on Professional Ethics*. Washington D.C.: American Sociological Association

Bekendtgørelse af lov om social service § 109, stk. 1-8.

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=175036>

UN (1993): *Declaration on the Elimination of Violence against Women*.

<http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards>

Bilag 1. Interviewguide

Indledning af præsentation af mig - briefing	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvem er jeg, rolle i Danner, uddannelse, personlige vinkel ind i feltet (mødet med voldsudsat barn/teenager gennem min lillebror) ▪ Præsentation af temaet for interviewet ▪ Rammerne – optages, transskriberes, anonymiseres, altid ok at sige fra, bede om pause, stoppe ▪ Præsentation og underskrivning af kontrakt
Præsentation af informant (baggrundsviden for mig – alt anonymiseres)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Navn, alder, beskæftigelse, børn ▪ Hvornår er du flyttet fra Danner? ▪ Hvor længe boede du hos Danner? ▪ Historie til at komme i gang på (hvis hun ikke selv bare taler) – erfaring med udflytning fra krisecenter
Kontakt med offentlige instanser	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvilke offentlige instanser? <ul style="list-style-type: none"> ○ Politi, sundhedsplejerske, skole osv.? ▪ Kommunens rolle <ul style="list-style-type: none"> ○ Oplevelser med at kontakte kommunen? ○ Hvad er der søgt hjælp til? ○ Hvad har de hjulpet med? ○ Hvad har de ikke kunne hjælpe med? ▪ Statsforvaltningens rolle <ul style="list-style-type: none"> ○ Rammer for samarbejdet med voldsudøver? ○ Hvilken betydning har volden og kc-ophold? ○ Hvordan opleves mødet med voldsudøver? ▪ Hvilken rolle har krisecentret spillet for dig? <ul style="list-style-type: none"> ○ Ændrer samarbejdet med det offentlige karakter? ○ Hvad adskiller kc fra offentlige instanser? ▪ Hvordan har offentlige instanser hjulpet dig eller forhindret dig i at bryde med volden?
Afrunding – debriefing	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvad ville have hjulpet dig i forløbet? ▪ Ting du ikke mener, vi har berørt? ▪ Hvordan har du det nu, efter vi har talt om de her ting? ▪ Er du klar til at fortsætte din dag, eller er der noget, du har brug for fra mig? ▪ Må jeg kontakte dig efterfølgende?

Bilag 2. Invitation til deltagelse i interview

Kære

Jeg hedder Julie, jeg er studentermedhjælper i Danner, og ved siden af læser jeg en kandidat i socialt arbejde ved Aalborg Universitet. Jeg skal til at skrive mit speciale, og dette gør jeg i samarbejde med Danner, herunder (navne på personale). Jeg skriver dette brev til dig for at høre, om du vil bidrage med et interview i forbindelse med nedenstående fokus:

I Danner mener vi, at krisecentret spiller en afgørende rolle i at hjælpe kvinder og børn med at bryde med volden – også når de forlader krisecentret og skal ud og stå på egne ben. Landets kommuner har i dag et stort ansvar for at hjælpe voldsudsatte kvinder, når de ønsker at bryde med volden, men flere kvinder giver blandt andet udtryk for, at kommunens sagsbehandlere ved for lidt om vold og voldens konsekvenser. Projektets tema omhandler derfor samarbejdet med kommunen og andre offentlige instanser, når man gerne vil bryde med volden.

Den bedste måden at opnå mere viden om emnet er at lytte til kvinder, der har oplevet det på nær hånd og derfor kan fortælle dybdegående om samarbejdet – herunder gode ting og de, der kan være mere udfordrende. I den forbindelse har (navn på kontaktpersoner) anbefalet mig at tage kontakt til dig, idet de mente, at du ville være rigtig god til at fortælle om dine oplevelser omkring dit samarbejde med kommunen. Jeg håber derfor meget, at du har lyst for at deltage i et interview. Ved at deltage hjælper du Danner til at blive klogere på, hvor der opstår udfordringer, så vi med dine og andre kvinders egne ord og førstehånderfaringer kan møde politikere og andre beslutningstagere.

I interviewet vil der være fokus på:

- Tiden hvor du bestemte dig for at bryde med volden og skulle starte dit samarbejde med kommunen og andre offentlige instanser op og hvilket udbytte og udfordringer, du har haft.
- Din oplevelse af dit samarbejde med statsforvaltningen, hvis du har børn.
- Hvad krisecentret støtter med, som kommunen og andre offentlige instanser er udfordret i at hjælpe med.
- Det er således *ikke* volden og dine oplevelser i dit tidligere parforhold, vi skal tale om.

Al deltagelse vil være **fuldt anonymt**, og alle udtalelser og fortællinger vil blive **100 % anonymiseret**.

Interviewene vil foregå hos Danner, medmindre der er et andet sted, der passer dig bedre, og det vil være mig, der udfører interviewet. Det vil være **max halvanden time**. Interviewene vil finde sted i **de sidste to uger af november**. Såfremt du har tid og lyst til at deltage, finder vi et tidspunkt i fællesskab – jeg er meget fleksibel, så det kan både være morgen eller aften, og også i weekenden. Der er desværre ikke mulighed for børnepasning.

Jeg håber meget på at høre fra dig, og gerne **inden den 11. november**, så vi kan tale nærmere om et godt tidspunkt for interviewet – det er også helt okay at melde fra, hvis du ikke har tid/lyst til at deltage. Du er selvfølgelig også meget velkommen til at kontakte mig ved at skrive til min mail, sende en sms eller ringe, hvis du blot har nogle spørgsmål. Jeg kan kontaktes på: (kontaktinfo)

Bedste hilsner Julie Dalum

Bilag 3. Informantkontrakt

Kontrakt mellem specialeskriver og interviewperson

Formålet med interviewet er at belyse specialets problemstilling, som omhandler de udfordringer, man kan møde, når man skal samarbejde med kommunen og andre offentlige instanser, når man prøver at bryde med volden.

Interviewet vil blive optaget med diktafon, og det vil efterfølgende blive skrevet ud til tekst, som kan indgå i specialet. Kun ting, der er blevet sagt i interviewet, vil optræde i specialet, og det er den specialeskrivende, der vurderer, hvad der er relevant at inddrage i henhold til problemformuleringen. Når specialet er afleveret og bedømt, vil alt interviewmateriale blive destrueret.

Interviewet vil max tage halvanden time, og interviewpersonen har til en hver tid ret til at afvise at svare på et spørgsmål eller afslutte interviewet.

Al deltagelse er fuldt anonymt, og det vil således ikke være muligt for andre at vide, hvem der har deltaget!

Aftalen er d. _____ indgået mellem:

Specialeskriver: _____

Interviewperson: _____